

Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğicilik Düzeyleri ile Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Burcu Okur

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2020
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Gülen Uygarer
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ

2. Yrd. Doç. Dr. Gürcan Seçim

3. Yrd. Doç. Dr. Gülen Uygarer

ÖZ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte üniversite öğrencilerin boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerinin cinsiyet, yaş, en uzun süre yaşanan ülke, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, algılanan anne-baba tutumu, kendilerini tanımladıkları düşünce yapısı ve gelir düzeyi gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılaşma gösterip göstermediği değerlendirilmiştir.

Araştırma, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde 2019-2020 eğitim-öğretim yıllarında öğrenim görmekte olan farklı bölümlerden 361 öğrenci ile yapılmıştır. Üniversite öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak temin edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeylerinin belirlenmesinde "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği", sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin belirlenmesinde "Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği" ve Makyavelizm düzeylerinin belirlenmesinde "Makyavelizm Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verileri analiz etmek amacıyla da Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi, Spearman Korelasyon testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik/itaatkârlık düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasında pozitif yönlü, anlamlı ilişkinin olduğu ve sosyal onay ihtiyacı ile Makyavelizmin boyun eğiciliği yordadığı görülmüştür. Öğrencilerin boyun eğicilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin cinsiyet, algılanan anne-baba tutumu ve kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre anlamlı oranda farklılaştığı; yaş, en uzun süre yaşanan ülke, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri ve gelir düzeyine göre farklılaşmadığı

belirlenmiştir. Makyavelizm düzeyleri ise cinsiyet, yaş, kendilerini tanımladıkları düşünce yapısı ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı oranda farklılaşmış; en uzun süre yaşanan ülke, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri ve algılanan anne-baba tutumuna göre farklılaşmamıştır. Bununla birlikte en uzun süre yaşanan ülke değişkenine göre Makyavelizm Ölçeğinin diğerlerine güvensizlik alt boyutunda farklılaşma görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Boyun Eğicilik, Sosyal Onay İhtiyacı, Makyavelizm, İtaatkârlık, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

The present study aims to evaluate the relationship between the level of submissiveness of university students and their need for social approval and levels of Machiavellianism. The present study focuses on investigating as to whether there is a significant difference between the levels of submissiveness, the need for social approval and Machiavellianism among the test group based on the following variables; age, gender, country respondent lived longest in, place of residence respondent lived longest in, perceived parental attitude, how they perceive their mindset and their levels of income.

The sample of the present study included 361 participants (university students) from different departments studying at the Eastern Mediterranean University during the 2019-2020 academic year. The social and demographic characteristics of these participants were obtained with their permission using the “Personal Information Form”. The “Submissive Behavioral Scale” was used to determine the level of submissiveness of the respondents, the “Need for Social Approval Scale” was employed to ascertain their levels of need for social approval while the “Machiavellianism Scale” was used to deduce the levels of Machiavellianism. For data analysis, the Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test, Spearman Correlation test and Multiple Linear Regression analysis were used.

The results of indicates that there is a positive and significant relationship between the levels of submissiveness/obedience of EMU university students and the need for social approval and Machiavellianism, and on the other hand, the need for social approval and Machiavellian behavior predicts submissiveness. The present study also shows that students' levels of submissiveness and need for social approval

differ significantly according to gender, perceived parental attitude and how they perceived their mindset. Fascinatingly, there was no significant difference among respondents based on age, place of residence respondent lived longest in, country lived longest in, and their income levels. Conversely, Machiavellian attitudes differed significantly according to gender, age, levels of income and how they perceived their mindset. The country and place of resident the respondent lived longest in and their parental attitudes did not have a significant effect on Machiavellian behavior. However, according to one of the sub-dimensions of the “Machiavellianism Scale”, depending on where one had lived longest, a difference was observed in distrust towards others.

Keywords: Submissiveness, Need for Social Approval, Machiavellianism, Obedience, University Students

TEŞEKKÜR

Bu araştırma süresince bana yol gösterici olan, bilgi ve emeğini esirgemeyen, sabırla beni devam etmeye teşvik eden değerli danışmanım Syn. Yrd. Doç. Dr. Gülen Uygarer'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca yüksek lisans dönemim boyunca akademik anlamdaki gelişimime büyük katkı sağlayan, görüş ve önerileriyle bana ışık tutan sayın hocalarım Prof. Dr. Alim Kaya, Prof. Dr. Hasan Şimşek, Prof. Dr. Sibel Dinçyürek, Doç. Dr. Hamit Caner, Doç. Dr. Sertan Kağan ve Doç. Dr. Süheyla Üçışık Erbilen'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca beni en çok destekleyen, nasıl bir insan olmam gerektiği konusunda bana model olan, sadece insanları değil tüm canlıları hiçbir ayırım gözetmeden sevmeyi öğreten ve emeğiyle hayatımızı inşa eden sevgili annem Asiye Okur'a ve her daim yanımda olan, her kararımda en büyük destekçim olan, tanıdığım en vefalı insan sevgili kardeşim Duygu Okur'a, sevgili babam Ahmet Okur'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimle...

Son olarak araştırmamı yapmamda ve akademik yolculuğumda bana ilham veren sözlerden birini belirtmek istiyorum: "İspatlamaya çalıştığım şey şu ki eğer bir çocuğa en başından özgürlüğü öğretirsen, gerçekten de özgür olmak için büyür." Sabina Spielrein.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	7
1.1.1 Araştırmanın Alt Amaçları.....	7
1.2 Araştırmanın Önemi.....	8
1.3 Sınırlılıklar	10
1.4 Varsayımlar	10
1.5 Tanımlar	11
2 KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
2.1 Boyun Eğici Davranış	12
2.1.1 Boyun Eğici Davranışın Tanımı	12
2.1.2 Boyun Eğici Davranışlara Kuramsal Yaklaşım	15
2.1.3 Boyun Eğme Tutumunu Etkileyen Sosyal ve Kültürel Etmenler	18
2.2 Sosyal Onay İhtiyacı Tanımı.....	20
2.3 Makyavelist Kişilik Tanımı	23
2.4 Literatürdeki İlgili Araştırmalar	25
2.4.1 Boyun Eğicilikle İlgili Literatürdeki Araştırmalar.....	25
2.4.2 Sosyal Onay İhtiyacıyla İlgili Literatürdeki Araştırmalar	32
2.4.3 Makyavelizmle İlgili Literatürdeki Araştırmalar	35
3 YÖNTEM.....	38

3.1 Araştırmanın Modeli	38
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi	38
3.3 Veri Toplama Araçları	39
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	40
3.3.2 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	41
3.3.3 Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği.....	42
3.3.4 Makyavelizm Ölçeği	43
3.4 Verilerin Analizi.....	44
4 BULGULAR	47
4.1 Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular .	47
4.2 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerine İlişkin Bulgular	51
4.3 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	52
4.4 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	67
4.5 Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Boyun Eğici Davranışları Yordama Durumuna İlişkin Bulgular.....	69
5 TARTIŞMA	71
5.1 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Tartışılması.....	71
5.2 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Tartışılması	72

5.3 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Tartışılması.....	75
5.4 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin En Uzun Süre Yaşanılan Ülke ve Yerleşim Yeri Değişkenlerine Göre Tartışılması	76
5.5 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Tartışılması.....	77
5.6 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Kendilerini Tanımladıkları Düşünce Yapısı Değişkenine Göre Tartışılması.....	79
5.7 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Tartışılması	81
5.8 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	82
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	85
6.1 Sonuç.....	85
6.2 Öneriler	88
6.2.1 İleride Yapılacak Olan Araştırmalara Yönelik Öneriler	88
6.2.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler	89
KAYNAKLAR	91
EKLER.....	112
Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	113
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	114
Ek 3: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği.....	115

Ek 4: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği.....	116
Ek 5: Makyavelizm Ölçeği	118
Ek 6: Etik İzin	119

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının normal dağılıma uyma durumuna ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları.....	45
Tablo 4.1: Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri.....	47
Tablo 4.2: Üniversite öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu, cinsiyet rolleri tutumu ve düşünce yapısı.....	49
Tablo 4.3: Üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları	51
Tablo 4.4: Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	52
Tablo 4.5: Üniversite öğrencilerinin yaş grubuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	54
Tablo 4.6: Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları ülkeye göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	56
Tablo 4.7: Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	58
Tablo 4.8: Üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba tutumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	60

Tablo 4.9: Üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	62
Tablo 4.10: Üniversite öğrencilerinin gelir düzeyine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	65
Tablo 4.11: Üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar	67
Tablo 4.12: Üniversite öğrencilerinin, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını yordama durumu....	69

Bölüm 1

GİRİŞ

Bireylerin yaşamın sosyal, kültürel, siyasal alanlarında gerek etrafındaki kişiler tarafından onaylanmak, kabul görmek, dışlanmamak; gerekse de cezalandırılmamak, eleştirilmemek ve çıkar beklentisinde olmak gibi nedenlerden dolayı kendi davranış ve düşüncelerinden taviz verebildikleri görülebilmektedir. Boyun eğme olarak tanımlayabileceğimiz yukarıda bahsedilen kendi davranış ve düşüncelerinden taviz vermeyi içeren bu tutumlar, bireyin kendi kararlarını almasına, haklarını savunmasına ve hayır diyebilmesine engel olduğundan psikolojik ve sosyal sorunlara neden olabileceği gibi, çıkar beklentisi ile başkalarının zarar göreceği durumlarda dahi sessiz kalmaya, otorite figürüne itaat etmeye neden olabileceği düşünülmektedir (Gilbert, Pehl ve Allan, 1994; Özkan ve Özen, 2008; Çalışkan, Ünal, Kalafatoğlu, Üçler ve Akün, 2015).

Bireylerin davranışlarının şekillenmesinde birçok etkenin söz konusu olduğu farklı yaklaşımlar tarafından öne sürülmüştür. Bu bağlamda örneğin; biyolojik etkenlerin rolü ve sosyal-kültürel etkenlerin rolü üzerine çeşitli görüşler vardır. Literatürde Freud davranışların nasıl şekillendiği konusunda doğuştan gelen biyolojik etkenler ve yaşamın ilk 6 yılı üzerinde durmuştur (Murdock, 2018). Freud'un takipçisi olan ancak belli noktalarda yollarını ayıran Adler, Horney, Sullivan ve Fromm gibi kuramcılar ise biyolojik determinizmden ziyade, sosyal ve kültürel etkilerin üzerinde durmuşlardır (Karataş ve Yavuzer, 2018; Pulat, 2019). Buna ek olarak Jung da benzer şekilde bireyin davranışlarının aile ve eğitimin etkisiyle şekillendiği üzerinde

durmuştur. Ayrıca davranışların, toplumda hâkim ideolojiler ile tarihsel fikirlerden de etkilendiğini belirtmiştir (Jung, 1959). Adler'e göre bireylerin davranışlarındaki temel belirleyici, topluluk olarak yaşama gereksinimidir (Karataş ve Yavuzer, 2018).

Bu nedenle etrafındaki bireyler tarafından kabul görme, onaylanma ve ait olduğunu hissetmeye bağlı sosyal uyumun bir gereklilik olduğu söylenebilir (Kağıtçıbaşı, 2008). Bahsedilen kabul görme, onaylanma, ait olma gereksinimlerini nevrotik düzeyde hisseden bireyler, sosyal uyumun boyun eğme/itaatkâr davranarak mümkün olduğunu düşünebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2008; Fromm, 2017; Kavut, 2018). Ancak boyun eğme/itaatkârlık her ne kadar sosyal uyuma önem verenler tarafından ortak normların ve değerlerin sürdürülmesini sağlamak amacıyla benimsenen bir tutum olabilsede boyun eğicilik ve sosyal uyum farklı durumları ifade etmektedir (Passini, 2017). Boyun eğme davranışı sosyal uyum için bir gereklilik olan saygı kavramıyla karıştırılmakta (Kağıtçıbaşı, 2008) ve boyun eğme bir erdem, aksi ise ahlaksızlık olarak tanımlanabilmektedir (Fromm, 2017).

Hümanistik yaklaşımın kuramcılarında Fromm (2008), davranışların temel itici unsurunun, yaşamını sürdürebilmek için fizyolojik gereksinimlerini karşılama ve kendini güvende tutma, koruma ihtiyacı olduğundan bahseder. Doğası gereği birey düşmanları ve doğanın olumsuz etkileri ile baş edebilmek, üretmek, çalışmak için diğer insanlarla iş birliğine ihtiyaç duyar. İnsan vücudunun açlığa maruz kalması nasıl ki fiziksel olarak ölüm ile sonuçlanırsa, bir yere ait olamayan, yalnızlığa ve soyutlanmışlığa maruz kalan birey de düşünsel olarak parçalanmayı yaşayacaktır (Fromm, 2008). Adler, Fromm ve Maslow gibi kuramcılara göre insanın temel gereksinimlerinden biri bu aidiyet gereksinimidir (Adler, 2002; Fromm, 2008; Narvaez, 2018).

Boyun eğme davranışı en genel tanımıyla bireyin otorite olarak gördüğü kişinin, grup veya kurumların belirlediği kural ve emirlere uyması, kendi tutum ve düşüncelerini bu doğrultuda şekillendirmesidir (Mamirova ve Yılmaz, 2019). Boyun eğme davranışını benimseyen bireyler devamlı olarak kabul görme ihtiyacı hisseden, kendine ait fikirlerini ve hakkını savunmaktan mahrum, hoşnut olmadığı olaylarda itiraz edemeyen bireylerdir (Allan ve Gilbert, 1997). Onay almaya dair kaygıyı ve çevresindeki bireyleri memnun etme, onlar tarafından kabul edilme kaygısını yüksek düzeyde hisseden bireyler, boyun eğici davranışlar geliştirebilmekte ve başkaları tarafından kullanılmaya açık hale gelebilmektedir (Yılmaz, 2015). Bireylerdeki boyun eğici tutumları görmek üzerine yapılan Milgram itaat deneyi, bu konu açısından literatürde önem arz etmektedir. Milgram'ın geliştirdiği itaat deneyleri sonucunda katılımcıların %65'inin başkalarına öldürücü zarar vermek pahasına kendilerine söylenen talimatlara uyarak deneye devam ettiği görülmüştür (Kağıtçıbaşı, 2008). Milgram'ın deneylerinden elde edilen sonuçlar bireylerin davranışlarında otorite figürlerinin etkisini görmek açısından önemli kabul edilebilir.

Boyun eğme davranışının makyavelist kişilik özellikleriyle de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Para ve başarı gibi hedeflere ulaşmayı öncelik olarak gören bireylerin içinde buldukları duruma göre tutum belirleyip çıkar beklentisiyle gerekirse boyun eğici davranabildikleri varsayılmaktadır (Rauthmann ve Kolar, 2013). 2015 yılında turizm sektöründe çalışan bireylerle yapılan bir araştırmada katılımcıların, başkalarının zarar göreceği durumlarda bile kendi faydaları için kabullenen/boyun eğen bir tutumu tercih edecekleri görülmüştür. Bu da makyavelist kişilik özellikleri taşıyan bireylerin belli bir hedefe erişmek için aynı iş ortamında çalıştıkları arkadaşlarının zarar görmesi pahasına kendi çıkarları yönünde hareket ederek kurumsal veya toplumsal otoriteler karşısında kabullenen/boyun eğen

bir tutum sergileyeceklerini düşündürmektedir (Çalışkan, Ünal, Kalafatoğlu, Üçler ve Akün, 2015). Makyavelist kişiliğin tanımı, belirli bir amaca ulaşmak ve karşılığında beklentilerini elde etmek için her yolu deneme eğiliminde olma durumu olarak ifade edilebilir. Bu tanım doğrultusunda makyavelist eğilimli kişiler statü ve güç elde etmek veya kabul görmek için etraflarındaki bireylerin hak ve gereksinimlerini göz ardı edebilirler (Uçkun, Üzüm ve Uçkun, 2018). Psikoloji alan yazınında Makyavelizmin patolojik olmayan narsisizm ve psikopati ile ilişkili olduğu değerlendirilmiş ve Karanlık Üçlü içerisinde ele alınmıştır (Paulhus ve Williams, 2002).

Psikolojik iyi oluş ya da diğer bir ifadeyle mental iyi oluş kişinin yaşamındaki kaygıyla baş edebilmesi, pozitif duyguları daha fazla yaşaması, yaşam tatmininin yüksek olması, özerkliğini ve bireysel gelişimini mümkün kılması olarak ifade edilir (Keldal, 2015). Boyun eğici tutumların bireylerin psikolojik iyi oluşlarını da olumsuz yönde etkilediği belirtilebilir. Mamirova ve Yılmaz'ın (2019) yaptığı çalışmaya göre bireylerin boyun eğme düzeyi arttıkça pozitif psikolojinin kavramlarından olan psikolojik iyi oluş ve yaşam tatmini seviyelerinin, özellikle de öznel iyi oluş seviyelerinin düştüğü görülmüştür. Bireylerin kendilerini baskı altında hissettiğinde değersizlik hissi yaşadığı düşünülebilir. Ayrıca baskıcı ve otoriter ebeveyne sahip bir aile ortamında büyümesi nedeniyle istemediği davranışlara itaat etmek durumunda kalan ve sürekli olarak engellenen bireylerde öfke ve saldırganlık davranışları ortaya çıkabilmektedir (Gönültaş ve Atıcı, 2014). Bu durumun ruhsal anlamda iyi oluşu olumsuz etkilediği söylenebilir.

Boyun eğiciliğin psikolojik sağlığa ve kişilik gelişimine olumsuz etkilerinden hareketle literatürde çeşitli çalışmalara rastlamak mümkündür. Boyun eğici tutumların benlik saygısı (Torun, Arslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın, 2012; Tutar, Başpınar ve Güler, 2018), depresyon (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001), umutsuzluk düzeyi (Tekin ve Filiz,

2009), eleştirel düşünme (Ulusoy, Tosun ve Aydın, 2016), şiddet eğilimi (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004), zorbalık (Atik, Özmen ve Kemer, 2012) ve siber zorbalık (Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012) gibi çeşitli alanlarda yordayıcılığını belirlemek üzere çalışmalar yapılmış ve ilişkili olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın konusu bireyin hem kendisine hem de kendisi dışındakilere zarar verici etkisi olduğu düşünülen boyun eğicilik tutumunun azaltılabilmesine yönelik çalışmalara katkı sunabilmek adına, nedenlerine ilişkin verilerin elde edilmesi ihtiyacından yola çıkılarak belirlenmiştir. Araştırmada, sosyal onay ihtiyacı ve makyavelist kişilik tutumunun boyun eğicilikle ilişkisi çeşitli değişkenler açısından irdelenerek boyun eğici davranışların nedenlerine dair sonuçlar elde edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunun üniversite öğrencileri olarak belirlenmesi gerek konuyla ilgili Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik çalışmalarının üniversite alanında sınırlı olmasından gerekse de üniversite düzeyindeki gençlerin gelişim dönemi açısından genç yetişkinliğin ilk yıllarında olmasından kaynaklanmaktadır. Genç yetişkinlerin artık çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki bağlardan sıyrılıp kendi kararlarının sorumluluğunu alması, kendi değer sistemini ve özerk benliğini oluşturması, haklarının ve sorumluluklarının bilincinde olması beklenmektedir (Onur, 2014). Geleceğin anne-babaları, öğretmenleri, meslek sahibi bireyleri olarak kısaca topluma her alanda katkı sağlayacak bireyler olarak üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeylerinin saptanarak, sosyo-demografik değişkenler, sosyal onay ihtiyacı ve makyavelizm ile ilişkisinin ortaya konması önemli bulunmuştur.

Bireyci ve kariyer odaklı günümüz toplum ve eğitim sisteminde bireyler makyavelist davranmaya yönlendirilmekte (Ünal, 2019), böylece çıkar için yeri geldiğinde boyun eğebilmekte (Rauthmann ve Kolar, 2013), yeri geldiğinde de

hırsızlık, dolandırıcılık gibi etik olmayan davranışlara başvurabilmektedir (Vezir, 2017). Ayrıca özsaygı ve özerk benlik algısı gelişmemiş bireyler çevresindekiler tarafından onaylanma beklentisiyle boyun eğici tutumları benimseyebilmektedir (Öztürk, 2016).

Bireyin kendini tanınması, benlik saygısı kazanması, gelişimsel ödevlerini yerine getirebilmesi, doğru temelde bir mesleki hedef belirleyebilmesi anlamında psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin önemi büyüktür (Terzi, Tekinalp ve Leuwerke, 2011). Boyun eğicilik tutumunu benimseyen ve diğer insanlardan daha fazla onaylanma gereksinimi duyan bireylerin ilgili araştırmalarda da incelendiği gibi pek çok psikolojik sorunla karşılaşabilecekleri, istismara açık olabilecekleri görülebilmektedir. Önleyici psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında zorbalık, şiddet ve saldırganlığı önleme, stresle ve öfkeyle başa çıkma; gelişimsel ve eğitsel psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında da bireyin kendini kabulü, toplumdakilerle ve aileyle etkili iletişim kurabilmesi, eğitsel ve mesleki gelişimini tamamlayabilmesi alanlarında yürütülen çalışmaların boyun eğiciliği ve buna bağlı sorunları azaltmada etkili olacağı düşünülebilir. Erikson'un bireyin gelişim evreleriyle ilgili kuramında çocuğun bir-üç yaşlarında artık kendi özerkliğinin farkına varması, ayrı bir varlık olduğunu anlaması, başkalarına bağımlı olmadan kendi başına ayakta kalabildiğini öğrenmesi gelişimsel açıdan önemlidir (Özdemir ve Çok, 2011). Bu anlamıyla araştırmanın verilerinin küçük yaşlardan itibaren ilköğretimden üniversiteye kadar tüm eğitim sürecindeki öğrencilere, eğitimcilere ve öğrencilerin ebeveynlerine yönelik yürütülecek psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamındaki önleyici, gelişimsel ve eğitsel programlara katkı sunabileceği düşünülmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma bireyin kişisel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve aynı zamanda başkaları ile olan ilişkilerinde zarar verici etkisi olan boyun eğicilik davranışının üniversite öğrencilerinde düzeyinin belirlenmesi ve sosyal onay ihtiyacı ile Makyavelizm düzeylerinin boyun eğicilikle ilişkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

1.1.1 Araştırmanın Alt Amaçları

Yukarıda belirtilen amaca bağlı olarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

1. Üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri nedir?
2. Üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri;
  - a) Cinsiyet,
  - b) Yaş grubu,
  - c) En uzun süre yaşadığı ülke,
  - d) En uzun süre yaşadığı yerleşim birimi,
  - e) Algılanan anne-baba tutumu,
  - f) Kendilerini tanımladıkları düşünce yapısı ve
  - g) Aylık gelir düzeylerine göre anlamlı seviyede farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeyleri ile Makyavelizm arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri, boyun eğici davranış düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

1.2 Araştırmanın Önemi

Öztürk'e göre (2016) sağlıklı bir toplum ve kişilik gelişimi için gerekli olan özerk benlik kavramının karşıtı "kul benlik" olarak tanımlanabilir. Bu kişiler karşılaştıkları durumları kendi düşüncelerine göre değerlendiremez, kendi kararlarını verme ve özgün tercihlerini yapma hakkını kendinde görmez ve başkaları tarafından edindikleri inançlara, fikirlere, ideolojilere boyun eğer, karşı gelemezler. İçinde bulunduğumuz toplum yapısı, bahsedilen itaatkâr benliği pekiştiren baskıcı anlayışlar, inançlar ve geleneklere sahip olmakla birlikte, eğitim-öğretim sistemi de özgür düşünceyi ve özerk benliği teşvik etmeyen bir yapıdadır. O nedenle üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmanın gerek eğitim sistemimizde gerekse de toplumsal yaşamda boyun eğiciliğe neden olan tutumları görme, ilişkili olduğu kavramlara ve sonuçlara dair farkındalık kazanma, böylece sağlıklı kişilik gelişimine ilişkin öneriler geliştirme konusunda katkı sunacağı düşünülmüştür.

Koç, Bayraktar ve Çolak'ın (2010) yürüttüğü çalışmada üniversite öğrencilerinde çeşitli açılardan boyun eğiciliğin saptanması sonucunda eğitimde boyun eğme tutumunun ortaya çıkma sebeplerinin araştırılması, eğitimde sorgulama tutumunun desteklenmesi ve bireyin davranışsal, düşünsel yetiler edinmesini engelleyen boyun eğiciliğin etkisini azaltmaya ilişkin çalışmaların gerektiği önerisi geliştirilmiştir. Bu yönüyle de yapılacak çalışmanın belirtilen ihtiyaca katkı sunması beklenmektedir. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerle de birlikte geliştirilen önerilerin bireylerin boyun eğiciliğini azaltmaya yönelik olması hedeflenmiştir. Üniversite öğrencilerine yönelik olmamakla birlikte Anlı ve Şar (2017) tarafından lise düzeyindeki öğrencilerin boyun eğicilik düzeylerini azaltmaya ilişkin psiko-eğitim

programı düzenlenmiş, Köktuna (2007) tarafından ise sosyo-ekonomik düzeyi düşük kadınlara yönelik umutsuzluk ve boyun eğicilik seviyelerini azaltma amaçlı çözüm odaklı terapi süreci uygulanmıştır. Her iki çalışmadan da alınan sonuçlar katılımcıların boyun eğiciliğini azaltmış ve bu tarz programların etkililiğini göstermiştir.

Alan yazında üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmalar mevcut olup (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001; Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Özkan ve Özen, 2008; Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010; Dorri, 2018; Mamirova ve Yılmaz, 2019), boyun eğme tutumu ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Bu yönüyle de alanda ilk kez yapılacak bir çalışma olacaktır.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri açısından araştırmanın önemini değerlendirecek olursak kendi kararlarına göre değil çevresindekilerin isteğine göre davranışlarını belirleyen, hayır diyemeyen, insan ilişkilerini güvenilmez bularak sadece çıkarlarına göre hareket eden ve boyun eğmeyi uyumun bir gerekliliği olarak gören bireylerin psikolojik, sosyal ve eğitsel anlamda yetersizlikler yaşayacağı düşünülebilir. Kişilik gelişimini tamamlayamama, hayır diyemediği için istismara açık hale gelme, kaygıları ile baş edememe, onaylanmadığını düşündüğü durumlarda özgüvenini kaybetme, güven ilişkisi kuramama, engellenmişliğe bağlı olarak öfke sorunu yaşama, kendi düşüncelerine sahip olamama gibi sorunlar yetersizlik yaşanmasına neden olarak sayılabilir. Ayrıca çoğunluğun ya da gruptaki güçlü kişinin baskısına boyun eğmek, bireylerin zorbalık, madde bağımlılıkları, kendine ya da kendi dışındakilere zarar verilmesi, şiddet uygulanması gibi durumlarda sessiz kalması, hayır diyememesi, uyum göstermesi gibi sonuçlara neden olabilmektedir. Araştırma verilerinin özellikle psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında bireyin kendini tanıması, kaygıyla baş edebilme becerisi kazanması, kimlik inşası,

özsaygısının gelişmesi, bağımlı değil özerk benlik kazanması, kendi tercihlerini yapabilme ve yeteneklerini keşfedebilmesi alanlarında yürütülecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Eleştirel düşünebilen, kendi kararlarını alabilen, çıkar beklentisiyle vicdani değerlerle ters düşen durumlarda dahi itaat etmek yerine başkalarına bağımlı olmadan özerk benliğini ve özsaygısını koruyabilen ve kişilik gelişimini tamamlayabilen bireylerin, sağlıklı bir toplum gelişimini mümkün kılacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının bu konuya dikkat çekmek açısından önemli olacağı düşünülmüştür.

1.3 Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan lisans ve lisansüstü öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Makyavelizm Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu ile ölçülebilen değerlerle sınırlıdır.
3. Verilerin toplanma süreci Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilen COVID-19 sebebiyle üniversitenin tatil olduğu döneme denk gelmiştir. Bu da veri toplamadaki erişilebilirliği sınırlandırmıştır.

1.4 Varsayımlar

1. Örneklem olarak seçilen öğrencilerin araştırmanın evrenini temsil etme konusunda yeterli olduğu varsayılmaktadır.
2. Katılımcıların sorulara gerçek durumlarını yansıtacak şekilde ve içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.

1.5 Tanımlar

Boyun Eğicilik: Boyun eğme; yetke tarafından oluşturulan kaidelere veya söylemsel ifadelere göre tutum belirlemeyi kapsar. Psikolojide boyun eğme tanımı daha çok bireyin düşüncelerini, inançlarını otorite doğrultusunda değiştirmesi manasında kullanılmaktadır (Budak, 2003).

Sosyal Onay İhtiyacı: Diğerlerinin beklentilerinin bireyin beklentilerinin önüne geçmesi, başkaları tarafından onaylanma beklentisinde olma ve onaylanmama durumundan sakınmadır (Leite ve Beretvas, 2005).

Makyavelizm: Kişinin faydacı olma, belli bir amaca ulaşmak için o yolda yapılacakları meşru görme ve duygusal mesafe koyabilme derecesi olarak tanımlanabilir (Robbins, 1998).

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde boyun eğici davranış, sosyal onay ihtiyacı ve makyavelist kişilik kavramlarının tanımlarına ve literatürdeki ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Boyun Eğici Davranış

Bu kısımda boyun eğici davranışın tanımına, boyun eğici davranışlara dair kuramsal yaklaşımlara ve boyun eğme tutumunu etkileyen sosyal ve kültürel etmenlere yer verilmiştir.

2.1.1 Boyun Eğici Davranışın Tanımı

Doğası gereği sosyal bir canlı olan ve yaşamını sürdürmesinde sosyal ilişkilere ihtiyaç duyan bireyin diğerleriyle bir arada yaşamasına olanak sağlayan uyuma davranışdır. Yalnızlıktan kaçınmak isteyen ve diğerlerinden soyutlanmak istemeyen birey uyum göstererek toplum olarak yaşamı mümkün kılar (Fromm, 2017). Ancak uyuma davranışı her bireyde aynı şekilde gerçekleşmez. Kelman'a (1961) göre üç tür uyuma davranışı vardır: bunlardan ilki başkalarının onayını almak, ödül beklentisi veya cezalandırılmama gibi beklentilerle sergilenen itaat/boyun eğme davranışdır. İkincisi beğenilene uyum sağlamak ve onun cazibesinden faydalanmak amacıyla ortaya çıkan özdeşleşme davranışdır. Son olarak da bireyin kendi bağımsızlığını yitirmeden bilgisel olarak etkilendiği şeyi benimseme tutumudur (Kağıtçıbaşı, 2008).

Çevresindekilerle kurduğu ilişkide boyun eğici tutumu benimseyen bireyler özgüveni düşük, kişisel gelişim ve başarılarıyla ilgili yetersizlik düşüncesine sahiptir (Özkan ve Özen, 2008). Ayrıca yoğun düzeyde kabullenilme gereksinimi duyan,

hoşuna gitmeyen olaylara itiraz etmekten mahrum, hakkını ve düşüncelerini savunamayan bireylerdir (Allan ve Gilbert, 1997). Adler (2002) bu kişilerin; diğer insanlar tarafından koyulan kurallara ve yasalara göre yaşamını sürdüren ve hizmet etme duygularıyla dolu olan kişiler olarak tanımlar. Ayrıca dış görünüşlerinin kısmen kambur, karşıdakini onaylamak ve isteklerini yapmak için söylenenleri dikkatle dinleyen ve bellerini daha eğik hale getirmek için hazırda bekleyen yapıları olduğunu belirtir.

Gilbert ve Allan (1994), boyun eğici tutumların genel tanımını çevresindekileri memnun etmek için çabalayan, insanları incitmek ve kırmamak için çalışan, hoşuna gitmeyen durumlar karşısında bunu dile getiremeyen ve itiraz edemeyen, kızgınlıklarını gösteremeyen, kişisel hak ve düşüncelerinin savunmasını yapamayan, devamlı olarak onay ihtiyacı hisseden ve benzeri özellikler gösteren davranışlar olarak tanımlamaktadır.

Türk Dil Kurumu'na göre boyun eğme kavramı itaat tanımı içinde yer almakta ve itaat "*Söz dinleme, boyun eme, buyruğa uyma*" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Ancak içinde bulunduğumuz toplumda uyumun bir gereği olan diğerlerine saygı, çoğunlukla itaat/boyun eğme ile karıştırılmakta ve bir çocuktan ailesine, bir çalışandan yöneticisine, bir öğrenciden öğretmenine saygı yerine itaat etmesi beklenir (Yıldırım ve Ergene, 2003). Halbuki itaat eden birey başkalarının buyruklarına uyup kendi hak ve düşüncelerini savunamazken, Fromm'a (1996) göre bir insana saygı göstermenin ön koşulu bağımsız olabilmek ve özgür olmaktır. Yine TDK'ya göre saygı bir kimseye özenerek, dikkat ederek, seviyeli davranmaya sebep olan hürmet duygusudur.

Ödüllendirilme veya cezalandırılmama beklentisiyle kendinden üst olarak gördüğüne itaat eden birey kendi yapmak istemediği, kabullenmediği durumlarda dahi

hayır diyemeyerek sadece kendi ruhsal ve sosyal durumuna zarar vermeyebilir. Budak (2003), yetkeye itaat eden bireyin uygun bulmadığı durumlarda karşısında bile yetkeye uyarak diğerlerine zarar verecek davranışlarda bulunabileceğini belirtir. Milgram'ın 1963-1974 yılları arasındaki otoriteye boyun eğmekle ilgili Amerika'daki bireylerle yaptığı çalışmalarının sonuçlarına dair Cüceloğlu, Hitler döneminde Yahudileri gaz odalarında ve ölüm kamplarında katleden Nazi askerlerinin Amerika'daki deneye katılanlardan farklı olmadığından, onların da emirlere itaat eden kişiler olduğundan bahseder (Cüceloğlu, 2006). Otorite olarak gördüğüne itiraz edemeyerek normal askerler sivilleri öldürme emrine uyabilir, sıradan işçiler zararlı ürünleri dağıtma talimatına uyabilir, sıradan bireyler gruplarına katılan yeni kişilere zorbalık yapılmasına boyun eğebilir (Myers, 2017).

Boyun eğme tutumunun ortaya çıkmasıyla ilgili üç etkenden bahsedilebilir:

1. Bireylere itaatin olması gereken ve beğenilen bir tutum olduğu, hatta meziyet olduğu küçük yaşlardan itibaren öğretilir. Bazı ailelerde çocukların konuşmaya, düşünmeye hakkı yokken sadece aileye itaat etmeleri beklenir (Cüceloğlu, 2006).
2. Başkaları tarafından onaylanma, ödüllendirilme veya cezalandırılmama gereksinimini yoğun hissedenden bireyler boyun eğme tutumunu benimser (Kağıtçıbaşı, 2008).
3. Toplumsal normların sorgulanmaksızın benimsenmesi, özerk düşünememe, çoğunluğa uyma sonucu bireyler itaat ettiğinin farkında dahi olmadan kendi tercihleriyle yaşadıkları yanlısamasını yaşamaktadır (Öztürk, 2016; Fromm, 2017).

2.1.2 Boyun Eğici Davranışlara Kuramsal Yaklaşım

İnsancıl/hümanistik kuramın öncülerinden Maslow, yaptığı araştırmalar doğrultusunda bir piramit modeli geliştirmiş ve davranışların hiyerarşik bir şekilde sınıflandırılmış gereksinimleri karşılamaya yönelik şekillendiğini belirtmiştir. Piramit modelinin en alt basamağı yeme, içme, cinsellik, boşaltım gibi temel fizyolojik gereksinimlerden oluşmakta, ikinci basamağını ise güvenlik gereksinimi oluşturmaktadır. Hayatta kalabilmek için güvenlik gereksinimini de fizyolojik ihtiyaç olarak değerlendirmek mümkündür. Fizyolojik ihtiyaçlardan sonra karşılanması gereken temel gereksinim, üçüncü basamaktaki bireyin bir yere ait olma, kabul görme, sevgi gibi sosyal gereksinimleridir. Piramitte yukarıya doğru çıkıldıkça saygınlık ve başarı gereksinimi, son aşamada ise kendini gerçekleştirme gereksinimi yer alır. Maslow'a göre bir aşamadaki gereksinimler karşılanmadan üst aşamaya geçmek mümkün değildir (Kula ve Çakar, 2015; Narvaez, 2018).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de belirttiği gibi insan davranışlarının temel itici unsuru, yaşamı devam ettirebilmek için fizyolojik gereksinimlerini karşılama ve kendini koruma ihtiyacıdır. Bir yere ait olamayan, yalnızlığa ve soyutlanmışlığa maruz kalan birey düşünsel olarak parçalanma yaşayacaktır (Fromm, 2008). O nedenle aidiyet gereksinimi çoğu kuramcı için bireyin temel ihtiyaçlarından (Narvaez, 2018). Ancak özgüveni düşük, özerk benlik algısı gelişmemiş bireyler bu aidiyet gereksinimini karşılamak için kendilerini koruyacaklarını düşündükleri ve bağımlı ilişki geliştirecekleri bir güce ihtiyaç duyarlar. Anne-baba, siyasi otoriteler, dini liderler, patronlar ya da kamuoyu kurulacak bu otorite ilişkisine örnektir. Böylece otorite olarak belirlenene koşulsuz itaat etmek, kişiye güvende olduğunu ve korunduğunu hissettirir. Kendisini itaat ettiği gücün bir parçası olarak gören birey, kendi özerkliğini yok sayarak kendi yerine karar veren, ne

yapması gerektiğini söyleyen otoritenin sayesinde hata yapmayacağını ve cezalandırılmayacağını düşünür (Fromm, 2008; Öztürk, 2016). Fromm'a (2008) göre, otorite karşısında boyun eğmemenin, hayır diyememenin zor olmasının bir sebebi de tarih boyu küçük bir azınlığın çoğunluğa hükmedebilmesi için itaatin erdemli olmakla, itaatsizliğin ise ahlaksızlıkla, günah işlemekle özdeşleştirilmesindedir.

Adorno ve arkadaşlarının (1950) geliştirmiş olduğu otoriteryan/yetkeci kişilik teorisi, çocukluk yıllarında otoriter, katı disiplinli anne-baba tutumlarının sonucunda bireylerin otoriteye boyun eğen, dar görüşlü, muhafazakâr kişilere dönüştüğünü savunur. Bilişsel olarak şekillenen ego zayıflığı otoriteryan bireyin boyun eğmesine neden olurken yanı sıra aykırı olanlara ve azınlık olanlara karşı düşmanlığa dair psikolojik isteği doğurmaktadır (Hasta ve Dönmez, 2009). Adorno'nun arkadaşlarıyla birlikte yetkeci kişiliği ortaya çıkarmak için hazırladığı F Ölçeğiyle ölçmeyi amaçladıkları tutumlardan bazıları yetkeye aşırı bağlı olan gelenekçilik düzeyi ve bireyin ait olduğu grubun ideolojisine boyun eğme tutumudur. Ölçek ile Batı Almanya'da yürüttükleri çalışmalar sonucu katı disiplinli ve tutarlı olmayan ailelerde yetişen bireylerin, otorite karşısında boyun eğen ve düşüncelerini ifade etme sorunu yaşayan kişiler olduğu sonucuna varmışlardır (Kavurgacı ve Seviltopu, 2019).

Çocuk üzerindeki tehditkâr ve baskıcı anne-baba tutumlarının üzerinde duran bir başka bir kuram da Sosyal Sıralama Kuramı (Social Rank Theory) kuramıdır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Yapılan çalışmalara göre bireyden beklenen boyun eğici davranışlar ile utanç, sosyal kaygı, depresyon, kendini suçlama ve öfke gibi psikolojik sorunlar arasında ilişki olduğu görülmüştür (Gilbert, 2000; Morrison ve Gilbert, 2010).

Kohlberg'in ahlaki gelişime dair evrelerine göre cezalandırılma korkusu ve ödüllendirilme beklentisi ile başkaları tarafından belirlenen kurallara itaat etme eğilimi

ahlaki gelişimin ilk seviyesi yani Gelenek Öncesi dönemdir (Koç, Çolak, Kocaman ve Bayraktar, 2009). Bu dönemde doğru olan sorgulamaksızın otoritenin emirlerine uymaktır. Ahlaki olgunluk arttıkça birey otorite figürlerinin sorgulanabilir olduğunu ve hata yapabileceğini fark eder (Yavuz, 2019). Ahlaki olgunluk düzeyinin gelişmesi yaştan bağımsız olarak, otorite figürünün değil kişinin kendi doğrularını ve iyi olanı tercih etmesini mümkün kılan özgürlük düzeyinin artmasıyla gerçekleşir (Onur, 2014).

Karen Horney'e (2018) göre bireyler kendi içlerindeki yalnızlık ve korku gibi kaygılarla baş edebilmek için diğerleri ile olan ilişkilerinde üç tür kişilik tipi geliştirir. Bu kişilik tiplerinden ilki kendisindeki çaresizlik ve güvende olmadığı hislerinin kabulü üzerinden başkaları tarafından onaylanma, sevilme, ait olduğunu hissetme gereksinimi doğrultusunda gelişen boyun eğen kişiliktir. Diğer iki kişilik tipi ise güç ve başarı gereksinimini karşılamak için diğer insanlara karşı düşmanca tutum geliştiren saldırgan tip ve insanlarla ilişki kurmakta zorlandığı, anlaşılmadığını düşündüğü için insanlardan uzaklaşan ve bağımsız kalmaya çalışan mesafeli tiptir.

1960'larda Bandura klasik koşullanma ve edimsel koşullanmaya dayalı gözlem aracılığıyla öğrenme ve başkalarının düşünce ve hareketlerini modellemeyi birleştirmeye dayalı sosyal öğrenme kuramını ortaya koymuştur. Bu kuram insan davranışlarının şekillenmesinde dışsal uyarıcılar, kişinin çevresini nasıl algıladığı ve modelden öğrenmenin etkisi üzerinde durur (Corey, 2015). Sosyal öğrenme kuramı da itaat tutumunun öğrenilmesi ve benimsenmesinde açıklayıcı olabilir. Örneğin aile içi şiddet ortamında büyüyen çocuklar, anne-babalarının tutumlarını model alarak toplumsallaşırken, şiddetin onlar üzerindeki etkilerine dayanarak şiddeti uygulayan veya gücün karşısında itaat eden tutumları benimseyeceklerdir (Gökkaya ve Ayan, 2017).

2.1.3 Boyun Eğme Tutumunu Etkileyen Sosyal ve Kültürel Etmenler

Bireyin boyun eğme/itaat tutumlarının gelişiminde kalıtsal özelliklerin belirleyiciliğinin daha az, çevre ile ilgili etmenlerin ise daha etkili olduğu yönünde görüşler vardır (Cattel. 1989'dan akt. Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001; Myers, 2017).

2-3 yaşlarında iken çocukta temel güven duygusuyla birlikte özerk benlik algısı da gelişmeye başlar. Ardından 4-7 yaşları arası ise çocuk için dünyayı sorular sorarak tanıma, yeni bilgilere merak duyma ve öğrenme isteğiyle birlikte kişilik yapısına yön verecek yaşlardır. Bu dönemlerde çocuğu suçlayan, utandıran, cezalandıran, hatta otorite sembolü konumundakilere karşı korkutan (Allah çarpar, baba döver, polis tutuklar vb.) anne-baba tutumları çocukta özerk benlik algısı yerine diğerlerinden gelen korkutmalara ve cezaya bağımlı bir yapıya neden olabilmektedir (Öztürk, 2016).

Yetkeci bir ailede büyüyen çocuktan ebeveynleri tarafından itaatkâr olması beklenmekte, kendi kararlarını almaya, kendi düşünsel sistemini oluşturmaya, inançlarını şekillendirmeye hakkı olmadığı öğretilmektedir (Cüceloğlu, 2006). Anne-babaları tarafından cezalandırılmaktan, soyutlanmaktan korkan çocuklar özerk bir şekilde fikirlerini, duygularını ifade edemezken ceza almamak için boyun eğici tutumlar geliştirirler (Kavurgacı ve Seviltopu, 2019). Özellikle aile içi şiddet öyküsü olan gençlerin boyun eğicilik düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar da ailenin boyun eğici tutumların gelişiminde etkisine örnektir (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Tümkeya, Aybek ve Çelik, 2010).

Baskıcı/otoriter aile yapısının yanı sıra akademik başarı merkezli, eleştiriye kapalı, baskılayıcı eğitim sistemi de öğrenciler de itaatkâr tutumlara neden olabilmekte, öğretmenlerin sessiz ve her söyleneni yapan çocukları öne çıkarıp diğerlerine model olarak göstermesi de boyun eğiciliğin öğrenilmesine yol açabilmektedir (Atlı, Kaya ve Macit, 2010). Böylelikle sorgulamadan otorite figürüne

boyun eğen, özerk benlik algısı ve kendi düşüncesi olmayan, eleştirmeyen bireyler yetiştirilir (Öztürk, 2016). Yazılı olmayan ve okulda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin algılarını, düşünce sistemlerini, yaklaşımlarını içeren gizli müfredat aracılığıyla çocuklara otoriteye uymaları gerektiği ve itaatkârlık öğretilir. Bu şekilde toplumsal denetim sağlanır (Tezcan, 2003).

Boyun eğme tutumu evrensel olsa da kültürden kültüre düzeyi farklı şekillerde olabilmektedir. Bireyci kültürde yaşayanlara kıyasla toplulukçu kültürde yaşayanlar tutum ve inançlarında diğerler insanların daha fazla etkisindedir (Myers, 2017). Doğu kültüründe yaşayan bireylerin diğerlerine daha duyarlı olduğu ve daha boyun eğici oldukları yönünde çalışmalar mevcuttur (Varnum, Grossman, Kitayama ve Nisbett, 2010). Ayrıca aynı ülke içindeki kültürel farklılıklar da boyun eğicilik düzeyini etkileyebilmektedir. Türkiye’de 2010 yılında yapılan bir çalışmada Adana iline Türkiye’nin doğusundan göç eden ergenlerin boyun eğicilik düzeylerinin orada yaşamakta olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Tümkiye, Aybek ve Çelik, 2010).

Kültürel yapıya göre farklılık gösteren toplumsal cinsiyet rolleri de cinsler arası hiyerarşik bir yapı oluşturarak boyun eğicilik tutumlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Geleneksel ataerkil toplumlarda kadından beklenen roller çoğunlukla otorite olan erkek (baba, koca, ağabey vb.) karşısında boyun eğici tutumlar sergilemesidir (Ökten, 2009). Türk toplumundaki kadın ve erkekle ilgili atasözleri ve deyimler incelendiğinde kadının daha çok gücü olmayan, erkeğe göre yetersiz görülen ve toplumda bir yeri olabilmesi için erkeğe ihtiyaç duyduğu şeklinde bir yaklaşım görülmektedir. Kadına atfedilen toplumsal rol, erkeğin üstünlüğü karşısında pasif olması, boyun eğici olması ve “hanım hanımcık” olmasıdır (Ersöz, 2010). Çocukluktan itibaren öğretilen toplumsal cinsiyet rolleri sonucu, erkeklere kadın

karşısında baskın taraf olmaları öğretilmekte, kadınlara da erkeklerin bu baskın konumunu benimsemeleri ve asli görevlerinin diğerlerinin gereksinimlerini karşılamak olduğu öğretilmektedir (Gökkaya ve Ayan, 2017).

Türkiye’de sığınma evlerinde kalan kadınlarla yapılan bir çalışmada eşlerinden şiddet gören kadınların bu durumdan kurtulabilmek için ailelerinden destek istedikleri zaman, ailelerinin çoğunlukla bir kadın olarak sesini çıkarmaması, sabretmesi, boyun eğmesi gerektiğini öğütledikleri görülmüştür (Erdoğan, Aktaş, Bayram, 2009). Ulutaşdemir (2002) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise araştırmaya katılan yetişkin erkeklerin %51’i aile içi şiddetin sebebinin saygısızlık olduğunu belirtmiştir. Saygı ile itaatin aynı kavramlar olarak anlaşıldığı bir toplumda kadının erkeğe saygı göstermesinden beklentinin itaat olduğu açıktır.

2.2 Sosyal Onay İhtiyacı Tanımı

Allan ve Gilbert (1997), boyun eğme tutumuna sahip kişileri tanımlarken bu bireylerin yoğun düzeyde başkaları tarafından onaylanma gereksinimi olan kişiler olduğunu belirtirler. Horney de (2018) benzer şekilde nevrotik eğilimlere göre kişilik tiplerini ele alırken boyun eğen kişilik tipini onaylanma gereksinimini karşılamak için diğerlerine ılımlı yaklaşan kişiler olarak ifade eder. Topluluk olarak yaşamının mümkün olması için bir gereklilik olan sosyal uyumun türlerinden itaat/boyun eğme davranışını birey, insanlar tarafından onaylanma ve cezalandırılmama amacıyla gerçekleştirebilir (Kağıtçıbaşı, 2008). Bu tanımlardan hareketle boyun eğici davranışlar ile sosyal onay ihtiyacı arasında ilişki olduğu düşünülebilir.

Kişinin diğer insanlar tarafından kabul görmek amacıyla kendini var olan durumundan farklı gösterme eğilimini değerlendirmek ve ölçmek üzere kullanılan ölçüm araçlarından bir tanesi 1960 yılında Crowne ve Marlowe tarafından geliştirilen Sosyal Arzuedilebilirlik Ölçeğidir. Ölçek bugüne değin yapılan pek çok bilimsel ve

psikolojik çalışmada kullanılan ölçme gereçlerinden biri olmuştur (Tatar ve Özdemir, 2018). Crowne ve Marlowe (1960) ölçekte yer alan 33 maddeyi toplumsal normlar doğrultusunda yanıtlayan katılımcıların tutumunu sosyal anlamda onaylanma ihtiyacı duyma olarak yorumlamaktadır.

Sosyal onay gereksinimi, kişinin çevresindeki bireyler tarafından kabul görmeyi önemsemesi ve kabul görmediği durumlardan kaçınmak için çabalaması şeklinde ifade edilebilir. Yetişkin bir birey, her koşulda sadece toplumsal olarak kendisinden beklenildiği şekilde davranış gösterme eğiliminde olmaz. Ancak sosyal onay gereksinimi duyan birey, normal bir yetiştikten daha yoğun bir şekilde diğerlerinin beklentilerine göre davranma, bu beklentileri karşılama yaklaşımına sahiptir (Leite ve Beretvas, 2005).

Sosyal onay ihtiyacını yoğun düzeyde hissedenden kişiler, diğer insanların fikirlerine göre hareket etmekte ve onların kabul edeceğini düşündüğü şekilde davranışlarını geliştirmektedir. Bu kişiler yaygın olarak benimsenen tutumların dışında özerk davranma anlamında kendilerine güvenmezler. Diğer taraftan sosyal onay ihtiyacını daha düşük düzeyde hissedenden bir birey, özerk tutum ve davranışlarına diğerlerinin onayını önemsemeksizin daha fazla güvenir. Kendi tutumlarına ilişkin özgüveninin yüksek olması nedeniyle geleneksel ve yaygın olan davranışları sürdürme konusunda daha az baskı hissederler. Dünyadaki önemli toplumsal değişimlerde rolü olan karizmatik liderlerde daha düşük sosyal onay ihtiyacı olduğu söylenebilir. Martin Luther King bu liderlere örnektir. Irksal eşitsizliğe göz yuman Amerikalıların çoğunluğunun onayını almadığı halde kendini ve takipçilerini riske atarak toplumsal değişim mücadelesine devam etmiştir. Sosyal onay gereksinimi düşük olan bireyler yaygın toplumsal normlara, popüler tutumlara ve otoriteye boyun eğmeye karşı

direnerek, mevcut düzenlere karşı durma konusunda diğer insanlara da ilham verebilir (Sosik ve Dinger, 2007).

Bireylerin sosyal anlamda onaya ne derece gereksinim duyacağına kültür de belirleyici olabilmektedir. Toplulukçu kültürlerde yaşayan insanların, içinde buldukları gruplara daha yoğun bağlılık hissettiği ve diğerlerinin beklentilerine göre tutum geliştirdiği düşünülmektedir. Bireyci bir kültürde yaşayan insanlar ise diğerlerinin baskısını daha az hissetmekte ve bu nedenle toplumsal anlamda beklenen tutumlara daha düşük seviyede karşılık verebilmektedir (Verardi vd., 2010).

Türkiye'deki toplum yapısı da toplulukçu eğilimin daha fazla olduğu bir yapıdır (Uyguç, 2003). Türk toplumunun yaşamında "elalem ne der" kaygısı, toplum içinde yaşayan bireylerin tutumlarını, nasıl giyineceklerini hatta evlerini nasıl düzenleyeceklerini belirleyebilmektedir. Diğer insanların kendileriyle ilgili ne düşündüğüne verilen önem, sosyal anlamda duyulan onay ihtiyacını da artırmaktadır. Bu durumda toplumun beklentileri, bireyin beklentilerinin önüne geçebilmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Türklerin kültür yapısında başkalarının onayına gereksinim duyma, yetersiz öz-güven ve hislerini açığa çıkaramama gibi bağımlı kişiliğe dair özelliklere sıkça rastlanmaktadır (Tanhan ve Mukba, 2014).

Bilişsel yaklaşım doğrultusunda Beck, kişiliği sosyotropi ve özerklik olmak üzere iki boyut üzerinden tanımlamıştır. Sosyotropi yani diğer bir ifadeyle sosyal bağımlılık tanımı, başkalarıyla olumlu ilişkiler geliştirmeye ihtiyaç duyan bireyler için kullanılırken; özerklik ise bireyin kendi bağımsızlığını ve öznel haklarını koruması olarak ifade edilmiştir (Bieling, Beck ve Brown, 2000). Sosyotropi düzeyi yüksek olan bireylerin başkalarının onayını alma ihtiyacı da yüksek olduğundan, bu kişiler diğerleri tarafından suistimal edilebilirler. Onaylanmama konusunda endişeleri yükündür. Özerk kişiliğe sahip bireyler, diğerleri tarafından onaylanma gereksiniminin neden

olduğu baskıyı daha az hissettiğinden davranışlarında bağımsız olabilir (Akgün, 2017). Özerk kişiler kişisel kontrole ve başarıya önem verirken; sosyotropik kişiler diğeri tarafından kabul edilmeyi ve onları mutlu etmeyi önemli bulurlar. Bu nedenle reddedilmek, onaylanmamak sosyotropik kişilik özelliğı olan bireylerin depresyona girmesine neden olabilir (Özdemir, 2015).

Sosyal onay gereksinimi bir yandan insan davranışlarının diğeriyle uyumlu olmasını ve toplumsal ilişkilerin geliştirilmesini sağlarken öte yandan insanların hayatlarını diğeri beklentilerine göre yönlendirmelerine ve böylelikle olumsuz bir duygudurum yaşamalarına sebep olabilmektedir (Karaşar, 2014).

2.3 Makyavelist Kişilik Tanımı

Makyavelizm kelimesi kavramsal olarak Rönesans dönemi yazarlarından ve siyasetçilerinden olan Machiavelli'nin Hükümdar isimli kitabındaki görüşlerinden ortaya çıkmıştır. İtalya'da yaşamış ve iktidarın yanında çeşitli görevlerde bulunmuş olan Machiavelli'ye göre bireyler çıkarıcı, ikiyüzlü ve nankördür. Bu nedenle iktidarlar da hileyle bireyleri kandırmayı öğrenerek yaptıklarını meşrulaştırmalıdır. Bireylerin çoğı kandırılmaya meyilli olduğundan ve çoğı şeyi eleştiri olmaksızın kabullenebileceğı için iktidarların işi zor olmayacaktır. Machiavelli mevcut iktidarlara karşı itaatkâr bir tutum göstermektedir (Keşgin, 2015).

Makyavelizm kavramının bireylerin kişiliğı ve toplumsal tutumlarıyla ilişkisini ilk kez irdeleyenlerden Christie ve Geis (1970), Hükümdar kitabındaki düşünsel çerçeveden yola çıkarak çevresindekileri kendi amaçlarına erişmek amacıyla kullanmakta olan bireylerin tutumlarını Makyavelizmle tanımlayan teorik araştırmalar yürütmüşlerdir. Bu kapsamda Mach IV isimli bir ölçek geliştirerek bireylerin makyavelist kişilik düzeylerini ölçmeyi amaçlamışlardır.

Makyavelizm en genel tanımıyla bireyin faydacı olma, belli bir amaca ulaşmak için o yolda yapılacakları meşru görme ve duygusal mesafe koyabilme derecesi olarak ifade edilebilir (Robbins, 1998). Makyavelist bireylerin insan ilişkilerinde karşısındakini suiistimal eden, aldatan ve manipüle eden bir yapısı olduğu ve karakterlerinin otoriter, mesafeli ve sinik olduğu düşünülmektedir. Makyavelist bireylerin kişilik yapısının; insan ilişkilerinde yetersiz, geleneksel ahlak konularında duyarsız, ideolojik bağlılığı zayıf bireyler olduğu ifade edilebilir (Ali, Amorim ve Chamorro-Premuzic, 2009).

Psikolojik alan literatüründe Makyavelizm çoğunlukla bireyin çevresindekileri menfaatleri için kullanması, istismar etmesi, açığözce davranması ve içtenlikten yoksun olması olarak tanımlanabilmektedir (Hodson, Hogg ve MacInnis, 2009). Paulhus ve Williams (2002) tarafından yapılan çalışmada Makyavelizm, patolojik olmayan fakat agresif özellik gösteren kişilik yapılarından narsistik kişilik ve psikopati ile örtüşmüştür. Karanlık Üçlü olarak kavramlaştırılan narsisizm, Makyavelizm ve psikopati sosyal anlamda kötü niyetlilikle bağdaştırılarak, rahatsız edici bir ilişki yapısına neden olabileceği düşünülmektedir.

Harms ve Spain (2015), Karanlık Üçlü tanımını genişleterek makyavelizmin kuşku, hostilite, manipülasyon, yanıltıcı olma ve küstahlık ile birlikte yeniden yorumlanabileceğini ve bireyin uyumsuz tutumlarına neden olan algıların derinlemesine irdelenebileceğini ifade etmektedir. Makyavelizm insanların çevrelerindeki bireyleri kendi menfaatleri için kandırması ve isteğine göre yönlendirmesi olarak da tanımlanabilmektedir (Kanten, Yeşiltaş ve Arslan, 2015).

Arendt, binlerce Yahudi'nin katledilmesiyle ilgili yargılanan Adolf Eichmann'ın ideolojik gerekçeler veya ırkçı bir nefretle bu eylemleri gerçekleştirmediğini, aksine insani dürtü denilebilecek meslekte ilerleme, yüksek

mevkidekileri memnun etme gibi amaçlarla gerçekleştirdiğini ileri sürer. Çünkü Eichmann savunmasında yaptıklarını meslekte yükselebilmek amacıyla yaptığını söyler (Bakır, 2015). Bu kapsamda Arendt'in ileri sürdüğü şekilde Eichmann'ın meslekte başarıya ulaşmak için her şeyi yapabilecek bir tutum sergilemesi makyavelist kişilikle bağdaştırılabilir.

Günümüz kapitalist düzeninde söylemsel olarak öne çıkan kariyer, başarı ve bireysellik gibi kavramlar toplumsal yaşamı etkilemekte ve bireyleri faydacı davranmaya yönlendirmektedir. Bu durum kendi çıkarı için her şeyi yapmaya hazır olan makyavelistik ve narsistik kişilik yapılarının artmakta olduğunu düşündürmektedir (Ünal, 2019).

2.4 Literatürdeki İlgili Araştırmalar

Bu kısımda literatürdeki boyun eğcilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizmle ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1 Boyun Eğicilikle İlgili Literatürdeki Araştırmalar

1950 yılında Adorno bireylerin otoriteryanlık düzeyini belirlemek için bir çalışma yapar. Adorno'ya göre otoriteryan bireyler sorgulamadan otoriteye boyun eğen, dar görüşlü, muhafazakâr bireylerdir. Adorno'nun çalışması sonucu ortaya koyduğu psikanalitik yaklaşıma göre aşırı sağ ideolojiye doğru gittikçe kişilerin boyun eğcilik ve otoriteryanlık seviyelerinde artış olacağı varsayılır (Adorno, 1950). Erken dönemli bazı çalışmalar bunu doğrular niteliktedir. Hasta ve Dönmez (2009) tarafından Ankara'daki belli başlı üniversitelerin öğrencileriyle yapılan bir çalışmada katılımcıların siyasi anlamda kendilerini konumlandıkları yere göre boyun eğcilik ve yetkecilik gibi çeşitli açılardan düzeyleri incelenmiştir. Yetkeci (otoriteryan) kişiler genel anlamda sorgulamadan itaat eden, muğlak durumlar karşısında tahammülsüz ve dogmatik bir bilişsel yapıya sahip kişilerdir. Çalışmanın sonucunda kendilerini aşırı

sağ olarak tanımlayan öğrencilerin hem boyun eğcilik düzeyleri hem de otoriteryanlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Pamukkale Üniversitesi öğrencileriyle yapılan benzer bir çalışmada otorite figürlerine koşulsuz boyun eğme anlamına da gelen yetkeci kişilik eğiliminin, kendini dini bir kimlikle tanımlayan katılımcılarda daha yüksek olduğu ve aşırı soldan aşırı sağa gittikçe de yetkeciliğin yükseldiği sonucuna varılmıştır (Polat ve Subay, 2017).

1963 yılında ise Milgram insanların otoritelerin emirlerine boyun eğme sınırlarının ne olacağı, bir başkasına zarar verme pahasına itaat edip etmeyecekleri üzerine birtakım deneyler gerçekleştirir (Myers, 2017). Milgram'a, bireyin sadece kendisine verilen emirlere boyun eğerek vicdani ve insani değerleri yok sayacak şekilde başkalarına zarar verici birisine dönüşebileceğini düşündürten Adolf Eichmann davası olmuştur (Güzeldere, 2013; Haslam, Reicher ve Birney, 2017; Yükselbaba, 2017). Nazi rejiminin milyonlarca Yahudi'yi katletmesinde rolü olan subaylarından Eichmann, 1961 yılında yakalanarak, İsrail'e götürülmüş ve aylarca süren bir yargılama sürecinden geçmiştir (Erdem, 2010). Bu süreç davayı takip eden pek çok düşünür tarafından şaşırtıcı olmuştur. Eichmann savunmasında ısrarla kendisinin suçsuz olduğunu belirtmiş, hatta Yahudilerden nefret etmediğini, sadece kendisine verilen talimatlara olması gerektiği gibi itaat ettiğini, ölümlerden sorumlu tutulamayacağını vurgulamıştır. Yahudilerin fiziki anlamda imhasına yönelik karara kendisinin de üzülmediğinden, ancak görev etiğine bağlı bir emir kulu olduğu için babası dahi olsa ölüme gönderebileceğinden bahsetmiştir (Bakır, 2015). Davada gözlemci olanlardan Hannah Arendt, konuyla ilgili düşüncelerini kötülüğün bayağılığı üzerine bir raporda toplar ve Eichmann gibi diğer Nazi subaylarının da sadece emirlere itaat eden ve fikir yürütme yetisi olmayan sıradan insanlar olduğundan bahseder. Arendt'e göre verilen talimatlara boyun eğerek uygulamaları onları masumlaştırılmaz. Aksine bu

sorgusuz itaatle insani değerleri hiçe sayan düzenin sürdürücüsü olmuşlardır (Arendt, 2019).

Dava sürecinden aldığı ilhamla Milgram, otoritelere boyun eğme tutumunun nedenlerinin ve sınırlarının anlaşılması amacıyla birtakım deneyler gerçekleştirir. Gazeteye verilen ilanla bulunan deneklere öğrenmeyle ilgili bir deneye katılacakları söylenir ve Yale niversitesi'ne getirilirler. Deneyde bir ğretmen ve bir de ğrenci olacaktır. Öğretmen rolündeki denek, rollerin kurayla belirlendiğini dşunmekte ve öğrencinin deney ekibinin bir yesi olduğunu bilmemektedir. Bir başka odada tutulan öğrenciye her yanlış cevapta artan şiddette elektrik şoku vermesi gerektiği söylenir. Katılımcıya laboratuvar önlüğü olan ve ciddi görünümlü araştırmacı eşlik eder. Denek söylenildiği şekilde her yanlış cevapta artan şiddette elektrik şoku uygulamayı sürdürür. Verilen volt seviyesi arttıa öğrencinin çığlıkları da artmakta, devam etmek istemediğini söylemekte ve acı ile yalvarmaktadır. Aslında tüm katılımcılar her elektrik şokuna denk gelen aynı ses kaydını duymaktadır. Araştırmacı belli aralıklarla denegi çalışmaya devam etmesi gerektiği şeklinde yönlendirir (Ykselbaba, 2017). Deneyin sonucunda rahatsız edici şekilde katılımcıların %65'i öldürücü seviye olan 450 volta kadar elektrik şoku vermeye devam etmiş; terleme, dudak ısırma gibi stres belirtileri gösterseler de oradan çıkıp gitmeyip deneye devam etmişlerdir. Sonuçlar Milgram'a sıradan insanların etik değerlerle çatışma pahasına otoritelere itaat etmek için her şeyi yapabileceklerini göstermiştir (Myers, 2017).

Milgram yapmış olduğu deneyle ilgili olarak niversite öğrencilerinden, yetişkin bireylerden ve psikiyatristlerden oluşan ayrı ayrı gruplara kendilerinin hangi seviyeye kadar deneyi sürdürebileceği ve başka insanların hangi seviyeye kadar sürdüreceği hakkındaki tahminlerini sormuştur. Gruplar 135 volttan sonra araştırmacının emirlerine uymayacakları ve başka insanların da 450 volta kadar deneyi

sürdürmeyecekleri şeklinde tahmin yürütmüştür. %65 gibi yüksek bir oranın talimatlara itaat ederek deneye devam ettiğini tahmin edememişlerdir (Myers, 2017).

1986 yılında Buss ve Craik tarafından yapılan çalışmada sosyal yaşamda ortaya çıkan itaatkâr/boyun eğici davranışlar ile ilgili bir model ortaya konmuştur. Ardından 1994 yılında Gilbert ve Allan bu modelden hareketle boyun eğici davranışları ölçmeyi amaçlayan ve maddelerin toplamından alınan yüksek puanın yüksek boyun eğicilik düzeyini ifade ettiği bir ölçek geliştirmiştir. 1997 yılında Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği boyun eğici davranışların psikopatoloji ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda boyun eğici davranışların psikopatoloji ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Boyun eğicilik ile depresyon ve SCL-90-R ölçeğinin düşmanlık alt boyutu arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Allan ve Gilbert, 1997).

Üniversite öğrencilerinin katıldığı bir başka araştırmada boyun eğicilik ve depresyon arasında güçlü bir ilişki olduğu, boyun eğiciliği güçlü düzeyde olan öğrencilerin depresyon seviyelerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001). Boyun eğiciliğin şiddetle olan ilişkisi üzerine yürütülen bir araştırmada ise boyun eğme tutumunun yüksek düzeyde olmasının bireyin kişiliğinin gelişimini negatif anlamda etkileyeceği, toplumsal boyuttaki sorunlara dair bireyi çözüm gücü olmaktan alıkoyacağı, bunun yerine şiddeti benimseyen ve yeniden doğuran bir tutum geliştireceği değerlendirilmiştir (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004). Fiziki saldırganlığın yanı sıra boyun eğme tutumunun sanal ortamda da saldırganlığa neden olabileceği düşünülmektedir. Toplumdaki bireylerin karşısında daha zayıf olduğunu düşünen ve bu nedenle de kendi üstünde hiyerarşi ve kontrol kurulmasına mâni olamayan bireyler, sanal ortamda olmaktan faydalanarak saldırganca tutumlarda bulunabilmektedir. Peker, Eroğlu ve Çitemel (2012) tarafından

lise öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin boyun eğicilik düzeyleri arttıkça siber zorbalık düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Anlı ve Şar (2017) tarafından boyun eğme davranışını psiko-eğitim programıyla azaltmaya ilişkin yürütülen çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin boyun eğicilik düzeyi ile birlikte kişiler arası duyarlılık düzeylerinin ve öfke düzeylerinin de düştüğü gözlenmiştir. Bu da boyun eğicilik düzeyinin yüksek olmasının saldırganlık ve öfke tutumlarının da yükselmesinde etkisini göstermektedir.

2004 yılında yapılan bir çalışma üniversite düzeyindeki gençlerin çocukluk döneminde anne-babası tarafından şiddete maruz kalma veya aile içi şiddet ortamında büyüme durumunun, gençlerin boyun eğicilik düzeylerinde etkisi olduğunu göstermiştir (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004). Kaya ile arkadaşları (2004) tarafından 437 tıp öğrencisiyle yapılan ve Arslantaş ile arkadaşları (2012) tarafından 170 ebelik ve hemşirelik öğrencisiyle yapılan çalışmalar sonucunda çocukluğunda aile içi şiddet öyküsü olan gençlerin boyun eğicilik düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin yer aldığı Kıbrıs'ta yapılan bir çalışmada da duygusal anlamda yakınlıktan yoksun, reddedici ve yoğun şekilde korumacı anne-baba tutumlarının Young Şema Ölçeğinin boyutlarından boyun eğiciliği etkilediği ve boyun eğici tutumların ortaya çıkmasına neden olduğu anlaşılmıştır (Kıray, 2019). Anne-baba tutumlarına dair baskıcı ve otoriter ebeveynlerin çocuğun iç dünyasında çatışmaya sebep olduğunu ve bu çatışmalı durumla baş edebilmek için çocuğun ilerleyen yaşlarda boyun eğme davranışı geliştirdiğini belirten Adorno, aynı zamanda bireyin kendisi gibi itaatkâr olmayanlara karşı tahammülsüzlük geliştirdiğinden bahseder (Adorno, 1950)

Boyun eğici davranışları artırdığı düşünülen etkenlere dair yapılan araştırmalardan bazıları benlik saygısı ile ilişkisi üzerine yürütülen çalışmalardır.

Özkan ve Özen'in (2008) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada boyun eğme tutumu ile benlik saygısı arasında ilişkinin söz konusu olduğu, hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları azaldıkça daha boyun eğici oldukları sonucuna varılmıştır. Bir kamu üniversitesinde çalışan 294 öğretim üyesinin benlik saygısı ve boyun eğicilik düzeyleri arasındaki ilişkiye dair yürütülen nicel çalışmada ise boyun eğicilik ve benlik saygısının arasındaki ilişkinin negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu çalışma sonuçlarına göre boyun eğici tutumlara önem atfedilen örgütsel yapılarda kişilerin değersizleşeceği ve değersizlik hissiyatıyla yaratıcılıktan uzaklaşacaklarından değerlendirilmiştir (Tutar, Başpınar ve Güler, 2018). Benlik saygısı düşük olan, kendisini karşıdakinden daha aşağı statüde gören ve bu nedenle diğer insanlar tarafından onaylanma ihtiyacı duyan bireylerin boyun eğicilik tutumları da yüksek bulunmaktadır (Özkan ve Özen, 2008; Tutar, Başpınar ve Güler, 2018). Ayrıca evli bireylerin bağlanma stillerine ilişkin araştırmada olumsuz benlik modelinin altında tanımlanan saplantı ve korku düzeyi yüksek bağlanma tarzları, katılımcıların boyun eğicilik düzeyini etkilemiştir. Olumsuz benlik biçimi diğerleri tarafından onaylanma gereksinimi ve düşük benlik saygısı şeklinde ifade edilebilir. Yani başkaları tarafından yoğun şekilde onay ihtiyacı duyan ve düşük benlik saygısı olan bireylerdeki korkulu ve saplantılı bağlanma tarzları bireylerin boyun eğicilik düzeyini yükseltmektedir (Şeleci, 2014).

2009 yılında sığınma evlerinde kalan kadınlarla yapılan nitel bir çalışmada ortalama olarak 10.5 yıl şiddet gören kadınların bazılarının içinde buldukları durumla baş etmek için boyun eğmeyi tercih ettiği ve ailelerinden destek aradıklarında da ailelerin boyun eğmeleri yönünde telkinlerde bulunduğu görülmüştür (Erdoğan, Aktaş ve Bayram, 2009). Bu yönüyle toplumun kadınlarından özellikle de eşleri karşısında boyun eğici tutumlara sahip olmasını beklediği söylenebilir. Cinsiyetin

boyun eğicilik davranışına etkisi üzerine yapılan araştırmalar ise beklenilenin aksine erkeklerin boyun eğme düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001; Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010; Atlı, Kaya ve Macit, 2010; Yılmaz, 2015; Tutar, Başpınar ve Güler, 2018). Ataerkil bir yapıya sahip toplum düzeni içerisinde kadınlara itaatkâr olmaları konusunda daha fazla baskı uygulansa da erkeklerin daha yüksek düzeyde uymacı tutuma sahip olduğu düşünülebilir. Uymacı yani konformist eğilimli kişiler doğrudan dayatmaya maruz kalmaksızın yetkeyi onaylayıp, itiraz etmeyerek boyun eğme tutumu gösterebilirler. Kaya ve arkadaşlarına (2004) göre erkeklerin boyun eğicilik düzeyinin kadınlara göre yüksek olmasının bu konformist tutumla ilişkisi olabilir.

Jerry M. Burger 2009 yılında Milgram'ın itaat deneylerinin günümüzde de benzer sonuçlar verip vermeyeceğini görmek amacıyla bir deney yapmıştır. Deneyden beklenen sonuç, Milgram'ın 1960'larda yaptığı deneydeki itaat düzeyiyle benzer bir sonuç elde edip edilemeyeceğidir. Milgram deneyinden sonra bilim camiasında yapılan etik tartışmalarını ve deneyin denekler üzerinde yarattığı etkiyle ilgili tartışmaları göz önünde bulundurarak deneye birkaç ek tedbir ekler. Bunlardan birisi araştırmacı rolündeki kişinin deneklerin yoğun stres yaşaması durumunda bunu fark edip çalışmayı sonlandıracak bir klinik psikolog olmasıdır. Bir diğeri de elektrik şoklarının 450 değil, 150 volta kadar devam etmesidir. Katılımcılar broşür ve reklamlar aracılığıyla ulaşılan farklı yaş gruplarından 29 erkek ve 41 kadındır. Deneyin tamamlanmasıyla birlikte sonuçlar şaşkıncı derecede Milgram'ın sonuçlarıyla benzer bulunmuştur. Üstelik deneklere defalarca çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları, yine de katılım ücretini alabilecekleri hatırlatılmış, ancak katılımcıların %79'u sonuna kadar devam etmiştir. Sonuçlar Milgram'ın 150 voltu geçen katılımcı sayısına göre biraz daha düşük olsa da günümüzde ruhsal açıdan

sağlıklı, normal insanların hala otorite figürleri tarafından verilen talimatlara itaat ederek ne denli kötü sonuçları olan eylemlerde bulunabileceklerini görmek açısından düşündürücüdür (Burger, 2009).

Pakistan’da 2018 yılında Allan ve Gilbert (1997) tarafından son hali verilen Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nin Pakistan popülasyonuna ve özellikle Pakistanlı kısırlık sorunu yaşayan kadınlara uyarlanmasına yönelik yapılan çalışmada kadınların boyun eğici davranışlarının sessizlik, eşlerinin memnun etme, kendini suçlama, hatalı olmasa bile kabullenici olma, duygularını ifade etmede zorlanma gibi davranışlarla ortaya çıktığı görülmüştür (Mubashir ve Batool, 2018). Türkiye’de çeşitli meslek alanlarından çalışanlarla yapılan araştırmada boyun eğicilik düzeyi yüksek olan çalışanların algıladıkları stres düzeyinin de yüksek olduğu bulunmuş (Tekin, Çilesiz ve Gede, 2019); bir başka araştırmada ise çalıştığı kurumda mobbinge uğrayan bireylerin daha fazla boyun eğici davranış gösterdikleri değerlendirilmiştir (Botan ve Yüksel, 2019).

2.4.2 Sosyal Onay İhtiyacıyla İlgili Literatürdeki Araştırmalar

Sosyal onayla ilgili çalışmaların öncüllerinden birisi Marlowe ve Crowne tarafından 1960 yılında geliştirilen ve bireylerin kabul görmek için ölçeklere kültürel olarak onaylanmış şekilde yanıtlar vermesi anlamına gelen Sosyal Arzuedilebilirlik Ölçeğidir. Ardından Martin ve Larsen (1974) tarafından sosyal onay gereksinimini ölçmek amacıyla Martin-Larsen Onay Motivasyonu Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek saldırganlık ve benlik saygısı ile yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur.

2007 yılında Amerika’da eğitim, finansal hizmetler, bilgi teknolojileri gibi çeşitli sektörlerde yönetici düzeyinde çalışan 183 kişiyle liderlik tarzları ile kendini izleme, sosyal güce duyulan ihtiyaç ve sosyal onay ihtiyacı düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda en etkili karizmatik

liderlik tutumlarına sahip olan yöneticilerin, sosyal onay ihtiyacını daha az düzeyde hisseden katılımcılar olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre toplumsal değişim ve dönüşümlere öncülük eden karizmatik liderlerin sosyal onay gereksiniminin daha düşük seviyede olduğu söylenebilir (Sosik ve Dinger, 2007). Başkaları tarafından kabul görme konusunda baskı hissetmeyen, bağımsızlığına ve kendi kararlarına göre hareket etmeye önem veren otonomik/özerk kişilerin, başkalarının onayına ihtiyaç duyan sosyotropik kişilere göre daha fazla girişimcilik özelliği gösterdiği Özdemir'in (2015) çalışmasında bulunan sonuçlardandır. Otonomik kişilerin çevrelerindeki tarafından onaylanma gereksinimi duymaksızın kendi özgürlüklerine ve kişisel başarılarına değer verdikleri varsayılır.

Alan yazında sosyal onay gereksinimi konu alan çalışmalar incelendiğinde sosyal onay gereksinimiyle aralarında ilişki olan değişkenlerden birisinin sosyal kaygı olduğu görülmüştür. 2011 yılında üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada sosyal kaygıyı, Kişilerarası Duyarlık Ölçeğinin onaylanma gereksinimi alt boyutunun önemli oranda yordadığı sonucuna varılmıştır (Erözkan, 2011). Sosyal kaygısı yüksek olan kişiler diğer insanların yanında özgüven sorunu yaşayan, benlik saygıları düşük ve reddedileceklerine dair inançları olan kişilerdir. Onaylanma gereksiniminin sosyal kaygıyla ilişkisi bu kişilerin başkalarına göre daha yoğun kabullenilme ve geri çevrilmemeye yönelik inançlarının olması olarak tanımlanmıştır. Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada sosyal onay gereksinimi ile sosyal kaygının arasındaki korelasyonun pozitif yönde olduğu; sosyal kaygı düzeyiyle birlikte onay gereksiniminin de arttığı bulunmuştur. Bunun nedeni sosyal anlamda kaygılı kişilerin diğerlerinin yargılarına karşı hassasiyetlerinin sosyal onay gereksinimini de artırması olarak ifade edilebilir.

Cinsiyet değişkeni açısından sosyal onay ihtiyaına ilişkin yapılan çalışmaların bir kısmında kadınların ve erkeklerin puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Karaşar ve glmş, 2016; zden, 2019). Uslu, Yazıcı ve Geçgel (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise Sosyal Onay İhtiyacı leği'nin alt boyutlarından olan sosyal geri çekilmenin kadınlarda daha yüksek; başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutunun ise erkeklerde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadın katılımcıların sosyal geri çekilme düzeylerinin yüksek oluşu, içinde bulunduğumuz ataerkil kültür yapısının kadına uygun gördüğü annelik ve eř rolleri ile ilgili olabilir. Erkeklerin de benzer şekilde başkalarının yargılarına duyarlılık puanlarının yüksek olması, kendilerine atfedilen toplumsal roller gereği çevreden gelen etkilere daha açık olmalarıyla yorumlanabilir (Uslu, Yazıcı ve Geçgel, 2019).

2016 yılında Karaşar ve glmş tarafından yapılan çalışmada toplumsal beklentilerin onaylanma ihtiyaı üzerindeki belirleyiciliğinden hareketle toplulukçu kültürlerde yaşayan insanların sosyal anlamda onaya daha fazla gereksinim duyduğuna ilişkin bir sonuç görülmektedir. Çalışmada toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay gereksinimini yordadığı grlmştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin de teşvik ettiği şekilde bireyin kabul görmek, dışlanmamak ve olumsuz değerlendirilmemek için toplumsal olarak onaylanan tutumları benimsemesi şiddete maruz kalmasına da neden olabilmektedir. Mersin niversitesi'ndeki 636 öğrenciyle flört şiddeti üzerine yapılan çalışmada sosyal onay gereksinimi daha düşük olan katılımcıların flört şiddetini daha düşük seviyede kabullendiği grlmştir (Szer, 2019). Bu durumda sosyal onay ihtiyaını daha yoğun düzeyde hissedenden bireylerin flört şiddeti karşısında suskun kalacağı söylenebilir.

Sosyal onay gereksinimini daha fazla hissedenden bireyler kendi yaşantılarında başka insanlar tarafından nemsennemeleri durumuyla da karşılaşabilmektedir. 2017

yılında 321 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada kişilerarası ilişkilerde yeterli olma durumuyla sosyal onay gereksiniminin olumlu izlenim bırakma alt boyutu arasında anlamlı ve negatif anlamda bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Baytemir, Karaşar ve Öğülmüş, 2017). Diğerlerinin beklentilerine göre yaşayan ve sosyal anlamda onay almak için emek sarf eden bireyler, yetersiz ve istenmeyen bir şekilde görülebilmekte; bu da kişilerarası yeterliklerinin azalmasına neden olabilmektedir. Bu bireyler karşılaştıkları sorunlarda soruna çözüm gücü olmak yerine olumlu izlenim bırakmak, kabul görmek ve diğerlerinden ilgi görmek amacıyla çözümsüz ve pasif kalabilir, kişilerarası ilişkilerde yetersizlik yaşayabilirler.

Değirmenci ve Demirli'nin (2019) benliğin farklılaşması üzerine yaptığı çalışmada kendisi olabilmeyi başaran, özerk hareket edebilen bireylerin sosyal onay ihtiyacının daha düşük olduğunu görülmüştür. Endişe anında dahi rasyonel ve esnek olmayı, içerden ve dışardan gelen baskılara anında karşılık vermemeyi içeren benliğin farklılaşması durumuyla sosyal onay gereksiniminin negatif yönde bir ilişkiyle bağlantılı olduğu görülmüştür. Birey olabilen, ayrımlaşma seviyesi yüksek katılımcıların sosyal onay ihtiyacının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

2.4.3 Makyavelizmle İlgili Literatürdeki Araştırmalar

Christie ve Geis (1970) tarafından makyavelist kişilik düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen Mach IV ölçeğinden sonra konuyla ilgili erken dönemli araştırmalardan birisi Martin ve Larsen'in rekabetçi-işbirlikçi tutumları ölçmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmadır. Çalışmada Makyavelizm ve sosyal onay motivasyonu ölçekleri de kullanılarak aralarındaki korelasyonlar değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre rekabetçi bireylerin Makyavelizm düzeylerinin de yüksek olduğu varsayılmış ve bu bireylerin insan ilişkilerinde dürüstlüğe önem vermek yerine, başarı odaklı amaçlarına ulaşmaya önem verdiği, ilişkilerini de bu kapsamda araç olarak

gördüğü düşünölmüştür. Ayrıca rekabetçi bireylerin daha fazla sosyal onay ihtiyacı duyduğı görölmüştür (Martin ve Larsen, 1976).

1981 yılında lisans öğrencileriyle yapılan bir çalışmada makyavelist kişilik özelliklerine sahip bireylerin aldatma ve yalana daha eğilimli oldukları görölmüştür (Geis ve Moon, 1981). McHoskey, Worzel ve Szyarto (1998) tarafından yapılan bir çalışmada ise makyavelist bireylerin çeşitli kişilik bozukluklarına dayanan psikopati ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Kanada'da 245 psikoloji öğrencisiyle yapılan çalışmada Makyavelizm, narsisizm ve psikopati arasında örtüşen ancak belli noktalarda farklılaşan bir ilişki olduğu görölmüş ve makyavelist kişiler ile psikopatların merhamet düzeylerinin daha düşük olduğuna ilişkin bir veri elde edilmiştir. Erkekler Karanlık Üçlü'nün tümünden kadınlara göre daha yüksek puan almıştır (Paulhus ve Williams, 2002).

Erkeklerin makyavelizm düzeylerinin daha yüksek olduğu bir başka çalışma da Londra'da üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmadır. Araştırmada aynı zamanda empati eksikliği ile makyavelizm arasında pozitif yönlü bir ilişki görölmüştür (Ali, Amorim ve Chamorro-Premuzic, 2009). Kadınların ahlaki davranma konusunda erkeklere göre daha hassas olduğunu düşündüren veriler, farklı çalışmalarda da görölmüştür. Ayan, Ünsar ve Kahraman (2013) tarafından yapılan çalışmada, kadınların makyavelizmin etik yoksunluk alt boyutundan erkeklere göre daha düşük puan almaları, kadınların ahlaki davranmayı daha önemli bulduklarıyla yorumlanmıştır.

Makyavelist kişilik yapısının boyun eğici tutumlara neden olabileceğine dair bazı veriler mevcuttur. 2013 yılında yapılan bir araştırmada güç, başarı ve para gibi amaçlara ulaşmaya yüksek düzeyde gereksinim duyan bireylerin, ilerlemek için koşullar doğrutusunda bazen düşmanca bazen de boyun eğici davranabilecekleri

varsayılmıştır. Ayrıca sonuçlar, makyavelist bireylerin dünyayla ve insanlarla ilgili olumsuz düşüncelerinin olduğunu ortaya koymuştur (Rauthmann ve Kolar, 2013). 2015 yılında çalışan bireylerle yapılan bir başka araştırma ise makyavelist bireylerin, kurumsal/örgütsel yapı içerisindeki diğer kişilerin zarar göreceği vaziyetlerde bile kendi çıkarları doğrultusunda sessiz kalıp, yarar beklentisiyle boyun eğen bir tutum benimsediklerini düşündürmüştür (Üçok ve Torun, 2015).

2017 yılında yapılan bir çalışmada özel sektör çalışanlarının makyavelistlik düzeyleri ile hem etik olmayan tutumlar toplamından hem de hırsızlık, kaynakların kötüye kullanılması, sessiz kalma ve dolandırıcılık düzeyleri arasında olumlu yönde bir ilişkinin söz konusu olduğu görülmüştür. Bireylerin makyavelizm düzeyleri arttıkça etik olmayan tutumlara eğilimleri de artmıştır (Vezir, 2017). Farklı ülkelerden 823 katılımcıyla yapılan bir çalışmada ise bireylerin makyavelist kişilik seviyelerinin; yaşları, gelirleri, eğitim seviyeleri ve yaşamlarını sürdürdükleri yere göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir (Güven, 2019).

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analiz yöntemi ve araştırmanın etik kısmına yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin bir çeşidi olan ve iki ile daha çok değişkenin aralarındaki değişimi ve bu değişimin düzeyini gösteren ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2018).

İlişkiyel tarama modeli, birden daha fazla sayıdaki değişkenin beraber değişimlerinin mevcudiyetini ortaya koymayı hedefleyen yaklaşımdır. Bu yaklaşım genel tarama modeli çeşitlerindedir. Bu model, geçmiş veya şimdide var olan bir durumu mevcut haliyle betimler. Fazla sayıda ögeden meydana gelen evrende, evrenin tamamıyla ilgili bütünsel bir kanaate varmak amacıyla evrenin tamamı veya tamamının içerisinde seçilecek bir örneklem grubu üstünde tarama yapılmasını içerir. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin birlikte değişim gösterip göstermediği ve eğer gösteriyorsa bunun ne şekilde gerçekleştiğinin ilişkiyel tarama modeliyle belirlenmesi hedeflenir (Karasar, 2018).

3.2 Araştırmanın Evren ve Örnekleme

2019-2020 öğrenim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kurulu Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler araştırma evrenini oluşturmaktadır.

Araştırma evrenini oluşturan tüm öğrencilere ulaşmak zaman ve maliyet açısından uygun olmayacağından dolayı örneklem seçilmesi kararlaştırılmış, yöntem olarak da basit tesadüfi örneklem metodu tercih edilmiştir. Bu aşamada evreni oluşturan kişilerin sayısı bilinmediği için, evrenin genelini temsil edebilecek öğrencilerin kaç kişi olacağını belirlemek amacıyla evreni bilinmeyen örneklem sayısı formülü kullanılmıştır. Evreni bilinmeyen örnekleme formülüne göre ulaşılması hedeflenen katılımcı sayısının %95 güven düzeyi ve %5 örnekleme hatası ile 384 olması gerektiği saptanmış ve işlem aşağıda gösterilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012):

Örneklem sayısı;

n:Örnekleme alınacak birey sayısı

p:İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q:İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t:Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d:Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır.

$$n = \frac{z_a^2 p * q}{d^2} \quad n = \frac{(1.96)^2 * 0.50 * 0.50}{(0.05)^2} = 384$$

Araştırma örnekleminin 384 kişi olarak belirlenmesine rağmen araştırmanın sahada veri toplama işlemlerinin gerçekleştirildiği süreçte tüm dünyayı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ortaya çıkmış ve veri toplama zorlaştığından dolayı ancak 361 kişiye ulaşılabilmektedir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği ile toplanmıştır.

Pandemi süreci nedeniyle “Google Dökümanlar” uygulaması ile internet üzerinden toplanan veriler, araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllülerin Bilgilendirilmiş Onam Formu’nu (Ek 1) onaylamaları suretiyle toplanmış ve isimleri gizli tutularak anketlere verilen cevapların güvenilirliği için tedbir alınmıştır. Kişisel Bilgi Formu (Ek 2) ile araştırma sorularının ikinci maddesindeki sosyo-demografik bilgilere, bir başka ifadeyle bağımsız değişkenlere göre öğrencilerin boyun eğcilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerindeki farkı ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan sorulara cevap aranmıştır. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (Ek 3) araştırma sorularının tümüne; Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (Ek 4) 1., 2., 3. ve 5. araştırma sorularına; Makyavelizm Ölçeği (Ek 5) ise 1., 2., 4. ve 5. araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla kullanılmıştır. Ölçme/veri toplama araçlarıyla ilgili aşağıda gerekli bilgiler verilmiştir.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacının tarafından araştırma amacına uygun olarak hazırlanmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgilerinin toplanmasına yönelik 9 maddeden oluşmaktadır. Bu 9 maddeden elde edilecek verilerle katılımcıların cinsiyeti, yaş grubu, en uzun süre yaşadıkları ülke, en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri, öğrenim gördükleri fakülte, algılanan anne-baba tutumları, cinsiyetlerine bağlı olarak beklenen toplumsal cinsiyet rollerine uyumları, kendilerini tanımladıkları düşünce yapısı ve aylık gelir düzeyleri hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Kişisel Bilgi Formunda yer alan sorular oluşturulurken gerek ilgili literatür taraması yapılmış gerekse de uzman görüşleri alınmıştır. Katılımcıların algıladıkları anne-baba tutumu sorusundaki kategoriler Kuzgun’un (1972) anne-baba tutumlarına ilişkin geliştirdiği envanterdeki boyutlar referans alınarak şekillendirilmiştir. Kuzgun çalışmasında ebeveyn tutumlarını otoriter, demokratik, ilgisiz ve koruyucu olarak

ifade etmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak beklenen toplumsal cinsiyet rollerine uyumları sorusu ise literatür taramasında boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma yaşandığına dair verilerin olmasından hareketle cinsiyete bağlı farklılıklara ve rollere ilişkin derinlemesine bilgi almak amacıyla gerekli görülmüştür. Katılımcıların kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına ilişkin soru ise literatürde Adorno'nun ve arkadaşlarının (1950) geliştirdiği otoriteryan kişilik kuramı referans alınarak oluşturulmuştur. Kurama göre sol düşünce yapısından sağ düşünce yapısına doğru yöneldikçe bireylerin otoriteryanlık düzeyi de artmakta, muhafazakâr görüşlere sahip bireylerde daha fazla itaatkarlık görülebilmektedir. Bu teoriden hareketle günümüzdeki düşünce yapısı kategorileri incelenmiş ve uzman görüşü alınarak Kişisel Bilgi Formunda yer alacak kategorilerin milliyetçi/muhafazakâr, liberal/sosyal demokrat, sosyalist/komünist, dindar, anarşist ve feminist şeklinde ifadelendirilmesi uygun bulunmuştur.

3.3.2 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Buss ve Craik'in (1986) çalışması temel alınarak geliştirilmiştir. Gilbert ve Allan tarafından 1994 yılında geliştirilen ölçek boyun eğme davranışlarını ölçmeyi amaçlayan 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları yoktur, tek boyutludur. Ölçeğin iç ve test-tekrar test güvenilirliğini ölçmek için lisans öğrencileri ile yapılan çalışmalarda ilk uygulamada Cronbach alfa katsayısı .89 bulunmuş ve dört ay sonra yapılan test-tekrar test uygulamasında aralarındaki ilişki .84 bulunmuştur. Maddelerde duygusal ifadeler yer verilmemiş ve sosyal anlamda davranışları tanımlamaya yönelik ifadeler seçilmiştir (Allan ve Gilbert, 1997).

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ergenlerle ve yetişkin bireylerle kullanmaya uygun olarak Savaşır ve Şahin (1997) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin toplamda 540 adet lise ve üniversite öğrencisi ile yapılan uyarlama çalışmasında iç

tutarlılık katsayısı .74 saptanmıştır Ölçekten alınan puanın yüksekliği, çalışmaya katılan kişinin boyun eğme tutumunun yüksek olduğunu göstermektedir. 5’li likert derecelendirme yöntemine göre puanlanmaktadır. Maddeler 1’den (Hiç Tanımlamıyor) 5’e (Çok İyi Tanımlıyor) kadar derecelendirilmektedir. Ölçekte tersten puanlanan madde yer almamaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997).

Bu araştırmada kullanılan Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinin güvenilirliğini görmek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.845 bulunmuştur. Cronbach Alfa değerinin 0.80’in üzerinde olması çalışmanın güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (Yıldız ve Uzunsakal, 2018).

3.3.3 Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Karaşar ve Öğülmüş tarafından 2016 yılında geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği toplam 25 sorudan ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla 2013-2014’te Amasya Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerden ulaşılan bulgular kapsamında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Böylece üç alt boyut bulunmuştur. Bunlar; Başkalarının Yargılarına Duyarlılık (iç tutarlılık katsayısı .83), Sosyal Geri Çekilme (iç tutarlılık katsayısı .80) ve Olumlu İzlenim Bırakma (iç tutarlılık katsayısı .80) boyutlarıdır. Ölçekte yer alan alt boyutlar, toplam varyansın %45’ini açıklamaktadır. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçek genelinde iç tutarlılık katsayısı .90’dır. 2 haftalık süreyle gerçekleştirilen test-tekrar test yöntemi ile uygulamalar arasında .90 seviyesinde bir ilişki saptanmıştır. Ölçek puanlarının yüksek çıkması bireylerin sosyal onay ihtiyacının yüksekliğini gösterir. Ölçek 5’li likert türündedir ve derecelendirme 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum arasında puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlamaya tâbi madde yoktur. Bulgular ölçeğin üniversite öğrencilerine

yönelik kullanımda geçerli ve güvenilir olduğu yönündedir. Ölçek maddelerinin boyutlara göre faktör dağılımı aşağıdaki gibidir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016):

F1: Başkalarının yargılarına duyarlılık: 3,7,9,12,16,19,22,23,24

F2: Sosyal geri çekilme: 10,14,15,17,18,20,21,25

F3: Olumlu izlenim bırakma: 1,2,4,5,6,8,11,13

Bu araştırmada kullanılan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin güvenilirliğini görmek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.952 bulunmuştur. Bulunan değer çalışmanın güvenilirliğini göstermektedir.

3.3.4 Makyavelizm Ölçeği

Makyavelist kişilik düzeyini ölçmek için Dahling, Whitaker ve Levy (2009) tarafından geliştirilen ve Ülbeği (2016) tarafından Türkçe diline uyarlaması yapılarak geçerlik-güvenirliği tamamlanan Makyavelizm Ölçeği toplamda 16 sorudan oluşmakta ve 5'li likert tipindedir. Bu derecelendirme 1'den (Kesinlikle Katılmıyorum) 5'e (Kesinlikle Katılıyorum) kadardır.

Ölçeği geliştiren Dahling ve arkadaşları, geçerlik-güvenirlik çalışmalarını Midwestern Üniversitesi öğrencileri ile yapmıştır. Yapılan faktör analizleri sonucunda makyavelist kişiliği tanımlamak için 16 madde şekillenmiş ve dört alt boyut doğrulanmıştır. Ölçek genelinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .82 bulunmuş; alt boyutlar olan etik yoksunluk .83, statü arzusu .72, kontrol arzusu .70 ve diğerlerine güvenmeme .75 bulunmuştur (Dahling, Whitaker ve Levy, 2009). Ölçek Ülbeği tarafından 2016 yılında Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışmaları için 458 çalışan ile yapılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Etik Yoksunluk, Diğerlerine Güvenmeme, Kontrol Arzusu ve Statü Arzusu şeklindeki alt boyutların doğruluğu tespit edilmiştir. Dört alt boyut için de ölçeğin güvenilirlik katsayıları .80 ve .86

aralığında, yüksek bulunmuştur. Ölçeğin geçerliği için yapılan faktör analizinde faktör yükleri .72 ve .82 arasında değerler olarak bulunmuş ve boyutların toplam varyansın %67'sini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde ise regresyon katsayıları .66 ile .79 arasında değişen değerler aldığı saptanmıştır. Çalışmalar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Faktör analizine göre alt boyutlar ve ilgili oldukları maddeler aşağıdaki gibidir (Ülbeği, 2016):

F1: Etik yoksunluk boyutu: 1-5

F2: Statü arzusu boyutu: 6-8

F3: Diğerlerine güvensizlik boyutu: 9-13

F4: Kontrol arzusu boyutu: 14-16

Bu araştırmada kullanılan Makyavelizm Ölçeğinin güvenilirliğini görmek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.906 bulunmuştur. Bulunan değer ölçeğin maddelerinin tutarlı ve çalışmanın güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

3.4 Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiksel olarak çözümlenmesinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Veri Analizi (SPSS) 24.0 programından faydalanılmıştır.

Üniversite öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri doğrultusundaki dağılımları frekans analiziyle saptanmış olup, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarına ilişkin ortalamaları, standart sapma değeri, en düşük ve en yüksek değer gibi tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması için veri setinin normallik testi Kolmogorov-Smirnov

testiyle incelenmiştir. Kolmogorov Smirnov testi, veri analizlerinde kullanılabilen testlerin hangisi olduğunu görmek amacıyla toplanan verilerin parametrik dağılıma uygunluğunu sınımamıza yarayan bir testtir (Akça ve Demir, 2019). Test sonucu Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının normal dağılıma uyma durumuna ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları

	İstatistik	sd	p
Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	0,11	361	0,000*
Başkalarının yargılarına duyarlılık	0,05	361	0,016*
Sosyal geri çekilme	0,11	361	0,000*
Olumlu izlenim bırakma	0,08	361	0,000*
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	0,05	361	0,021*
Etik yoksunluk	0,17	361	0,000*
Statü arzusu	0,09	361	0,000*
Diğerlerine güvensizlik	0,08	361	0,000*
Kontrol arzusu	0,10	361	0,000*
Makyavelizm Ölçeği	0,08	361	0,000*

* $p < 0,05$

Tablo 3.1’de gösterilen Boyun Eğicilik, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının normal dağılıma uyma durumuna ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının normal dağılıma uymadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). Sonuçlardan hareketle araştırmada nonparametrik hipotez testleri kullanılması uygun bulunmuştur. Bu nedenle öğrencilerin cinsiyetine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Mann-Whitney U testi ile, yaş grubu, en uzun süre yaşanan ülke, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, anne-

baba tutumu, düşünce yapısı ve gelir durumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması da Kruskal-Wallis H testi ile yapılmıştır. Mann-Whitney U testi normal dağılım koşulları sağlanmadığında t testinin yerine alternatif olarak kullanılan ve iki grubun ortalamasını değil medyanlarını karşılaştıran testtir. Kruskal-Wallis H testi ise üç veya daha fazla bağımsız değişkenin söz konusu olduğu ve verilerin normal dağılıma uymadığı koşullarda tek yönlü varyans analizine (ANOVA) alternatif olarak kullanılan testtir (Karagöz, 2010).

Öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları arasındaki ilişki Spearman korelasyon testiyle incelenmiş, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının yordama durumu çoklu doğrusal regresyon analiziyle test edilmiştir. Spearman korelasyon testi, normal dağılım olmadığında Pearson testi yerine kullanılan alternatif testtir ve değişkenler arasındaki ilişki ile bu ilişkinin derecesini görmek için kullanılır (Karagöz, 2010).

3.5 Etik

Araştırma verilerini toplamak amacıyla gerekli etik izinler alınmış, çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden öğrenciler için Bilgilendirilmiş Onam Formu hazırlanmıştır. Tüm dünya genelinde yaşanan pandemi süreci nedeniyle veriler katılımcıların gönüllük esasına dayalı olarak internet üzerinden Google Forms programından yararlanılarak toplanmıştır. Çalışma grubuna yine internet üzerinden çeşitli sosyal medya programları üzerinden ulaşılmıştır. Veri toplama süreci sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir psikolojik ve/veya fiziksel zarara uğratılmadığı düşünülmektedir. Etik izin Ek 6'da sunulmuştur.

Bölüm 4

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmanın amaçlarına uygun olarak yapılan istatistiksel işlemler (Betimsel İstatistik, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi, Spearman Korelasyon testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi) sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş grubu, en uzun süre yaşanan ülke, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, öğrenim gördükleri fakülte/yüksekokul, gelir düzeyi, algılanan anne-baba tutumu, cinsiyet rolleri ve kendilerini tanımladıkları düşünce yapılarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yapılan betimsel istatistiklerden elde edilen bulgular aşağıda gösterilen Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	219	60,66
Erkek	142	39,34
Yaş grubu		
18-20 yaş	61	16,90
21-22 yaş	127	35,18
23-24 yaş	88	24,37
25 yaş ve üzeri	85	23,55
En uzun süre yaşanan ülke		

Kuzey Kıbrıs	79	21,88
Türkiye	278	77,01
Diğer	4	1,11
En uzun süre yaşanan yerleşim yeri		
Köy/Kasaba	66	18,28
İlçe	107	29,64
Şehir	188	52,08
Fakülte		
Eğitim	113	31,30
Fen ve Edebiyat	40	11,08
İşletme ve Ekonomi	32	8,86
Mimarlık/Mühendislik	51	14,13
İletişim	39	10,80
Sağlık Bilimleri	24	6,65
Hukuk	36	9,97
Turizm ve otelcilik	26	7,20
Gelir		
Düşük	50	13,85
Orta	275	76,18
Yüksek	36	9,97

Tablo 4.1’de araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri verilmiştir.

Tablodaki betimsel istatistiklerden elde edilen verilere göre, araştırmaya dahil olan öğrencilerin %60,66’sı kadın, %39,34’ü erkektir (Kişisel Bilgi Formu’nda katılımcılara cinsiyet sorusu için “Kadın”, “Erkek” ve “Diğer” seçenekleri sunulmuştur. Fakat katılımcılar “Kadın” ve “Erkek” seçeneklerini tercih etmiş, “Diğer” ifadesini tercih etmemiştir). Katılımcıların yaş grubu dağılımlarına bakıldığında %16,90’ının 18-20 yaş arası, %35,18’inin 21-22 yaş arası, %24,37’sinin 23-24 yaş arası ve %23,55’inin 25 yaş ve üzeri olduğu görülmüştür.

Araştırmadaki öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları ülke %21,88’inde Kuzey Kıbrıs, %77,01’inde Türkiye ve %1,11’inde diğer (Azerbaycan, Gürcistan, Suriye)

olarak belirtilmiştir. En uzun süre yaşanan yerleşim yeri dağılımları ise %18,28’inde köy/kasaba, %29,64’ünde ilçe ve %52,08’inde şehir olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %31,30’u Eğitim Fakültesinde, %11,08’i Fen ve Edebiyat, %8,86’sı İşletme ve Ekonomi, %14,13’ü Mimarlık/Mühendislik, %10,80’i İletişim, %6,65’i Sağlık Bilimleri, %9,97’si Hukuk ve %7,20’si Turizm ve Otelcilik Yüksekokulunda öğrenim görmektedir. Gelir düzeyi dağılımlarına göre, öğrencilerin %13,85’inin gelirinin düşük, %76,18’inin orta ve %9,97’sinin gelirinin yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2: Üniversite öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu, cinsiyet rolleri tutumu ve düşünce yapısı

Algılanan anne-baba tutumu	
Demokratik/eşitlikçi	195 54,02
Otoriter/baskıcı	52 14,40
İlgisiz	12 3,32
Koruyucu	102 28,25
Aileniz ve toplum tarafından sizden beklenen kadınlık/erkeklik rolleri	
-Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollere uygun davranırım.	148 41,00
-Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollere uygun davranmam.	26 7,20
-Kısmen uygun davranırım.	39 10,80
-Ailemin benden beklentisi okumak, topluma faydalı birey olmak, kendi ayakları üzerinde duran meslek sahibi bir birey olmak, iyi bir vatandaş olmak vs.	57 15,79
-Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollerin cinsiyetçi olduğunun farkındayım (kadın temizlik yapar, ev işi yapar, çocuk doğurur, kocasının malı olur vb.; erkek evi korur, güçlü olur, ağlamaz vb), ancak bunun farkında olsam da uygun davranırım.	34 9,42
-Benden beklenen cinsiyetçi rolleri yanlış buluyorum ve uygun davranmıyorum, karşı duruyorum.	43 11,91
-Ailem eşitlikçi bir aile olsa da toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklediği cinsiyet rolleri vardır. Bunlara kısmen uymak durumunda kalıyorum.	14 3,88
Düşünce yapısı	
Milliyetçi/Muhafazakâr	64 17,73
Liberal/Sosyal Demokrat	130 36,01
Sosyalist/Komünist	78 21,61
Dindar	8 2,22
Anarşist	21 5,82
Feminist	60 16,62

Tablo 4.2’de araştırmaya konu olan öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumu, cinsiyet rolleri tutumu ve düşünce yapıları verilmiştir.

Tablodaki bulgulara göre, araştırmadaki öğrencilerin %54,02’si anne-babasını demokratik/eşitlikçi olarak algılamakta, %14,40’ı otoriter/baskıcı, %3,32’si ilgisiz ve %28,25’i koruyucu olarak algılamaktadır.

Katılımcıların aileleri ve toplum tarafından kendilerinden beklenen cinsiyet rolleri ve tutumlarına ilişkin verdikleri yanıtlar %41,00’inde “Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollere uygun davranırım”, %7,20’sinde “Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollere uygun davranmam” ve %10,80’inde “Kısmen uygun davranırım” şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların %15,79’u ise “Ailemin benden beklentisi okumak, topluma faydalı bir birey olmak, kendi ayakları üzerinde duran meslek sahibi bir birey olmak, iyi bir vatandaş olmak vs.” şeklinde yanıtlamıştır. “Aile ve toplum tarafından benden beklenen rollerin cinsiyetçi olduğunun farkındayım (kadın temizlik yapar, ev işi yapar, çocuk doğurur, kocasının malı olur vb. gibi; erkek evi korur, güçlü olur, ağlamaz vb. gibi), ancak farkında olsam da buna uygun davranırım” şeklinde yanıt verenlerin oranı %9,42 ve “Benden beklenen cinsiyetçi rolleri yanlış buluyorum ve uygun davranmıyorum, karşı duruyorum” şeklinde yanıt verenlerin oranı da %11,91’dir. Araştırmaya konu edilmiş olan üniversite öğrencilerininin %3,88’i ise “Ailem eşitlikçi bir aile olsa da toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklediği cinsiyet rolleri vardır. Bunlara kısmen uymak durumunda kalıyorum” ifadesini kullanmıştır.

Araştırmada yer alan öğrencilerin kendilerini yakın hissettikleri düşünce yapısı %17,73’ünde milliyetçi/muhafazakâr, %36,01’inde liberal/sosyal demokrat, %21,61’inde sosyalist/komünist, %2,22’sinde dindar, %5,82’sinde anarşist ve %16,62’sinde feminist olarak bulunmuştur.

4.2 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarını görmek amacıyla yapılan betimsel istatistiklere yer verilmiş, ilgili değerler Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3: Üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları

	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	361	38,16	10,53	16	80
Başkalarının yargılarına duyarlılık	361	28,09	8,15	9	45
Sosyal geri çekilme	361	17,77	7,53	8	40
Olumlu izlenim bırakma	361	20,64	7,56	8	40
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	361	66,50	21,31	25	125
Etik yoksunluk	361	9,74	5,02	5	25
Statü arzusu	361	8,86	3,66	3	15
Diğerlerine güvensizlik	361	12,86	5,33	5	25
Kontrol arzusu	361	8,52	3,31	3	15
Makyavelizm Ölçeği	361	39,37	13,81	16	80

Tablo 4.3'te araştırmada yer alan öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları verilmiştir.

Elde edilen verilere göre, araştırmaya alınan öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması $38,16 \pm 10,53$ olarak bulunmuştur.

Katılımcıların Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden aldıkları toplam puanın ortalaması $66,50 \pm 21,31$, ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalaması $28,09 \pm 8,15$, sosyal geri çekilme alt boyutu puan ortalaması $17,77 \pm 7,53$ ve olumlu izlenim bırakma alt boyutu puan ortalaması $20,64 \pm 7,56$ 'dır.

Araştırmadaki öğrencilerin Makyavelizm Ölçeği genelinden ortalama 39,37±13,81 puan, ölçeğin etik yoksunluk alt boyutundan ortalama 9,74±5,02, statü arzusu alt boyutundan 8,86±3,66, diğerlerine güvensizlik alt boyutundan 12,86±5,33 ve kontrol arzusu alt boyutundan ortalama 8,52±3,31 puan aldıkları görülmüştür.

4.3 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu kısımda araştırmaya alınan üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre boyun eğici davranış, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerine yer verilmiştir. İlgili bulgular Tablo 4.4, Tablo 4.5, Tablo 4.6, Tablo 4.7, Tablo 4.8, Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4.4: Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Kadın	219	36,24	8,52	35,00	165,00	-3,619	0,000*
	Erkek	142	41,12	12,51	38,00	205,67		
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Kadın	219	27,44	7,62	27,00	172,71	-1,877	0,061
	Erkek	142	29,08	8,83	29,00	193,79		
Sosyal geri çekilme	Kadın	219	16,75	6,68	16,00	169,57	-2,589	0,010*
	Erkek	142	19,35	8,48	18,00	198,63		
Olumlu izlenim bırakma	Kadın	219	20,56	6,85	20,00	182,96	-0,443	0,658
	Erkek	142	20,77	8,55	19,00	177,98		
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Kadın	219	64,74	19,08	65,00	174,48	-1,475	0,140
	Erkek	142	69,20	24,18	66,00	191,06		
Etik yoksunluk	Kadın	219	8,48	3,96	7,00	158,36	-5,170	0,000*
	Erkek	142	11,68	5,83	10,00	215,91		
Statü arzusu	Kadın	219	8,63	3,54	8,00	174,50	-1,474	0,140
	Erkek	142	9,21	3,82	9,00	191,02		
Diğerlerine güvensizlik	Kadın	219	12,33	5,10	12,00	171,26	-2,208	0,027*
	Erkek	142	13,67	5,58	13,00	196,03		
Kontrol arzusu	Kadın	219	7,97	3,21	8,00	163,99	-3,864	0,000*

Makyavelizm Ölçeği	Erkek	142	9,37	3,28	9,00	207,23		
	Kadın	219	37,41	12,09	36,00	163,14		
	Erkek	142	43,93	15,32	43,00	208,55	-4,040	0,000*

* $p < 0,05$

Araştırmaya konu olan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadın öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları, erkek öğrencilerin puanlarından daha düşüktür.

Katılımcıların Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık ile olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından aldıkları puanların öğrencilerin cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle kadın ve erkek öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği toplam puanları ve başkalarının yargılarına duyarlılık ile olumlu izlenim bırakma puanları benzerdir. Öğrencilerin sosyal geri çekilme alt boyutundan almış oldukları puanların ise cinsiyetlerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadın öğrencilerin sosyal geri çekilme puanları, erkek öğrencilerin puanlarından daha düşüktür.

Araştırmaya alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin etik yoksunluk, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0,05$). Erkek öğrencilerin Makyavelizm Ölçeği toplam puanları ve etik

yoksunluk, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu puanları, kadın öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre statü arzusu alt boyutundan aldıkları puanların arasındaki fark ise anlamlı değildir ($p>0,05$).

Tablo 4.5: Üniversite öğrencilerinin yaş grubuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	18-20 yaş	61	39,56	12,24	37,00	190,45	0,933	0,818	
	21-22 yaş	127	37,56	8,95	36,00	178,56			
	23-24 yaş	88	38,20	9,72	37,00	183,90			
	25 yaş ve üzeri	85	38,00	12,18	36,00	174,86			
Başkalarının yargılarına duyarlılık	18-20 yaş	61	29,69	8,86	29,00	201,88	5,033	0,169	
	21-22 yaş	127	27,87	7,02	27,00	175,60			
	23-24 yaş	88	28,56	8,21	29,00	188,80			
	25 yaş ve üzeri	85	26,78	8,99	27,00	166,02			
Sosyal geri çekilme	18-20 yaş	61	19,21	8,48	17,00	197,58	3,154	0,368	
	21-22 yaş	127	17,34	6,99	16,00	177,47			
	23-24 yaş	88	18,13	7,57	17,50	186,61			
	25 yaş ve üzeri	85	17,02	7,54	16,00	168,57			
Olumlu izlenim bırakma	18-20 yaş	61	22,56	7,98	23,00	206,66	6,754	0,080	
	21-22 yaş	127	20,27	6,77	20,00	177,40			
	23-24 yaş	88	21,03	7,86	21,00	186,30			
	25 yaş ve üzeri	85	19,41	7,86	18,00	162,48			
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	18-20 yaş	61	71,46	23,11	71,00	203,01	5,789	0,122	
	21-22 yaş	127	65,47	18,82	64,00	177,29			
	23-24 yaş	88	67,72	21,69	68,50	188,32			
	25 yaş ve üzeri	85	63,21	22,68	60,00	163,17			
Etik yoksunluk	18-20 yaş	61	10,03	4,80	9,00	192,72	11,958	0,008*	1-4
	21-22 yaş	127	9,67	4,68	8,00	184,81			2-4
	23-24 yaş	88	10,68	5,43	10,00	198,75			3-4
	25 yaş ve üzeri	85	8,67	5,12	6,00	148,52			
Statü arzusu	18-20 yaş	61	9,74	3,43	10,00	205,48	26,444	0,000*	1-4
	21-22 yaş	127	9,39	3,40	10,00	197,16			2-4
	23-24 yaş	88	9,17	3,71	9,00	188,79			3-4

	25 yaş ve üzeri	85	7,11	3,62	7,00	131,22			
Diğerlerine güvensizlik	18-20 yaş	61	13,25	5,35	14,00	188,68	5,581	0,134	
	21-22 yaş	127	13,03	5,03	13,00	186,09			
	23-24 yaş	88	13,38	5,58	13,00	190,65			
	25 yaş ve üzeri	85	11,78	5,43	11,00	157,88			
Kontrol arzusu	18-20 yaş	61	9,16	3,17	9,00	202,41	6,694	0,082	
	21-22 yaş	127	8,54	3,24	9,00	182,63			
	23-24 yaş	88	8,70	3,46	9,00	185,35			
	25 yaş ve üzeri	85	7,82	3,26	8,00	158,70			
Makyavelizm Ölçeği	18-20 yaş	61	42,18	13,78	40,00	199,72	17,356	0,001*	1-4
	21-22 yaş	127	40,63	12,04	41,00	190,24			2-4
	23-24 yaş	88	41,93	14,68	38,50	194,10			3-4
	25 yaş ve üzeri	85	35,38	14,52	33,00	140,19			

* $p < 0,05$

Tablo 4.5'te araştırmaya konu olan öğrencilerin yaş grubuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H testine ait sonuçlar sunulmuştur.

Tablodan elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaş grubuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanların anlamlı bir farklılaşma göstermediği saptanmıştır ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle katılımcıların yaş farkı gözetilmeksizin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar benzerdir.

Araştırma dâhilindeki öğrencilerin yaş grubuna göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından almış oldukları puanların karşılaştırılması sonucu istatistiksel açıdan anlamlı seviyede farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$). Diğer bir deyişle katılımcıların yaşları gözetilmeksizin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Araştırma konusu öğrencilerin yaş grubuna göre Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin etik yoksunluk ile statü arzusu alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı seviyede bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Farkın dördüncü gruptaki katılımcılardan kaynaklandığı bulunmuştur. 25 yaş ve üzeri katılımcıların Makyavelizm Ölçeği genelinden ve etik yoksunluk ile statü arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar, 18-20 yaş, 21-22 yaş ve 23-24 yaş arası katılımcıların puanlarından daha düşüktür. Öğrencilerin diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.6: Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları ülkeye göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Ülke	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Kıbrıs	79	40,48	12,88	37,00	195,07	3,771	0,152	
	Türkiye	278	37,63	9,66	36,00	178,09			
	Diğer	4	29,25	10,44	31,00	105,13			
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Kıbrıs	79	28,42	8,94	28,00	184,34	1,576	0,455	
	Türkiye	278	28,08	7,90	28,00	180,97			
	Diğer	4	22,25	8,92	26,00	117,25			
Sosyal geri çekilme	Kıbrıs	79	18,46	9,07	16,00	181,18	0,361	0,835	
	Türkiye	278	17,62	7,08	17,00	181,40			
	Diğer	4	15,00	4,76	17,00	149,88			
Olumlu izlenim bırakma	Kıbrıs	79	21,86	8,33	20,00	194,01	1,575	0,455	
	Türkiye	278	20,31	7,30	20,00	177,38			
	Diğer	4	19,50	8,39	21,00	175,88			
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Kıbrıs	79	68,73	24,42	67,00	186,89	0,750	0,687	
	Türkiye	278	66,00	20,36	65,00	179,84			
	Diğer	4	56,75	21,23	66,50	145,50			
Etik yoksunluk	Kıbrıs	79	10,11	5,57	9,00	182,03	1,884	0,390	
	Türkiye	278	9,69	4,88	8,00	181,72			
	Diğer	4	6,25	1,26	6,00	110,50			
Statü arzusu	Kıbrıs	79	8,86	3,94	8,00	179,44	0,388	0,824	
	Türkiye	278	8,84	3,58	9,00	180,99			
	Diğer	4	9,75	4,50	12,00	212,63			
	Kıbrıs	79	14,41	5,64	14,00	210,18	8,254	0,016*	1-3

Diğerlerine güvensizlik	Türkiye	278	12,45	5,18	12,00	173,24		
	Diğer	4	10,75	4,65	11,50	144,00		
	Kıbrıs	79	8,80	3,42	9,00	190,37	0,829	0,661
Kontrol arzusu	Türkiye	278	8,44	3,26	8,50	178,32		
	Diğer	4	8,50	4,80	9,00	182,25		
	Kıbrıs	79	42,18	15,73	40,00	194,16	1,732	0,421
Makyavelizm Ölçeği	Türkiye	278	39,41	13,19	37,00	177,57		
	Diğer	4	35,25	14,22	39,50	159,25		

* $p < 0,05$

Tablo 4.6’da araştırmada yer alan öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları ülkeye göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

İncelenen verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları ülkeye göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı seviyede değildir ($p > 0,05$). En uzun süre yaşadığı yer Kıbrıs, Türkiye ve diğer ülkeler olan katılımcıların Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları benzerdir.

Araştırmadaki öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın en uzun süre yaşadıkları yere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p > 0,05$). Başka bir deyişle öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları ülke gözetilmeksizin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları ülkeye göre Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin etik yoksunluk, statü arzusu ve kontrol arzusu alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı seviyede farklılık saptanmamıştır ($p > 0,05$). Öğrencilerin diğerlerine güvensizlik alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise en uzun süre

yaşadıkları ülkeye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). En uzun süre yaşadığı yer Kıbrıs olan katılımcıların diğerlerine güvensizlik alt boyutundan aldıkları puanlar, en uzun süre yaşadığı yer diğer ülkeler olan katılımcıların puanlarından yüksektir.

Tablo 4.7: Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yerleşim yeri	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Köy/Kasaba	66	38,24	10,06	36,00	184,50	1,458	0,482
	İlçe	107	37,28	10,41	36,00	170,81		
	Şehir	188	38,63	10,78	37,00	185,57		
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Köy/Kasaba	66	26,06	8,77	26,00	157,11	4,414	0,110
	İlçe	107	28,74	8,76	29,00	189,71		
	Şehir	188	28,43	7,46	28,00	184,43		
Sosyal geri çekilme	Köy/Kasaba	66	16,92	7,66	15,50	167,61	1,436	0,488
	İlçe	107	18,21	7,79	17,00	186,58		
	Şehir	188	17,82	7,36	16,00	182,52		
Olumlu izlenim bırakma	Köy/Kasaba	66	19,17	7,71	18,00	161,02	2,991	0,224
	İlçe	107	20,96	7,41	21,00	186,77		
	Şehir	188	20,97	7,56	20,00	184,73		
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Köy/Kasaba	66	62,15	22,56	60,00	160,62	3,181	0,204
	İlçe	107	67,92	22,17	66,00	188,11		
	Şehir	188	67,22	20,26	67,00	184,11		
Etik yoksunluk	Köy/Kasaba	66	9,14	5,14	8,00	164,87	2,482	0,289
	İlçe	107	9,92	4,72	9,00	190,32		
	Şehir	188	9,86	5,16	8,00	181,36		
Statü arzusu	Köy/Kasaba	66	8,00	3,49	8,00	157,58	4,103	0,129
	İlçe	107	9,06	3,75	9,00	185,93		
	Şehir	188	9,04	3,64	9,00	186,42		
Diğerlerine güvensizlik	Köy/Kasaba	66	12,74	5,59	13,00	178,84	1,690	0,430
	İlçe	107	12,39	5,43	12,00	171,14		
	Şehir	188	13,16	5,18	13,00	187,37		
Kontrol arzusu	Köy/Kasaba	66	8,29	3,45	9,00	175,00	0,536	0,765
	İlçe	107	8,65	3,35	9,00	186,48		
	Şehir	188	8,52	3,24	8,00	179,99		
Makyavelizm Ölçeği	Köy/Kasaba	66	38,17	14,35	37,50	168,27	1,315	0,518
	İlçe	107	40,02	14,14	37,00	181,16		
	Şehir	188	40,58	13,43	38,50	185,38		

Tablo 4.7’de araştırmada yer almış olan üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılabilmesi için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 4.7’ye bakıldığında araştırma konusu olan katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). En uzun süre yaşadığı yer köy/kasaba, ilçe ve Şehir olan katılımcıların Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları benzerdir.

Araştırmada yer alan katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$). Başka bir ifadeyle öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri gözetilmeksizin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Araştırmaya alınan üniversite öğrencilerinin Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar, en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Köy/kasaba, ilçe ve Őehirde yaşayan öğrencilerin Makyavelizm Ölçeği genelinden ve etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 4.8: Üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba tutumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Anne-baba tutumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Demokratik/eşitlikçi	195	36,17	8,18	35,00	165,06	10,665	0,014*	1-2
	Otoriter/baskıcı	52	43,19	15,55	39,50	208,34			
	İlgisiz	12	38,58	15,83	40,00	181,75			
	Koruyucu	102	39,34	9,76	37,00	197,45			
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Demokratik/eşitlikçi	195	27,19	7,32	27,00	169,06	6,702	0,082	
	Otoriter/baskıcı	52	29,85	9,23	30,00	200,77			
	İlgisiz	12	26,33	10,59	27,50	165,17			
	Koruyucu	102	29,10	8,60	30,00	195,60			
Sosyal geri çekilme	Demokratik/eşitlikçi	195	16,81	6,40	16,00	171,84	4,770	0,189	
	Otoriter/baskıcı	52	18,98	9,26	16,50	188,07			
	İlgisiz	12	17,58	10,34	13,50	159,75			
	Koruyucu	102	19,03	8,04	17,00	197,40			
Olumlu izlenim bırakma	Demokratik/eşitlikçi	195	19,42	6,62	19,00	166,36	11,582	0,009*	1-2
	Otoriter/baskıcı	52	23,04	9,28	23,50	205,67			2-3
	İlgisiz	12	18,75	10,18	17,00	146,83			3-4
	Koruyucu	102	21,97	7,52	22,00	200,42			
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Demokratik/eşitlikçi	195	63,42	18,15	63,00	168,28	8,326	0,040*	2-3
	Otoriter/baskıcı	52	71,87	26,08	72,00	198,85			
	İlgisiz	12	62,67	29,75	57,00	154,63			
	Koruyucu	102	70,10	22,33	72,00	199,31			
Etik yoksunluk	Demokratik/eşitlikçi	195	9,60	4,68	9,00	181,64	2,549	0,467	
	Otoriter/baskıcı	52	11,02	6,02	9,00	199,07			
	İlgisiz	12	9,92	5,47	8,50	175,50			
	Koruyucu	102	9,34	5,03	8,00	171,21			
Statü arzusu	Demokratik/eşitlikçi	195	8,70	3,55	8,00	177,01	5,006	0,171	
	Otoriter/baskıcı	52	9,77	4,01	11,00	206,73			
	İlgisiz	12	7,58	4,17	8,00	144,00			
	Koruyucu	102	8,83	3,57	9,00	179,86			
Diğerlerine güvensizlik	Demokratik/eşitlikçi	195	12,64	4,93	12,00	178,29	7,776	0,051	
	Otoriter/baskıcı	52	14,73	6,08	14,00	213,41			
	İlgisiz	12	13,75	5,12	15,50	205,92			
	Koruyucu	102	12,21	5,53	12,00	166,72			
Kontrol arzusu	Demokratik/eşitlikçi	195	8,45	3,09	9,00	180,09	2,121	0,548	
	Otoriter/baskıcı	52	9,21	3,93	9,00	199,31			
	İlgisiz	12	8,42	3,82	8,00	175,92			
	Koruyucu	102	8,30	3,30	8,00	174,00			
Makyavelizm Ölçeği	Demokratik/eşitlikçi	195	39,39	12,37	38,00	178,81			
	Otoriter/baskıcı	52	44,73	17,09	44,00	211,86	5,805	0,121	
	İlgisiz	12	39,67	15,66	37,00	177,17			
	Koruyucu	102	38,69	14,06	37,00	169,91			

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin algılanan anne-baba tutumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları Kruskal-Wallis H testi ile karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8’deki verilere göre, araştırmaya alınan öğrencilerin algılanan anne-baba tutumuna göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Anne-baba tutumunu demokratik/eşitlikçi olarak algılayan öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları, anne-baba tutumunu otoriter-baskıcı olarak algılayan öğrencilerin puanlarından daha düşüktür.

Araştırma dâhilindeki öğrencilerin algılanan anne-baba tutumuna göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin olumlu izlenim bırakma alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı seviyede bir farklılık mevcuttur ($p<0,05$). Anne-baba tutumunu otoriter/baskıcı olarak algılayan öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden aldıkları puanlar, anne-baba tutumunu ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Ayrıca anne-baba tutumunu otoriter/baskıcı olarak algılayan öğrencilerin olumlu izlenim bırakma puanları, anne-baba tutumunu demokratik/eşitlikçi olarak ve ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Anne-baba tutumunu ilgisiz olarak algılayan katılımcıların olumlu izlenim bırakma puanları ise anne-baba tutumunu otoriter/baskıcı olarak ve koruyucu olarak algılayan öğrencilerin puanlarından daha düşüktür. Öğrencilerin başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında algılanan anne-baba tutumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların algılanan anne-baba tutumuna göre Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin etik yoksunluk, statü arzusu ve kontrol arzusu alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bununla birlikte öğrencilerin diğerlerine güvensizlik alt boyutundan aldıkları puanlar algılanan anne-baba tutumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı seviyede bir farklılık göstermese de ($p>0,05$), anne-baba tutumu otoriter/baskıcı olanların diğerlerine güvensizlik puanları diğer öğrencilerin puanlarından daha yüksektir ($p=0,051$).

Tablo 4.9: Üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Düşünce yapısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X^2	p	Fark
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	42,20	14,07	40,00	208,67	10,846	0,055	
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	36,96	8,75	36,00	174,67			
	Sosyalist/Komünist	78	37,63	8,31	37,00	183,49			
	Dindar	8	53,88	24,09	52,50	237,81			
	Anarşist	21	37,14	8,31	36,00	175,74			
	Feminist	60	35,38	7,23	35,00	156,22			
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	30,44	8,92	31,50	211,21	21,554	0,001*	1-5
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	28,38	7,44	28,00	184,62			2-5
	Sosyalist/Komünist	78	27,92	8,36	27,00	179,94			4-5
	Dindar	8	33,88	11,62	37,50	248,81			4-6
	Anarşist	21	22,29	6,82	21,00	109,95			
	Feminist	60	26,40	7,08	27,00	158,14			
Sosyal geri çekilme	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	21,03	8,64	19,50	221,41	25,216	0,000*	1-5
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	17,35	6,95	16,50	177,82			2-5
	Sosyalist/Komünist	78	16,88	6,81	15,50	170,80			4-5
	Dindar	8	28,75	10,96	29,50	286,19			4-6
	Anarşist	21	14,29	5,01	12,00	134,19			
	Feminist	60	16,13	6,43	15,00	160,42			
Olumlu izlenim bırakma	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	23,16	8,82	23,50	211,45	24,227	0,000*	1-5
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	20,46	7,01	20,50	180,33			2-5
	Sosyalist/Komünist	78	20,45	7,37	20,00	180,74			4-5
	Dindar	8	30,13	9,76	30,50	286,31			4-6
	Anarşist	21	16,14	4,82	15,00	117,38			
	Feminist	60	18,90	6,18	17,50	158,54			
	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	74,63	24,62	73,50	217,05	27,166	0,000*	1-5

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Liberal/Sosyal Demokrat	130	66,19	19,23	67,00	181,79			2-5
	Sosyalist/Komünist	78	65,26	20,34	67,00	178,44			4-5
	Dindar	8	92,75	31,82	97,00	277,00			4-6
	Anarşist	21	52,71	15,06	51,00	112,40			
	Feminist	60	61,43	17,81	60,00	155,37			
Etik yoksunluk	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	12,36	6,19	11,50	223,85	21,207	0,00 1*	1-2,1-3
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	9,41	4,86	8,00	176,87			1-5,1-6
	Sosyalist/Komünist	78	8,82	3,94	8,00	165,27			4-2,4-3
	Dindar	8	15,13	7,40	14,50	263,13			4-5,4-6
	Anarşist	21	8,76	4,00	7,00	164,12			
Statü arzusu	Feminist	60	8,50	3,82	7,00	159,64			
	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	9,77	3,78	10,00	205,44	21,617	0,00 1*	1-3,1-4
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	9,24	3,38	9,00	192,40			1-5,1-6
	Sosyalist/Komünist	78	8,24	3,73	8,00	163,72			4-2,4-3
	Dindar	8	11,75	3,88	13,50	257,06			4-5,4-6
Diğerlerine güvensizlik	Anarşist	21	6,38	3,38	6,00	113,48			
	Feminist	60	8,33	3,51	8,00	166,19			
	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	14,38	5,71	13,00	206,91	15,982	0,00 7*	1-3,1-4
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	13,14	5,24	13,00	186,73			1-5,1-6
	Sosyalist/Komünist	78	11,55	5,01	11,00	155,91			4-2,4-3
Kontrol arzusu	Dindar	8	18,13	7,10	18,00	266,31			4-5,4-6
	Anarşist	21	11,38	4,58	12,00	156,69			
	Feminist	60	12,13	4,76	12,00	170,71			
	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	9,97	3,34	10,00	225,05	26,186	0,00 0*	1-3,1-4
	Liberal/Sosyal Demokrat	130	8,50	3,26	9,00	179,82			1-5,1-6
Makyavelizm Ölçeği	Sosyalist/Komünist	78	8,04	2,91	8,00	166,47			4-2,4-3
	Dindar	8	11,75	3,49	12,50	270,94			4-5,4-6
	Anarşist	21	6,76	3,28	7,00	130,67			
	Feminist	60	7,82	3,12	8,00	161,08			
	Milliyetçi/Muhafazakâr	64	46,47	15,44	43,00	223,21	26,036	0,00 0*	1-3,1-4
Makyavelizm Ölçeği	Liberal/Sosyal Demokrat	130	40,28	12,82	37,00	184,88			1-5,1-6
	Sosyalist/Komünist	78	36,65	12,37	35,00	158,47			4-2,4-3
	Dindar	8	56,75	20,90	58,50	266,69			4-5,4-6
	Anarşist	21	33,29	11,50	32,00	133,43			
	Feminist	60	36,78	11,31	36,00	162,08			

* $p < 0,05$

Tablo 4.9’da araştırmaya alınan üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları Kruskal-Wallis H testi ile karşılaştırılmış ve sonuçlar tabloda sunulmuştur.

Tablodan elde edilen verilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanların istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığı ifade etmediği ($p>0,05$); bununla birlikte kendini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları ($53,88\pm 24,09$) diğer öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kendini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar, kendini anarşist ve feminist olarak tanımlayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Ayrıca kendini anarşist olarak tanımlayan öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği geneli ve bütün alt boyutlarından aldıkları puanlar, kendini milliyetçi/muhafazakâr, liberal/sosyal demokrat ve dindar olarak tanımlayanların puanlarından daha düşüktür.

Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre Makyavelizm Ölçeği geneli ve ölçeğin tüm alt boyutlarından almış oldukları puanların istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılığı ifade ettiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kendini milliyetçi/muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin Makyavelizm Ölçeği genelinden ve statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarından aldıkları puanlar, kendini sosyalist/komünist,

anarşist ve feminist olarak tanımlayanların puanlarından daha yüksek, dindar olarak tanımlayanların puanlarından ise daha düşüktür. Kendini dindar olarak tanımlayanların Makyavelizm Ölçeğinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar ise diğer tüm katılımcıların puanlarından daha yüksektir. Ayrıca kendini milliyetçi/muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin etik yoksunluk alt boyutundan aldıkları puanlar, kendini liberal/sosyal demokrat, sosyalist/komünist, anarşist ve feminist olarak tanımlayan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

Tablo 4.10: Üniversite öğrencilerinin gelir düzeyine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Gelir	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Düşük	50	37,58	9,37	36,50	185,83	1,350	0,509	
	Orta	275	37,89	10,24	36,00	177,85			
	Yüksek	36	41,00	13,69	40,00	198,32			
Başkalarının yargılarına duyarlılık	Düşük	50	28,10	8,22	28,00	184,71	0,141	0,932	
	Orta	275	28,00	8,24	28,00	179,85			
	Yüksek	36	28,72	7,48	27,50	184,65			
Sosyal geri çekilme	Düşük	50	17,66	7,46	16,50	180,14	2,468	0,291	
	Orta	275	17,52	7,41	16,00	177,78			
	Yüksek	36	19,83	8,43	18,50	206,78			
Olumlu izlenim bırakma	Düşük	50	20,70	7,32	21,00	184,04	0,124	0,940	
	Orta	275	20,62	7,48	19,00	181,09			
	Yüksek	36	20,72	8,63	20,00	176,06			
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Düşük	50	66,46	21,46	68,50	182,50	0,138	0,933	
	Orta	275	66,14	21,15	65,00	180,00			
	Yüksek	36	69,28	22,73	66,00	186,57			
Etik yoksunluk	Düşük	50	8,30	3,61	7,50	156,40	23,006	0,000*	1-3
	Orta	275	9,50	4,93	8,00	175,54			2-3
	Yüksek	36	13,58	5,72	11,50	256,85			
Statü arzusu	Düşük	50	8,04	3,48	7,50	157,70	11,065	0,004*	1-3
	Orta	275	8,77	3,59	9,00	178,66			2-3
	Yüksek	36	10,67	3,96	11,50	231,25			
Diğerlerine güvensizlik	Düşük	50	12,96	4,49	13,00	186,20	12,909	0,002*	1-3
	Orta	275	12,45	5,41	12,00	172,53			2-3
	Yüksek	36	15,78	4,96	15,00	238,47			
Kontrol arzusu	Düşük	50	7,94	2,93	7,50	163,06	10,176	0,006*	1-3
	Orta	275	8,40	3,31	9,00	177,69			2-3

Makyavelizm Ölçeği	Yüksek	36	10,22	3,30	9,50	231,19			
	Düşük	50	37,24	10,40	36,00	164,51	20,742	0,000*	1-3
	Orta	275	39,12	13,77	37,00	174,25			2-3
	Yüksek	36	50,25	14,12	50,00	255,46			

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin gelir düzeyine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 4.10'da sunulmuştur.

Tablo 4.10'da gösterilen bulgulara göre, araştırmadaki öğrencilerin gelir düzeyine göre Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden almış oldukları puanların istatistiksel açıdan anlamlı seviyede bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > 0,05$). Başka bir ifadeyle gelir düzeyi düşük, orta veya yüksek olan üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar benzerdir.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve ölçeğin başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından almış oldukları puanların gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği belirlenmiştir ($p > 0,05$). Gelir düzeyi düşük, orta ve yüksek olan katılımcıların Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği puanları benzerdir.

Katılımcıların gelir düzeyine göre Makyavelizm Ölçeği genelinde ve ölçeğin etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı seviyede bir farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). Fark üçüncü gruptaki katılımcılardan kaynaklanmaktadır. Gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların Makyavelizm Ölçeği toplam puanları ve bütün alt boyutlarından almış oldukları puanlar, gelir düzeyi düşük ve orta olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranış, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi görmek için yapılan Spearman korelasyon testine yer verilmiş, bulgular Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11: Üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar

		Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	Başkalarının yargılarına duyarlılık	Sosyal geri çekilme	Olumlu izlenim bırakma	Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	Etik yoksunluk	Statü arzusu	Diğerlerine güvensizlik	Kontrol arzusu	Makyavelizm Ölçeği	
Boyun Eğici Davranış Ölçeği	r	1	0,551	0,651	0,652	0,681	0,306	0,290	0,330	0,196	0,337	
	p	.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Başkalarının yargılarına duyarlılık	r		1	0,705	0,742	0,903	0,342	0,419	0,312	0,375	0,427	
	p		.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Sosyal geri çekilme	r			1	0,770	0,894	0,455	0,354	0,351	0,302	0,441	
	p			.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Olumlu izlenim bırakma	r				1	0,920	0,302	0,330	0,281	0,240	0,333	
	p				.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	r					1	0,394	0,404	0,340	0,329	0,436	
	p					.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Etik yoksunluk	r						1	0,514	0,453	0,486	0,771	
	p						.	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	
Statü arzusu	r							1	0,457	0,547	0,762	
	p							.	0,000*	0,000*	0,000*	
Diğerlerine güvensizlik	r								1	0,460	0,803	
	p								.	0,000*	0,000*	
Kontrol arzusu	r									1	0,734	
	p									.	0,000*	
Makyavelizm Ölçeği	r										1	
	p										.	
												0,337

* $p < 0,05$ (Spearman testi)

Tablo 4.11’de araştırma kapsamındaki öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar verilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde, araştırma konusu öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinde ve başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı seviyede ve pozitif yönde ilişki görülmüştür ($p<0,05$). Buna göre, üniversite öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlar düzeyi arttıkça, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve bütün alt boyutlarından almış oldukları puanlar da artmaktadır.

Araştırmadaki katılımcıların Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinden almış oldukları puanlar ile Makyavelizm Ölçeği genelinden ve alt boyutları olan etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusundan almış oldukları puanlar arasındaki ilişki pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,05$). Buna göre, öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanları arttıkça Makyavelizm Ölçeği geneli ve ölçeğin bütün alt boyutlarından almış oldukları puanlar da artmaktadır.

Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Makyavelizm Ölçeği genelinden ve ölçeğin alt boyutları olan etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusundan almış oldukları puanların arasındaki ilişki pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p<0,05$). Buna göre, katılımcıların Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından almış oldukları puanlar

arttıkça, Makyavelizm Ölçeği genelinden ve tüm alt boyutlarından almış oldukları puanlar da artmaktadır.

4.5 Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Boyun Eğici Davranışları Yordama Durumuna İlişkin Bulgular

Bu kısımda üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerinin boyun eğici davranışları yordama durumunu görmek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiş, bulgular Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12: Üniversite öğrencilerinin, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını yordama durumu

	Standartize		Standardize		p
	B	Std. Error	β	t	
(Sabit)	15,20	1,42		10,694	0,000*
Başkalarının yargılarına duyarlılık	0,00	0,07	0,00	-0,026	0,979
Sosyal geri çekilme	0,51	0,09	0,37	5,653	0,000*
Olumlu izlenim bırakma	0,50	0,09	0,36	5,588	0,000*
Etik yoksunluk	0,13	0,10	0,06	1,336	0,183
Statü arzusu	0,00	0,13	0,00	0,035	0,972
Diğerlerine güvensizlik	0,29	0,08	0,15	3,458	0,001*
Kontrol arzusu	-0,18	0,14	-0,06	-1,228	0,220

* $p < 0,05$ $R^2 = 0,596$ $AdjR^2 = 0,588$

Araştırmada konu edilen üniversite öğrencilerinin, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını yordama durumunu incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemi kullanılmış ve sonuçları Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12'ye bakıldığında araştırmadaki öğrencilerin, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Makyavelizm Ölçeği puanlarının Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını yordama durumunun incelenmesinde kullanılan regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve tahmincilerin Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarındaki varyansın %58,8'ini açıklayabildiği görölmüştür.

Öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinde yer alan başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanlar, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yordamamaktadır ($\beta=0,00$; $p>0,05$). Öğrencilerin sosyal geri çekilme ($\beta=0,37$; $p<0,05$) ve olumlu izlenim bırakma ($\beta=0,36$; $p<0,05$) alt boyutlarından aldıkları puanlar ise Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü olarak yordamaktadır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Makyavelizm Ölçeğinde yer alan etik yoksunluk ($\beta=0,06$; $p>0,05$), statü arzusu ($\beta=0,00$; $p>0,05$) ve kontrol arzusu ($\beta=-0,06$; $p>0,05$) alt boyutlarından aldıkları puanlar Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Öğrencilerin Makyavelizm Ölçeğinde yer alan diğerlerine güvensizlik alt boyutundan aldıkları puanlar ise Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır ($\beta=0,15$; $p<0,05$).

Bölüm 5

TARTIŞMA

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlerle birlikte değerlendirmek amacıyla elde edilen bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

5.1 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Tartışılması

Araştırma bulgularına göre katılımcıların boyun eğicilik düzeyleri ortalaması, Kaya ve arkadaşlarının (2004) çalışmasındaki boyun eğicilik düzeyi ile Özkan ve Özen'in (2008) çalışmasındaki katılımcıların boyun eğicilik düzeyine göre daha yüksektir.

Araştırmanın katılımcısı olan öğrencilerin üniversite döneminde olduğu düşünülünce eleştirel düşünebilme, çevresindekilerle bağımlı ilişki geliştirmekten ziyade kendi benliğini inşa edebilme, kendini ifade edebilme, yapmak istemediği davranışlara hayır diyebilme konularında kişisel gelişim açısından yeterli olmaları gerektiği düşünülmektedir. Ancak çıkan sonuca göre üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik seviyelerinin yüksek olması, bu konunun üzerinde çalışılması gerektiğini göstermektedir. Literatürde boyun eğme düzeyi yüksek olan bireylerin benlik saygılarının da düşük olduğu (Özkan ve Özen, 2008), algıladıkları stres seviyesinin yüksek olduğu (Tekin, Çilesiz ve Gede, 2019), saldırganlık ve öfke seviyelerinin yüksek olduğu (Anlı ve Şar, 2017) ve depresyon eğilimlerinin fazla olduğu (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001) görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin boyun eğme tutumlarını

yüksek oranda benimsemesinin mental iyi oluşlarını olumsuz etkilediği, öğrencileri gerek toplumdaki bireylerle gerek duygusal ilişkilerde gerekse de otorite figürleriyle ilişkilerde istismara açık hale getirdiği ve böylece bireysel, sosyal ve eğitsel yaşantılarında onlara zarar veren sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir.

Araştırmadaki üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı düzeyleri ise Baytemir, Karaşar ve Öğülmüş (2017) tarafından yapılan çalışmadaki sosyal onay ihtiyacı düzeyinden düşüktür. Yine katılımcıların Makyavelizm düzeyleri de literatürdeki bazı çalışmalara (Ülbeği, 2016; Güven, 2019) göre düşüktür. Farklı örneklem gruplarıyla üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri yeniden incelenebilir.

5.2 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Tartışılması

Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda kadın öğrenciler ile erkek öğrencilerin boyun eğicilik ve Makyavelizm düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacının sosyal geri çekilme alt boyutu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür.

Araştırmada boyun eğicilik düzeyi, erkek öğrencilerde kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın bulguları literatürdeki boyun eğicilikle ilgili araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir (Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001; Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010; Atlı, Kaya ve Macit, 2010; Yılmaz, 2015; Tutar, Başpınar ve Güler, 2018).

İçinde yaşadığımız ataerkil kültürde toplumsal rollerin bir sonucu olarak kadınlardan itaatkâr olmaları, erkek karşısında pasif olmaları, erkeklerden ise otoriter olmaları beklenmektedir (Vatandaş, 2011). Araştırmanın Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan ve katılımcıların cinsiyet rollerine ilişkin beklenti ve tutumlarının sorulduğu ucu

açık soruda kadın katılımcılar “evdeki erkeğin kurallarına göre yaşamak”, “her alanda erkeklerden daha pasif”, “itaat eden”, “haksızlığa uğrasam da susmam gerektiği”, “ailedeki erkeklere hizmet etmek” gibi beklentilerden bahsetmişlerdir. Erkekler ise genellikle “güçlü olmak” ve “otoriter olmak” gibi beklentilerden bahsetmiştir. Ancak araştırma sonuçları, erkeklerin kadınlara göre daha boyun eğici olduklarını göstermektedir.

Bu durum kadınların özellikle son yıllarda maruz kaldıkları baskı ve şiddete karşı farkındalıklarının artması, medyada kadın hakları tartışmalarının görünürlüğünün artması, cinsiyetçiliğin her alanda tartışılır olması ve katılımcıların üniversite öğrencisi oldukları düşünülünce eğitimle birlikte bilinçlenmeleriyle ilgili olabilir. Araştırmaya katılan kadınların verdikleri yanıtlarda kendilerinden beklenen cinsiyetçi rollere büyük oranda tepki duydukları, baskıya karşı durmak istedikleri görülmekte iken; erkek katılımcıların çoğunluğu kendilerinden beklenen cinsiyet rollerine karşı ciddi anlamda bir rahatsızlık belirtmemiştir. Bu da erkek öğrencilerin boyun eğicilik düzeylerinin yüksek çıkmasının nedenlerinden biri olarak düşünülebilir. Günümüz erkek egemen toplumunda kadınların kendi dezavantajlı durumlarını değiştirmek için boyun eğme tutumunun karşısında durmak istediği, ancak erkeklerin avantajlı konumlarını sürdürmek için kendilerinden beklenen rollere karşı uymacı bir tutum içinde oldukları söylenebilir. Kaya ve arkadaşlarına (2004) göre uymacı bireyler, herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın otoriteleri onaylayarak ve karşı gelmeyerek de boyun eğme tutumu sergileyebilirler.

Kadın ve erkek öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bu yönüyle Karaşar ve Öğülmüş (2016) ile Özden'in (2019) çalışmalarının sonucuyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte erkek öğrencilerin sosyal geri çekilme düzeyleri, kadın öğrencilerden anlamlı düzeyde

yüksektir. Toplumda erkeklerden beklenen duygularını saklama, güçlü görünmek için olumsuz yönlerini gizleme, çoğunluğun onaylamadığı davranışlardan kaçınarak konfor alanı dışına çıkmama gibi beklentilerin erkeklerde sosyal geri çekilmeye neden olduğu varsayılabılır. Diğer yandan Uslu, Yazıcı ve Geçgel'in (2019) çalışmasında ise kadınların sosyal geri çekilme düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, erkeklerinse başkalarının yargılarına duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Boyun eğme tutumlarının saldırganlık ve öfkeyle ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda boyun eğcilik seviyesi yükseldikçe saldırganlık ve öfke duygularının da yükseldiği sonucu görülebilmektedir (Gönültaş ve Atıcı, 2014; Anlı ve Şar, 2017). Toplumsal yaşamın her alanında gerek aile içindeki hiyerarşiye gerek geleneksel normlara gerek eğitim kurumlarındaki veya işyerindeki yöneticilere gerekse de dini-siyasi liderlere itaat etmesi beklenen erkek, toplumsal cinsiyetçi rollerin sonucu olarak üzerinde egemenlik kuracağı alan olarak kadını görmektedir. Yetke karşısında boyun eğmeye bağlı olarak ortaya çıkan engellenmişlik hissi ve özerk benliği inşa edememe sonucunda erkeklerin gerek ataerkil düzende öğrenilmiş rollere uyma gerekse de kendisine itaat etmesi beklentisiyle kadına yönelik şiddet uyguladığı düşünülmektedir. Ulutaşdemir'in (2002) çalışmasında erkeklerin %51'inin kadınlara uygulanan şiddetin gerekçesi olarak saygısızlığı göstermiş olması bu savı destekler niteliktedir. Ayrıca araştırma verilerinde cinsiyet rolleri karşısında tutumuna dair soruya yanıt veren kadın katılımcılardan birisi evde kendisinden beklenen erkeğe boyun eğmesi, hizmet etmesi gibi rollere uymak istemediği için şiddet gördüğünü belirtmiştir.

Erkek öğrencilerin Makyavelizm düzeyleri ile etik yoksunluk, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu düzeyleri de kadın öğrencilere göre anlamlı seviyede yüksek bulunmuştur. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde erkeklerin kadınlara

göre daha fazla makyavelist eğilimlere sahip olduğu, kadınların etik konusuna daha fazla önem verdiği görülmüştür (Paulhus ve Williams, 2002; Güney ve Mandacı, 2009; Ayan, Ünsar ve Kahraman, 2013). Günümüz bireyci toplumu, insani değerler yerine başarı, kariyer, ilerleme, rekabet gibi kavramları ön plana çıkararak, bireyleri çıkarlarını düşünmeye ve pragmatizme yöneltmektedir (Ünal, 2019). Araştırma verilerinde erkeklerin kendilerinden beklenen roller olarak ifade ettikleri “evin reisi olma”, “güçlü olma”, “para kazanma” gibi rol beklentileriyle de önceliklerini etik değerlerden yana değil rekabet, güç, başarı gibi kavramlardan yana belirledikleri, otoriter düzenin bir parçası ve sürdürücüsü olarak kontrolü elde tutmak istedikleri ve rekabet ortamı içerisinde çevrelerindekiyle güvenmedikleri düşünülebilir.

5.3 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Tartışılması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri de incelenmiş ve boyun eğicilik ile sosyal onay ihtiyacı açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Literatürde Tutar, Başpınar ve Güler (2018) tarafından boyun eğme tutumlarına dair yapılan çalışma da benzer şekilde yaş değişkeni açısından bir farklılık bulunmamış, yine Torun, Arslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın'ın (2012) çalışmasında farklı sınıflardan üniversite öğrencilerinin boyun eğiciliklerinin benzer seviyede olduğu belirlenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı açısından da Uslu, Yazıcı ve Geçgel'in (2019) çalışmasında yaşa göre farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu sonuç çalışılan örneklem grubunun yaş ortalamalarının yakın olmasıyla ilgili olabileceğini düşündürmekle birlikte, farklı araştırmalarda daha geniş yaş aralığından katılımcılar ile tekrar sınanabilir.

Üniversite öğrencilerinin Makyavelizm düzeyleri ise yaşlarına göre farklılaşma göstermiştir. Makyavelizm geneli ile etik yoksunluk ve statü arzusu boyutlarında 25 yaş ve üzeri katılımcıların düzeyleri, daha küçük yaş grubundan katılımcıların düzeylerinden daha düşüktür. Yaş ilerledikçe Makyavelizm seviyesinin düştüğünü gösteren bir başka çalışma da Güven'in (2019) çalışmasıdır. Güven bu durumu daha genç yaştakilerin başarıya ulaşma konusundaki sabırsızlığı ve bu nedenle henüz etik değerlere önem vermek yerine en kolay şekilde güç ve başarıyı elde etmeye odaklanmaları olarak yorumlamıştır. Öge ve Tanış'ın çalışmasında ise yaşa göre farklılaşma söz konusu olmamıştır. Makyavelizmin yaş değişkeni ile ilişkisi farklı yaş grubundan örneklerle yeniden değerlendirilebilir.

5.4 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin En Uzun Süre Yaşanılan Ülke ve Yerleşim Yeri Değişkenlerine Göre Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgularda en uzun süre yaşadığı ülke Kuzey Kıbrıs, Türkiye veya diğer ülkeler (Azerbaycan, Gürcistan, Suriye) olan üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeyleri ve sosyal onay ihtiyacı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Literatürde doğu kültürünün boyun eğme tutumunu etkilediği ve batıya göre doğu kültüründe daha yoğun boyun eğme, onay gereksinimi duyma davranışlarının ortaya çıkabileceğine dair bulgular mevcuttur (Varnum, Grossman, Kitayama ve Nisbett, 2010). Ancak çalışılan örneklem grubunun kültürel olarak farklılıklar içermekle birlikte Türkiye ve Kuzey Kıbrıs arasında benzer kültürel özellikler olduğu ve diğer ülkelere (Azerbaycan, Gürcistan, Suriye) katılımcıların da temsiliyet için yeter sayıda olmadığı düşünülebilir.

Bununla birlikte en uzun süre yaşadığı ülke Kuzey Kıbrıs olan öğrencilerin Makyavelizm Ölçeğinin alt boyutu olan diğerlerine güvensizlikten, Türkiye ve diğer

ülkelerde (Azerbaycan, Gürcistan, Suriye) yaşamış olan öğrencilere göre anlamlı seviyede yüksek puan aldığı görülmüştür. Kuzey Kıbrıs'ın bir ada ülkesi olduğu ve nüfusun çok kalabalık olmamasına bağlı olarak yerleşik halkın kendi içinde samimi ilişkiler içerisinde olması düşünüldüğünde çıkan sonuçla tezat gibi görülebilir. Ancak özellikle günümüzde artan kariyer ve rekabet odaklı yaklaşımlar, değişen ekonomik koşullar karşısında iş bulma kaygısı, ada dışından gelen nüfusla birlikte rekabetin artması üniversite çağındaki gençlerde diğerlerine karşı güvensizliğin yüksek olmasına gerekçe olarak düşünülebilir.

5.5 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Algılanan Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Tartışılması

Araştırmada algılanan anne-baba tutumuna göre üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeylerinin farklılaştığı görülmüştür. Demokratik/eşitlikçi anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin boyun eğicilik düzeyleri, otoriter/baskıcı anne-baba tutumuna sahip öğrencilerden daha düşüktür. Ayrıca otoriter/baskıcı anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı düzeyleri, ilgisiz anne-babaya sahip öğrencilerden daha yüksek; olumlu izlenim bırakma düzeyleri de demokratik/eşitlikçi ve ilgisiz anne-babaya sahip öğrencilerden yüksektir. Koruyucu anne-babaya sahip öğrenciler ise ilgisiz anne-babaya sahip öğrencilerden daha fazla olumlu izlenim bırakma ihtiyacı duymaktadır.

Literatüre bakıldığında aile içinde baskıya maruz kalan, otoriter ailelerde yetişen bireylerin boyun eğicilik düzeylerinin yüksek olduğunu gösteren çalışmalar görülmektedir (Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan, 2004; Tümkaya, Aybek ve Çelik, 2010). Aynı zamanda baskıcı ve itaat etmesi beklenen bir aile ortamında büyüyen

bireylerin engellenmiş olmaya bağlı olarak hostile davranışları ortaya çıkabilmektedir (Gönültaş ve Atıcı, 2014).

Bireyler boyun eğmeleri gerektiğine dair kendilerini baskıya maruz kalmış hissettiklerinde değersizlik hissi yaşayabilmektedir (Mamirova ve Yılmaz, 2019). Değersizlik hissi bireyin çevresindekiler tarafından daha yoğun onay gereksinimi duymasına neden olabilmektedir. Ayrıca gereğinden fazla korumacı ve otoriter ailelerde büyüyen bireylerde özgüven ve öz yeterlik algıları yeterince gelişmeyeceğinden diğer insanların görüşlerine daha fazla önem verme, olumlu izlenim bırakmayı önemseme gibi tutumlar edinecekleri varsayılmaktadır.

Çocuklar yetiştirilirken “baba döver, Allah yakar, polis gelir seni tutuklar” gibi korkutularla büyütülerek cezalandırılmamanın ve onaylanmanın boyun eğerek mümkün olduğunu öğrenebilmektedirler. Böylece kendi düşüncelerini ifade etmekten çekinen, otorite figürlerinden korkmaları gerektiğini öğrenen, benlik saygısı düşük ve yoğun sosyal onay gereksinimi duyan bireyler olarak sosyalleşebilmektedirler. Bu durumun bireylerin kişilik gelişimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Demokratik/eşitlikçi ailede büyüyen bireylerin bireysel ve sosyal gelişimlerinin sağlıklı yönde olacağı, bu nedenle başkalarının baskıları karşısında itaat eden, kabullenen ve onaylanma ihtiyacı duyan bir tutumdan ziyade bireyselliklerini koruyabilen, kendi fikir ve değerlerine önem veren ve öz yeterliliği olan bireyler olarak gelişimlerini sürdürecekleri düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının Makyavelizm düzeylerini etkilemediğini göstermiştir. Literatürde Makyavelizm ile anne-baba tutumu ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.6 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Kendilerini Tanımladıkları Düşünce Yapısı Değişkenine Göre Tartışılması

Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısına göre sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri anlamlı bir farklılaşma göstermektedir.

Bulgulara göre kendini dindar olarak tanımlayan öğrenciler diğer öğrencilere göre sosyal onay gereksinimini ve sosyal onayın alt boyutları olarak ifade edilen başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma gereksinimlerini daha yoğun hissetmektedir. Bununla birlikte Makyavelizm düzeyleri ve alt boyutları olan etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu düzeyleri de diğer katılımcılardan daha yüksektir. Kendini milliyetçi/muhafazakâr olarak tanımlayanların ise Makyavelizm düzeyleri ve etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu düzeyleri dindar olarak tanımlayanlardan düşük, diğer öğrencilerden yüksektir. Boyun eğici davranışlar açısından ise istatistiksel olarak anlamlı seviyede olmasa da kendini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin boyun eğicilik düzeyleri diğer tüm öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde dindar ve sağ görüşlü bireylerin sorgulamaksızın otoritelere itaat etme, boyun eğici davranışlar geliştirme eğilimlerinin daha yüksek olduğuna dair görüşler mevcuttur (Hasta ve Dönmez, 2009; Sönmez, 2014; Polat ve Subay, 2017). Adorno'nun (1950) otoriteriyenlik kuramına göre de sol ideolojilerden sağ ideolojilere doğru gidildikçe boyun eğme davranışları da artış göstermektedir. Bu yönüyle araştırmanın sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir. Dindar ve muhafazakâr eğilimli bireylerin boyun eğme, başkalarının

kabul ettiği şekilde davranma, sosyal anlamda onaylanma ihtiyacı duyma ve diğer insanların kendileriyle ilgili görüşlerini önemseme gibi tutumlara sahip olmalarında geleneksel değerlere ve otorite olarak görülen figürlere önem vermeleri, sorgulamaya ve değişime nispeten daha kapalı olmaları gerekçe olarak düşünülebilir.

Araştırmada Makyavelizm düzeyi en yüksek kişilerin dindar bireyler olması ise literatürdeki bazı araştırmalar ile ters düşmektedir. Güney ve Mandacı (2009) tarafından yapılan çalışmada bireylerin etik algısı arttıkça Makyavelizm düzeylerinin düştüğü görülmüş, Güven'in (2019) çalışmasında ise bireylerin dindarlık seviyeleri arttıkça Makyavelizm düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Bu fark örneklem grubunun temsiliyeti ile ilgili olabileceğinden farklı bir örneklem grubu ile ilerdeki araştırmalarda yeniden değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra dindar ve muhafazakâr kişilerin kendilerinin tarafı olduğu herhangi bir haksızlık durumunda mağdurun suçlu olduğunu düşünme ve kendi davranışlarını meşrulaştırma eğilimlerinin olduğunu gösteren kimi araştırmalar mevcuttur (Sahar ve Weiner, 2006; Barnett ve Sligar, 2018). Ayrıca baskı ortamında tutumlarını kolaylıkla değiştirebildikleri (Mallinson ve Hatemi, 2018), yine güç karşısında boyun eğmeye daha yatkın olabildikleri üzerine çalışmalar vardır (Altemeyer, 1998). Bu araştırmalardaki sonuçlardan hareketle dindar ve muhafazakâr bireylerde Makyavelizm düzeylerinin yüksek bulunması, makyavelist kişiliğe sahip bireylerin başkalarının zarar göreceği durumlar söz konusu olsa dahi güçlünün yanında yer alarak fayda sağlamaya yönelik tutum belirlediği varsayımıyla benzerlik gösterdiğini düşündürmektedir.

Kendini özellikle anarşist olarak tanımlayanların yanı sıra, feminist ve sosyalist/komünist olarak tanımlayan öğrencilerin boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olmasının da sorgulamaya açık olma, otorite figürlerine koşulsuz itaat etmek yerine kendi

düşüncelerine göre hareket etmeye öncelik vermeyle ilgili olabileceği varsayılmaktadır.

5.7 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeylerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin gelir seviyelerinin boyun eğcilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Düşük, orta veya yüksek seviyede gelire sahip olan öğrenciler benzer boyun eğici tutumlara ve sosyal onay gereksinimine sahiptir. Tümkaya, Aybek ve Çelik'in (2010) boyun eğme tutumu ve umutsuzlukla ilgili yaptıkları araştırmada da benzer şekilde gelir düzeyinin boyun eğiciliği etkilemediği sonucuna varılmıştır. Değirmenci ve Demirli (2019) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal onay gereksinimi toplam puanında gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı, sadece başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutunda bir farklılık görüldüğü ortaya konmuştur.

Makyavelizmle ilgili bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin gelir seviyelerinin Makyavelizm düzeylerini etkilediği saptanmıştır. Yüksek gelir seviyesine sahip öğrencilerin Makyavelizm seviyeleri ve alt boyutları olan etik yoksunluk, statü arzusu, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu seviyeleri diğer öğrencilerden anlamlı oranda yüksektir. Özsoy'un (2017) ve Öge ve Tanış'ın (2020) araştırmalarında gelir düzeyi bireylerin Makyavelizm seviyelerini etkilemezken, Alkan'ın (2015) araştırmasında gelir düzeyi yükseldikçe bireylerin etik değerlere verdiği önem de azalmaktadır. Ayrıca daha düşük gelir grubundan kişilerin yüksek gelir grubundakilerine göre gelirlerini başkalarıyla paylaşmaya daha istekli olduğu, kazanç konusunda daha az hırslı olduğu, kendileri dışındakilere karşı daha anlayışlı ve empatik olduklarına dair araştırmalar mevcuttur (Kraus, Cote ve Keltner, 2010; Gipple

ve Gose, 2012). Verilerden ve mevcut çalışmalardan yola çıkarak gelir seviyesi yüksek olan bireylerin var olan ayrıcalıklı statüsünü korumak için etik dışı yollara başvurabileceği, kendi çıkarlarına daha fazla öncelik verebilecekleri, rekabet ve kontrol isteğini daha düşük gelir düzeyine sahip kişilere göre daha yoğun hissedebileceği düşünülmektedir. Sosyo-ekonomik açıdan daha yüksek düzeydeki bireylerin insanlarla kurdukları ilişkinin yakınlığa, empatiye bağlı olmayıp çıkara bağlı olarak geliştirilmesi de makyavelizmin alt boyutunda tanımlanan diğerlerine güvensizliğe neden olabilir.

5.8 Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış, Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmanın temel sorularından olan boyun eğici davranışlarla sosyal onay ihtiyacı ve makyavelist kişilik yapısının ilişkisine dair bulgular, boyun eğicilikle sosyal onay ihtiyacı genelinde ve tüm alt boyutlarında, yine Makyavelizm genelinde ve tüm alt boyutlarında anlamlı bir ilişkinin söz konusu olduğunu göstermiştir. Ayrıca sosyal onay ihtiyacı ile Makyavelizm arasında da anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri, boyun eğicilik düzeylerini pozitif yönde etkilemektedir. Başka bir ifadeyle boyun eğme tutumuna sahip bireyler, sosyal onay gereksinimini yoğun düzeyde hisseden ve makyavelist kişilik eğilimlerine sahip kişilerdir denilebilir. Sonuçlar literatürdeki genel yaklaşımla örtüşmektedir. Kendileri dışındaki bireylerin zarar göreceği durumlar söz konusu olduğunda bile onaylanmak, cezalandırılmamak veya ödüllendirilmek beklentisiyle makyavelist eğilimli bireyler, otoritelere itaat edebilmektedir (Rauthmann ve Kolar, 2013; Çalışkan, Ünal, Kalafatoğlu, Üçler ve Akün, 2015).

Ayrıca Martin ve Larsen'in (1976) çalışmasında makyavelist kişilik eğilimine sahip rekabetçi bireylerin sosyal onaya daha fazla gereksinim duyduğu sonucu çıkmıştır.

Toplum tarafından onay beklentisi veya ödüllendirilme, çıkar elde etme gibi makyavelist beklentiler ile yetke olarak görülene karşı koşulsuz boyun eğme, bireysellikleri ve vicdani değerleri ortadan kaldırabilmekte, bireylerin psikolojik sağlıklarını, kişisel gelişimlerini ve insan ilişkilerini olumsuz etkileyebilmekte ve hem kendilerine hem de çevrelerindekiilere zarar verici tutumlarda bulunabilmelerine neden olabilmektedir. Özerk benlik algısı gelişmemiş ve benlik saygısı düşük olan bireyler, diğerleri tarafından kabul görmeye, onaylanmaya daha fazla gereksinim duyabilmekte ve kabul görmek için gerekirse etik dışı yollara başvurarak diğerleri ile rekabete girebilmektedir. Otoritelere sürekli olarak itaat etmenin, istemediği durumlar karşısında hayır diyememenin ve başkalarının beklentilerine göre tutumlarını belirlemenin neden olduğu engellenmişlik hissi, bireylerde öfkeye neden olabilmektedir. Bunun da bireylerde çevresindekiler üzerinde üstünlük kurma, statü elde etme gibi makyavelist eğilimlere neden olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde Eichmann örneğinde (Bakır, 2015) olduğu gibi mesleğinde yükselme, kariyer edinme, makam ve mevki sahibi olma gibi hedefleri insani değerlerden daha önemli olarak gören bireylerin yetke karşısında koşulsuz olarak boyun eğmesinin ve sorgulamaksızın sadece emirlere boyun eğerek veya çoğunluğa uyarak başka insanların yaşamına zarar verecek davranışlarda bulunmasının mümkün olduğu düşünülmektedir.

Süzer'in (2019) çalışmasında sosyal onay gereksinimini daha düşük düzeyde hisseden bireylerin flört şiddetini de daha az kabullendiği görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacının boyun eğiciliği yordamasından hareketle sosyal onay gereksinimini daha yoğun düzeyde hisseden boyun eğici/itaatkâr bireylerin daha fazla şiddete açık olduğu

söylenbilir. Diğerleriyle bağımlı ilişki geliştiren, benlik saygısı ve özgüveni düşük, otorite figürü olarak gördüğüne boyun eğen bireylerin şiddete maruz kalma durumunda bunu kabullenen, sessiz kalan, hatta hak ettiğini düşünen bir tutum sergileyecekleri varsayılabilir.

Çoğu insan için itaatkâr davranmama, cezalandırılma ve çoğunluğa uymayıp yalnızlaşma düşüncesi, özerk benliğini başkalarına teslim eden itaatkâr bir birey olma düşüncesinden daha korkutucu olabilmektedir. Öztürk (2016) bu bireyleri eleştirel düşünceden yoksun, kendi tercihlerini kendileri yapamayan, karar veremeyen, özgürce sorular soramayan, kişisel gelişimini tamamlayamadığı için çeşitli bağımlılıklar geliştiren (madde, kumar, para vb) ve bilime ilgisi olmayan kul benlikli kişiler olarak ifadelendirmiştir. Öztürk'e göre kul benlikli kişiliğin karşıtı bireyci, toplumsal değerleri hiçe sayan, sorumsuz bir birey olmak değil, aksine kendi kişisel gelişimine ve topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olan birey demektir.

Bireyin kendi benliğini inşa etmesi, çoğunluğun ya da yetkenin baskısı karşısında bireyselliğini ve özsaygısını yitirmeden kişilik gelişimini tamamlaması ve özgür düşünebilmesinin gerek eğitim kurumlarında gerekse de Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri kapsamında yapılan çalışmalarda esas alınması gereken bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Eğitim sistemi içerisinde sürekli bir yarış içerisinde olan öğrenci, mesleki hayatında kariyer, yükselme, kabul görme için her şeyi yapmaya hazır olabilmekte, kendine saygısını ve etik değerleri yok sayacak tutumlarda bulunabilmektedir. O nedenle eğitim sisteminde öğrencileri sürekli yarıştıran, kariyer hedefine öncelik veren bir yaklaşımdan ziyade bilimsel gelişmeye, öğrencinin kendini tanıma ve ifade edebilmesine, eleştirel düşünebilmesine, özgünlüklerinin kusur olmadığını öğrenmesine olanak veren bir yaklaşımın önemli olduğu varsayılmaktadır.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları doğrultusunda varılan sonuçlara ve bu kapsamda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1 Sonuç

İnsanların fiziksel sağlıklarının yanı sıra gün geçtikçe önemi daha çok ortaya çıkan psikolojik/mental iyi oluş, benlik saygısı, bireyin kişisel gelişimi gibi kavramlar tutumlarımızı, çevremizdekilerle kurduğumuz ilişkilerimizi ve yaşam doyumumuzu belirleyebilmektedir. Günümüz hızlı değişen dünyasında gerek çağın gerektirdiği şekilde değişime uyum sağlama baskısı, gerek bireyciliğin gelişiminin beraberinde getirdiği yalnızlaşma, gerekse de toplumsal, siyasal ve çevresel faktörler bireyin psikolojik iyi oluşunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gerekliliğini öne çıkarmaktadır. Psikolojik destek sağlayan hizmetlerde bireyi kalıtsal/biyolojik hastalıklarla tanımlayan geçmiş yaklaşımların yerine, bireyin bir sistem olarak ele alınıp aile, eğitim sistemi, toplumsal-kültürel yapı ve ekonomik-siyasal koşullar gibi pek çok çevresel faktörle birlikte değerlendirilmesi daha uygun bir yaklaşımdır. Bu çalışmada bireylerin hem kendilerine hem de çevrelerindeki bireylere fiziksel ve/veya psikolojik zararları olabilecek boyun eğicilik davranışlarının, sosyal onay ihtiyacı ve makyavelist kişilik eğilimleriyle ilişkisi çeşitli sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelenmiştir.

Araştırmanın amaçlarından hareketle elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeyleri literatürde incelenen çalışmalara göre yüksek

çıkılmış, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri ise literatürdeki çalışmaların altında bulunmuştur. Öğrencilerin boyun eğcilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma göstermektedir. Erkek öğrencilerin boyun eğcilik düzeyleri, sosyal onay ihtiyacının sosyal geri çekilme boyutu düzeyleri ve Makyavelizm geneli ile etik yoksunluk, diğerlerine güvensizlik ve kontrol arzusu boyutları düzeyleri, kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Günümüz erkek egemen toplumunda erkeklerin cinsiyet rolleri bakımından kendilerine sunulan ayrıcalıklı konumlarından rahatsızlık duymamaları nedeniyle düzenin sürdürücüsü olarak itaat edebilecekleri, aynı zamanda kendilerinden beklenen rollere göre kontrol, statü, faydacı olma gibi konulara etik değerlere kıyasla daha fazla önem verebildikleri düşünülmektedir.

Araştırma sonucundan elde edilen diğer bulgu üniversite öğrencilerinin boyun eğcilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı, Makyavelizm düzeylerinin ise farklılaştığıdır. 18-21 yaş grubundaki daha genç yaşta olan öğrencilerin Makyavelizm geneli ve alt boyutları olan etik yoksunluk, statü arzusu ve kontrol arzusu düzeyleri, diğer öğrencilerden daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları ülke değişkenine göre boyun eğcilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Öğrencilerin Makyavelizm Ölçeğinin diğerlerine güvensizlik alt boyutunda ise en uzun süre yaşanan ülkeye göre farklılaşma söz konusudur. Kuzey Kıbrıs'ta yaşamış olan öğrencilerin diğerlerine güvensizlik düzeyleri, diğer ülkelerde yaşamış olan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine göre ise boyun eğcilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasındaki farkın anlamlı seviyede olmadığı bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen önemli bulgulardan birisi algılanan anne-baba tutumuna göre üniversite öğrencilerinin boyun eğcilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin farklılaşmasıdır. Demokratik/eşitlikçi ailede büyüyen öğrencilerin boyun eğime düzeyleri, otoriter/baskıcı ailede büyüyenlere göre daha düşük seviyededir. Aynı zamanda otoriter/baskıcı ailede büyüyen öğrenciler sosyal onay gereksinimi ve alt boyutu olan olumlu izlenim bırakma gereksinimini daha fazla hissetmektedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeylerini etkileyen değişkenlerden bir diğeri de öğrencilerin kendilerini tanımladıkları düşünce yapısıdır. Kendini dindar olarak tanımlayan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri diğeri öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca kendini milliyetçi/muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin Makyavelizm düzeyleri, dindar olarak tanımlayanlardan düşük, sosyalist/komünist, anarşist ve feminist olarak tanımlayanlardan yüksektir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında gelir düzeyine göre üniversite öğrencilerinin boyun eğcilik ve sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin etkilenmediği görülmüş, Makyavelizm düzeylerinin ise anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Gelir düzeyini yüksek olarak ifade eden öğrencilerin Makyavelizm düzeyleri, diğeri öğrencilerden daha yüksektir.

Yapılan araştırmada temel amaçlardan olan boyun eğcilik davranışları ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizmin ilişkisini değerlendirmeye dair sonuçlarda boyun eğici davranışların, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizmin hem toplam puanlarıyla hem de tüm alt boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizmin boyun eğciliği yordadığı görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri artıkça boyun eğici davranış düzeyleri de artmaktadır. Diğeri tarafından onaylanma

gereksinimini yoğun düzeyde hisseden, çıkar beklentisi veya cezalandırılma korkusu ile birlikte güç ve başarı elde etmeyi öncelik olarak gören bireylerin boyun eğici davranışlar geliştireceği varsayılmaktadır.

6.2 Öneriler

Aşağıda araştırma bulgularına dayanarak bazı öneriler iki başlık altında gösterilmiştir:

6.2.1 İleride Yapılacak Olan Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Üniversite öğrencilerinin boyun eğicilik düzeylerinin yüksek çıkması, literatürdeki veriler de göz önünde bulundurulduğunda mevcut eğitim sistemi içerisinde öğrencilere boyun eğmeyi öğreten/teşvik eden, otoriter, eleştirel düşünmeyi kısıtlayan yaklaşımların etkisini düşündürmektedir. O nedenle eğitim sistemi içerisinde boyun eğmeyi öğreten/teşvik eden yaklaşımları inceleyen ve boyun eğiciliği azaltmayı amaçlayan araştırmalar önerilmektedir.
2. Günümüzde yaygın sosyal medya kullanımının sonucu olarak özellikle gençlerde beğenilme, çoğunluk tarafından kabul görme beklentileri oluşmakta, aksi takdirde zorbalığa maruz kalabilmektedirler. Bu nedenle özgünlüklerini ortaya çıkarmaktan çekinebilmekte, olumsuz beden imgesi geliştirebilmekte ve benlik saygılarını yitirebilmektedirler. O nedenle ileriki araştırmalarda özellikle ergenlerde ve genç yetişkinlerde boyun eğiciliğin ve sosyal onay ihtiyacının sosyal medya kullanımı ile ilişkisi incelenebilir. Elde edilen veriler doğrultusunda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında bireyin kendini tanıması, özsaygısını kazanması, zorbalığa karşı baş

edebilme becerisi edinebilmesi gibi hizmet alanlarına yönelik öneriler geliştirilebilir.

3. Literatürde boyun eğiciliğin tanımı kapsamında ifade edilen hayır diyememe, istemediği durumlarda dahi itiraz edememe gibi tutumların grup baskısı veya otorite figürü olarak görülenin baskısı sonucu bireyi çeşitli istismar türlerine ve madde bağımlılıklarına açık hale getireceği düşünülebilir. Bu doğrultuda gelecek araştırmalar için boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm ile cinsel istismar, duygusal istismar ve madde bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi önerilir.

6.2.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Cinsiyet değişkeninin bireylerin boyun eğicilik, sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri üzerindeki etkisi ve katılımcıların cinsiyet rolleriyle ilgili soruya vermiş oldukları yanıtlardan hareketle toplumsal cinsiyet konusunda bilinçlenmenin önemi görülmektedir. Gerek okullardaki ve üniversitelerdeki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetleri verenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri alması ve programlarına cinsiyet eşitliği etkinlik ve çalışmalarını eklemesi gerekse de üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin işlenmesi öneri olarak sunulabilir. Bu eğitimler sayesinde kadınların ataerkil baskı karşısında öz-yeterliklerinin, özsaygılarının geliştirilmesinin yanı sıra cinsiyetçi rollerin tek mağdurunun kadınlar olmadığı, erkeklerin de bu rollerin mağduru olduğu konularında bilinçlendirme yapılabilir. Araştırma verilerinde ev içinde cinsiyetçi rollere boyun eğmek istenmediği durumlarda şiddet görüldüğüne dair bulgular ve literatürde erkeklerin kadına şiddet uygulama gerekçesi

olarak saygısızlık yanıtını vermesi cinsiyetçi rollerin şiddetle ilişkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle cinsiyetçi rollerin sonucu olarak itaat beklentisiyle kadına uygulanan erkek şiddetinin, cinsiyet eşitliği eğitimleri ve etkinlikleri ile önüne geçilmesi hedeflenebilir.

2. Sonuçlar, içerisinde büyüdüğümüz aile yapısının önemini göstermektedir. Okullardaki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri kapsamında ailelere yönelik verilecek eğitimlerin ve bilinçlendirme etkinliklerinin çocukların demokratik ve eşitlikçi bir ortamda büyüyerek kişilik gelişimlerine olumlu katkı sunacağı düşünülmektedir.
3. Literatürde incelenen boyun eğme tutumlarını azaltmaya yönelik eğitim programlarının etkililiğinden yola çıkarak ilköğretimden itibaren bireylere hayır deme becerisinin kazandırılması, özerk benlik algısının, benlik saygısının kazandırılması ve kendini kabul ile çevresindeki bireylere bağımlılıklarını aşması gibi konularda psiko-eğitimler düzenlenebilir. Bunlara ek olarak ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki bireyler için de kaygıyla baş etme, problem çözme, boyun eğiciliği olumlayan, teşvik eden olumsuz otomatik düşünceleri saptayarak bunları değiştirme becerilerinin kazandırılmasına yönelik psiko-eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (2002). *İnsanı tanıma sanatı* (K. Şipal Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Adorno, T.W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J. ve Sanford, R. N. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper & Brothers. Erişim adresi: <http://www.ajcarchives.org/main.php?GroupingId=6490>
- Akça, B. A. ve Demir, E. (2019). *Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi için mobil uygulama geliştirilmesi*. Uluslararası 'Eğitimde ve Sosyal Bilimlerde Yenilikler' Sanal Sempozyumu Kitapçığı, 134-147. ISBN: 978-605-69882-4-0.
- Akgün, B. M. (2017). Sosyotropi otonomi kişilik özellikleri ve hemşirelik. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 26(1), 163-177. doi:10.17827/aktd.280536
- Ali, F., Amorim, I. S. ve Chamorro-Premuzic, T. (2009). Empathy deficits and trait emotional intelligence in psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 758-762. doi: org/10.1016/j.paid.2009.06.016
- Alkan, İ. G. (2015). Muhasebe eğitiminde etik: Ön lisans öğrencilerinin etik algılarına yönelik bir araştırma. *Business and Economics Research Journal*, 6(2), 113-125. ISSN: 1309-2448

- Allan, S. ve Gilbert, P. (1997). Submissive behaviour and psychopathology. *British Journal of Clinical Psychology*, 36, 447-488. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.2044-8260.1997.tb01255.x>
- Altemeyer, B. (2019). The other “authoritarian personality”. *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47-92. doi: 10.1016/S0065-2601(08)60382-2
- Anlı, G. ve şar, A. H. (2017). Boyun eğici davranışları azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı psiko-eğitim programının kişilerarası duyarlılık, öfke ve düşmanlık (hostilite) zerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 42(192), 383-405.
- Arendt, H. (2019). *Kötülüğün sıradanlığı, Adolf Eichmann Kudüs'te* (6. Baskı) (. elik ev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Arslantaş, H., Adana, F., Bağcı, S. ve Ayva, E. (2012). Hemşirelik ve ebelik ğrencilerinin klinik uygulamalarında karşılaştıkları şiddetin boyun eğici davranışlar ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *İ..F.N Hemşirelik Dergisi*, 20(1), 53-61. ISSN 1304-4869
- Atik, G., zmen, O. ve Kemer, G. (2012). Bullying and submissive behavior. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45(1), 191-208.
- Atlı, A., Kaya, A. ve Macit, Z. B. (2010). İlköğretim II. kademe ğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 61-79.

- Ayan, A., Ünsar, S. ve Kahraman, G. (2013). A research on the determination of machiavellian personality tendencies. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 103-121.
- Bakır, K. (2015). Hannah Arendt’te kötülük problemi. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 25, 97-113. ISSN: 1303-4251.
- Barnett, M.D. ve Hilz, E.N. (2018). The psychology of the politics of rape: political ideology, moral foundations, and attitudes toward rape. *Violence Against Women*, 24(5), 545-564. doi: 10.1177/1077801217708887
- Baytemir, K., Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2017). Ebeveyne bağlanma ve sosyal onay ihtiyacının kişilerarası yeterliği yordayıcılığı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 949-960.
- Bieling, P. J., Beck, A. T. ve Brown, G. K. (2000). The sociotropy–autonomy scale: Structure and implications. *Cognitive Therapy and Research*, 24(6), 763-780.
- Botan, E. U. ve Yüksel, A. (2019). Mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerin sağlık, sosyal, ekonomik durumları ve boyun eğici davranışlar açısından değerlendirilmesi. *Turk J Public Health*, 17(3), 238-248. doi: 10.20518/tjph.447490
- Budak, Selçuk (2003). Psikoloji Sözlüğü, 2. Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Burger, J. M. (2009). Replicating Milgram: Would people still obey today? *American Psychologist*, 64(1), 1-11. doi: 10.1037/a0010932

Buss, D. M. ve Craik, K. H. (1986). Acts, dispositions, and clinical assessment: The psychopathology of everyday conduct. *Clinical Psychology Review*, 6, 387-406. Erişim adresi:
<https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/26410/0000497.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Christie, R. ve Geis, F. (1970) *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.

Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Crowne, D. P. ve Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349-354. doi: 10.1037/h0047358

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı, psikolojini temel kavramları* (25. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çalışkan, S. C., Ünal, Z. M., Kalafatoğlu, Y., Üçler, Ç. ve Akün, F. A. (2015). Yöneticilerin algılanan kültürel zekâsı, çalışanın farklılık iklimi algısı, gelişime açıklık ve örgütsel sinisizm etkileşimi üzerine turizm sektöründe bir araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 2 (1), 1-11. doi: 10.18394/iid.90685.
- Dahling, J. J., Whitaker, B. G. ve Levy P. E. (2009). The development and validation of a new Machiavellianism Scale. *Journal of Management*, 35(2), 219-257. doi: 10.1177/0149206308318618.
- Değirmenci, E. ve Demirli, C. (2019). Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin farklılaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change*, 79-95.
- Dorri, Y. (2018). *Development of a Persian version of submissive behavior scale* (Doktora Tezi). University of Oklahoma, The Department Of Educational Psychology.
- Erdem, H. H. (2010). Hannah Arendt'in Eichmann davası üzerine düşünceleri. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-16. Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423880933.pdf>
- Erdoğan, S., Aktaş, A. ve Bayram, G. O. (2009). Sığınma evinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 807-824. ISSN: 1303-5134.

- Erözkan, A. (2011). Sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlık açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 338-347.
- Ersöz, A. G. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6, 167-181.
- Fromm, E. (1996). *Sevme sanatı*. İstanbul: Kıbele Yayınevi.
- Fromm, E. (2008). *Özgürlükten kaçış* (5. Basım) (Ş. Yeğın, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Fromm, E. (2017). *İtaatsizlik üzerine, özgürlük neden otoriteye "hayır" demektir?* (4. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Geis, F. L. ve Moon, T. H. (1981). Machiavellianism and deception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41(4), 766-755. doi: 10.1037/0022-3514.41.4.766
- Gilbert, P. (2000). The relationship of shame, social anxiety and depression: The role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 174-189.
- Gilbert, P. ve Allan, S. (1994). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *The British Journal of Clinical Psychology*, 33, 295-306.

Gilbert, P., Pehl, J. ve Allan, S. (1994). The phenomenology of shame and guilt: An empirical investigation. *British Journal of Medical Psychology*, 67, 23-36.

Gipple, E. ve Gose, B. (2012). America's generosity divide. *News and Analysis*. Erişim adresi: <https://www.philanthropy.com/article/America-s-Generosity-Divide/156175>

Gökkaya, V. B. ve Ayan, S. (2017). Sosyal öğrenme kuramı ve aile içi şiddet. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(48), 389-394. ISSN: 1307-9581

Gönültaş, O. ve Atıcı, M. (2014). Ortaokul son sınıf öğrencilerinin öfke düzeyleri ve saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 370-386.

Güney, S. ve Mandacı, G. (2009). Makyavelizm ve etik algısı ilişkileri: bankacılık sektöründe bir araştırma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(2), 83-104.

Güven, İ. F. (2019). Makyavelizm ve dindarlık: Demografik değişkenler üzerine ampirik bir araştırma. *Bilimname*, 37, 1155-1186. doi: 10.28949/bilimname.536868

Güzeldere, G. (2013). Vicdan: bazen sızlar!. *Psikeart Dergisi*, 6-14. Erişim adresi: http://ar-files.s3.eu-central-1.amazonaws.com/s3fs-public/content/vicdan-guvenguzeldere-psikeart2013_2.pdf

Harms, P. D. ve Spain, S. M. (2015). Beyond the bright side: Dark personality at work.

Applied Psychology: An International Review, 64 (1), 15–24. doi:

10.1111/apps.12042

Haslam, S. A., Reicher, S. D. ve Birney, M. E. (2017). Otoriteyi sorgulamak:

Milgram’ın itaat araştırmasına ilişkin yeni bakış açıları ve bunların gruplararası

etkileşim için sonuçları (D. Güler, Çev.). *Onto Online Psikoloji Dergisi*, 11,

58-65.

Erişim

adresi:

[http://www.ontodergisi.com/wp-](http://www.ontodergisi.com/wp-content/uploads/2017/01/Say%C4%B1-11.pdf)

[content/uploads/2017/01/Say%C4%B1-11.pdf](http://www.ontodergisi.com/wp-content/uploads/2017/01/Say%C4%B1-11.pdf)

Hasta, D. ve Dönmez, A. (2009). Yetkecilik ve bilişsel karmaşıklık düzeyi ile siyasal

ideoloji arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64), 19-29.

Hodson, G., Hogg, S. M. ve MacInnis, C. C. (2009). The role of “dark personalities”

(narcissism, Machiavellianism, psychopathy), Big Five personality factors, and

ideology in explaining prejudice. *Journal of Research in Personality*, 43(4),

686-690. doi: 10.1016/j.jrp.2009.02.005

Horney, K. (2018). Nevrozlar ve insan gelişimi. B. Yazgan İnanç ve E. E. Yerlikaya

(Ed.), *Kişilik kuramları* (s. 88-109). Ankara: Pegem Akademi.

Jung, C. G. (1959). *Face to face*. BBC interview. Erişim adresi:

<https://www.youtube.com/watch?v=oBYEFX2dqpM>.

Erişim

tarihi:

10.9.2019.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kanten, P., Yeşiltaş, M. ve Arslan, R. (2015). Kişiliğin karanlık yönünün üretkenlik karşısı iş davranışlarına etkisinde psikolojik sözleşmenin düzenleyici rolü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 365-391.

Karagöz, Y. (2010). Nonparametrik tekniklerin güç ve etkinlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 18-40. ISSN:1304-0278

Karasar, N. (2018). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile: Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler* (33. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal onay ihtiyacı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, (17) 1: 84-104. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/225060>.

Karataş, Z. ve Yavuzer, Y. (Ed.) (2018). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: Örnek uygulamalarla temel ve güncel kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.

Kavurgacı, Ş. ve Seviltopu, A. (2019). Critical theory within the context of Frankfurt School and education. *International Journal of Karamanoglu Mehmetbey Educational Research*, 1(2), 99-108.

Kavut, S. (2018). Karen Horney ve nevrotik kişilik üzerine bir araştırma: Blue Jasmine örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 512-524. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537224>

Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.

Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 103-115.

Kesgin, A. (2015). Machiavelli ve makyevelizm. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5(1), 105-139. ISSN: 1303-8303.

Kıray, Ş. (2019). *Üniversite öğrencilerinde cinsel tutum, ebeveyn tutumları ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). K.K.T.C. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

Koç, M., Çolak, T. S., Kocaman, O. ve Bayraktar, B. (2009). Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre üniversite öğretim elemanları ile öğrenciler arasındaki etkileşimin ahlaki düzeyi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 757-771.

Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S. (2010). Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 257-280.

Köktuna, Z. S. (2007). *Çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin alt sosyo ekonomik seviyedeki kadınların geleceğe umut ile bakabilme ve boyun eğici davranışlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji, İnsan Bilimleri ve Felsefe Anabilim Dalı.

Kraus, M. W., Cote, S. ve Keltner, D. (2010). Social class, contextualism, and empathic accuracy. *Association for Psychological Science*, 21(11), 1716-1723.

Kula, S. ve Çakar, B (2015). Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında toplumda bireylerin güvenlik algısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12). 191-210.

Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). TC Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bölümü.

Leite, W. L. ve Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational And Psychological Measurement*, 65, 140-154. doi: 10.1177/0013164404267285

- Mallinson D.J. ve Hatemi P.K. (2018). The effects of information and social conformity on opinion change. *Plos One*, 13(5). doi: 10.1371/journal.pone.0196600
- Mamirova, C. ve Yılmaz, H. (2019). İtaatkârlar daha mı mutlu? “Pozitif psikoloji perspektifinden boyun eğicilik”. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1153-1169. ISSN: 1694-7215.
- Martin, H. J. ve Larsen, K. S. (1976). Measurement of competitive-cooperative attitudes. *Psychological Reports*, 39, 303-306.
- McHoskey, J. W., Worzel, W. ve Szyarto, C. (1998). Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 192–210. doi: 10.1037/0022-3514.74.1.192
- Morrison, D. ve Gilbert, P. (2010). Social rank, shame and anger in primary and secondary psychopaths. *The Journal of Forensic Psychiatry*, 12(2), 330-356. doi.org/10.1080/09585180110056867
- Mubashir, A. S. ve Batool, S. S. (2018). Development and validation of Submissive Behavior Scale for women with infertility in Pakistan. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(1), 10-17.
- Myers, D. G. (2017). *Sosyal psikoloji* (10. Basımdan Çev.) (S. Akfırat Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.

Narvaez, D. (2018). *Basic needs, wellbeing and morality: Fulfilling human potential*.

Switzerland: Palgrave Macmillan. doi: 10.1007/978-3-319-97734-8

Onur, B. (2014). *Gelişim psikolojisi* (10. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Öge, H. S. ve Tanış, Z. S. (2020). Çalışanların makyavelist tutumları, işkoliklikleri ve kişilik özellikleri ilişkilerinin incelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 277-290.

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 302-312.

Özdel, K. (2015). Dünden bugüne bilişsel davranışçı terapiler: teori ve uygulama. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*; 8(2): 10-20.

Özdemir, L. (2015). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin sosyotropik-otonom kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(25), 115-139.

Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 566-589. doi:10.5455/cap.20120433.

Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164.

- Özden, A. T. (2019). Tüketici yenilikçiliği ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537-1558. doi:10.20491/isarder.2019.688.
- Özkan, İ. A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 53-58.
- Özsoy, F. H. (2017). *Örgütlerde makyavelizm ve sinizmin çatışma yönetimine etkisi: bir teknoloji şirketinde uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı.
- Öztürk, O. (2016). *Özerk benlik, kul benlik: "Biat" toplumunun ruhsal kökenleri*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Passini, S. (2017). Different ways of being authoritarian: The distinct effects of authoritarian dimensions on values and prejudice. *Political Psychology*, 38(1), 73-86. doi: 10.1111/pops.12309
- Paulhus, D. L. ve Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556–563.
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221. ISSN:1303-5134.

- Polat, F. ve Subay, Ö. Ö. (2017). Siyasi görüş ve sosyo-politik kimlik algıları bağlamında üniversite öğrencileri arasında otoriteryan kişilik eğilimi: Pamukkale Üniversitesi örneği. *Innovation and Global Issues in Social Sciences (Congress Publications)*. 1099-1107.
- Pulat, F. (2019). Tek kişilik terapilerden iki kişilik terapilere geçiş: ilişkisel psikoterapi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(4), 17-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/750649>
- Rauthmann, J. F. ve Kolar, G. P. (2013). Positioning the Dark Triad in the interpersonal circumplex: The friendly-dominant narcissist, hostile-submissive Machiavellian, and hostile-dominant psychopath? *Personality and Individual Differences*, 54(5), 622-627.
- Robbins, S. P. (1998). *Organizational behavior: Concepts, controversies, applications* (International Edition). New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Sahar, G. ve Weiner, B. (2006). Conservatism and perceptions of poverty: An attributional analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 23(12), 925-943.
- Savaşır ve Şahin (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sosik, J. J. ve Dinger, S. L. (2007). Relationships between leadership style and vision content: The moderating role of need for social approval, self-monitoring, and

need for social power. *The Leadership Quarterly*, 18(2), 134-153.
doi:10.1016/j.leaqua.2007.01.004

Sönmez, B. (2014). *Politik güven: dindarlık, yetkecilik, sistemi meşrulaştırma ve değerler açısından bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.

Süzer, G. (2019). *Beliren yetişkinlik döneminde flört şiddetine yönelik tutum, sosyal onay ihtiyacı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

Şelecİ, Z. (2014). *Evli bireylerde bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

Tanhan, F. ve Mukba, G. (2014). Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 179-189.

Tatar, A. ve Özdemir, H. (2018). Sosyal İstenirlik Ölçeği-17'nin Türkçeye çevrilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4(9), 138-147. ISSN: 2630-631X

- Tekin, E., Çilesiz, Z. Y. ve Gede, S. (2019). Farklı meslek gruplarında çalışanların algılanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları üzerine bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 79-89. ISSN: 1309-9302
- Tekin, M. ve Filiz, K. (2009). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 601-631.
- Terzi, Ş., Tekinalp, B. E. ve Leuwerke, W. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 51-60.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1). Erişim adresi: <http://static.dergipark.org.tr/article-download/d3d7/5740/3fc1/imp-JA99EE48DJ-0.pdf?>
- Topses, G. (2012). Davranışçı ve varoluşçu–hümanistik psikolojik danışma kuramlarının ayırteci ve örtüşen nitelikleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(3), 67-75. ISSN: 2146-9466.
- Torun, S., Arslan, S., Nazik, E., Akbaş, M. ve Yalçın, S. Ö. (2012). Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 399-404. doi: 10.7197/1305-0028.1279.

- Tutar, H., Başpınar, N. Ö. ve Güler, S. (2018). Benlik saygısı ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(22), 1039-1052.
- Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyun eğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
- Tümkaya, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2010). Yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışların incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 970-984. ISSN: 1303-5134
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2020). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden 25 Şubat 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Uçkun, C. G., Üzüm, B. ve Uçkun, S. (2018). Narsist kişiliğin makyavelist davranışlara etkisi: Kocaeli Üniversitesi özel güvenlik öğrencileri örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 139-154. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/537019>
- Ulusoy, H., Tosun, N. ve Aydın, J. C. (2016). Health management students' levels of critical thinking, submissive behavior and autonomy levels. *Journal of Health and Nursing Management*, 3(1), 8-17. doi: 10.5222/SHYD.2016.008

Ulutaşdemir, N. (2002). Kadına yönelik Şiddet. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 12(4), 15-21.

Uslu, S., Yazıcı, K. ve Geçgel, Ő. (2019). Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının sosyal onay ihtiyağlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1120-1147. doi:10.29299/kefad.2019.20.03.003

Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seğimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 93-103.

ğok, D. ve Torun, A. (2015). Örgütsel sessizliğin nedenleri üzerine nitel bir araştırma. *The Journal of Human and Work*, 2(1), 27-37. doi: 10.18394/iid.95591. e-ISSN 2148-967X

lbeği, İ. D. (2016). Makyavelizm lęeęinin güvenirlik ve geçerlik ęalıřması. *Ç. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 89-100.

nal, S. (2019). Bir yaşam biçimi olarak bireysellik ve makyavelist kimliklerin yükselişi. *2nd International Congress On New Horizons In Education And Social Sciences (ICES-2019) Proceedings*, June 18-19, 339-345.

Varnum, M. E. W., Grossmann, I., Kitayama, S. ve Nisbett, R. E. (2010). The origin of cultural differences in cognition: the social orientation hypothesis. *Current Directions in Psychological Science*, 19(1), 9-13. doi:org/10.1177/0963721409359301

Vatandaş, C. (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0(35), 29-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusoskon/issue/9517/118909>

Verardi, S., Dahourou, D., Ah-Kion, J., Bhowon, U., Tseung, C. N., Amoussou-Yeye, D., Adjahouisso, M., Bouatta, C., Cissé, D. D., Mbodji, M., Barry, O., Minga, D. M., Ondongo, F., Tsokini, D., Rigozzi, C., Stadelhofen, F. M. ve Rossier, J. (2010). Psychometric properties of the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale in eight African countries and Switzerland. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(1), 19–34. Doi: 10.1177/0022022109348918

Vezir, Z. (2017). *Makyavelizm ve etik olmayan davranış arasındaki ilişkide etik liderliğin düzenleyici etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı.

Yavuz, B. (2019). *Erken dönem uyumsuz şemalar ile Kohlberg ahlaki gelişim kuramı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.

Yıldız, D. ve Uzunsakal, E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 14-28.

Yılmaz, B. Ő. (2015). Eğitim fakültesi ğrencilerinin boyun eğici davranışlarının yordayıcıları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 82-94.

Ykselbaba, . (2017). Milgram deneyi: Otorite ve itaate dair. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75(1), 227-270.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ KATILIMCI ONAM FORMU

Bu araştırmada amaç, bireyin kişisel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve aynı zamanda başkaları ile olan ilişkilerinde zarar verici etkisi olan boyun eğicilik davranışının niversite ğrencilerinde düzeyinin belirlenmesi ve sosyal onay ihtiyaı ile Makyavelizm düzeylerinin boyun eğicilik üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlayıp, bazı değişkenler açısından incelemektir. Veri Doğu Akdeniz niversitesi, nlisans, lisans ve yüksek lisans ğrencilerine “Boyun Eğici Davranış leği” (16 madde), “Sosyal Onay İhtiyacı leği” (25 madde) ve “Makyavelizm leği” (16 madde) uygulanarak toplanacaktır. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için kullanılacak Kişisel Bilgi Formu 9 maddeden oluşmaktadır. Araştırmaya başlamadan önce veri toplanacak fakültelerin dekanlığından onayı alınacaktır. Araştırmanın ne zaman ve nerede uygulanacağı noktasında uygun koşulların oluşturulması için saptamalar yapılacaktır.

Araştırmanın uygulama süresi ortalama 15-20 dakikadır. Araştırmadan elde edilecek veriler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Araştırma gönüllülük ve gizlilik ilkeleri esas alınarak yapılacaktır. Gerektiği takdirde her iki araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz. Dilerseniz araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmaya katılmaktan vazgeebilirsiniz. Değerli vaktinizi ayırıp araştırmaya katıldığımız için teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmacı: Yrd. Doç. Dr. Gülen UYGARER ğretim yesi. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Email: gulen.uygarer@emu.edu.tr **Tel:** 0(392) 630 1009

Araştırmacı: Burcu Okur, Araştırma Görevlisi. Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

E-Mail: burcu.okur@emu.edu.tr **Tel:** 0(392) 630 1982

Bilgilendirilmiş Katılımcı Onam Formu'nu okuyup anladığımı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ettiğimi beyan ederim.

Ad:

Soyad:

İmza:

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Araştırmanın başarıya ulaşması sizlerin kişisel bilgi formuna ve ölçeklere vereceğiniz yanıtların samimi olmasına bağlı olup, vereceğiniz yanıtlar bilimsel anlamda katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, maddeleri dikkatlice okuyunuz ve size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

1. **Cinsiyetiniz:** ( ) Kadın ( ) Erkek ( ) Diğer

2. **Yaşınız:**

3. **En uzun süre yaşadığınız ülke:** ( ) Türkiye ( ) Kıbrıs ( ) Diğer..... (Belirtiniz)

4. **En uzun süre yaşadığınız yerleşim:** ( ) Köy/kasaba ( ) İlçe ( ) Şehir

5. **Öğrenim gördüğünüz fakülte/yüksek okul;**

( ) Eğitim Fak. ( ) Fen ve Edebiyat Fak. ( ) İşletme ve Ekonomi Fak. ( ) Mimarlık

( ) İletişim Fak. ( ) Mühendislik Fak. ( ) Sağlık Bilimleri Fak. ( ) Hukuk

( ) Adalet Meslek ( ) Bilgisayar ve Teknoloji ( ) Turizm ve Otelcilik ( ) Sağlık Hizmetleri

6. **Anne-babanızın tutumunu nasıl değerlendirirsiniz?**

( ) Demokratik/eşitlikçi ( ) Otoriter/baskıcı ( ) İlgisiz ( ) Koruyucu

7. **Aile ve toplum tarafından sizden beklenen kadınlık/erkeklik rolleri nelerdir? Bu rollere uygun davranır mısınız? Düşüncenizi belirtiniz.**

.....
.....
.....(Belirtiniz)

8. **Kendinizi aşağıdaki düşünce yapılarından hangisine daha yakın hissediyorsunuz? (Tek bir maddeyi seçiniz.)**

( ) Milliyetçi/Muhafazakâr ( ) Liberal/Sosyal Demokrat ( ) Sosyalist/Komünist ( ) Dindar

( ) Anarşist ( ) Feminist

9. **Aylık gelir düzeyinizi belirtiniz.**

( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek

Ek 3: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanların sosyal ortamlarda yaptığı bazı davranışlar verilmiştir. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve bahsedilen davranışın sizi ne kadar tanımladığını derecelendiriniz.

SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?	1. Beni hiç tanımlamıyor	2. Beni biraz tanımlıyor	3. İyi tanımlıyor	4. Oldukça tanımlıyor	5. Çok iyi tanımlıyor
1. Belirli bir konuda benim hatam olmasa da, hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasını diye sesimi çıkarmam.					
2. Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye, bazı davranışları yaparım.					
3. Paranın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.					
4. Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.					
5. Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.					
6. Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.					
7. Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.					
8. Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.					
9. Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.					
10. Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.					
11. İnsanların, benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.					
12. Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulursa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.					
13. İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.					
14. Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.					
15. İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.					
16. Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.					

Ek 4: Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

ŞOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?	1. Kesinlikle katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Kararsızım	4. Katılıyorum	5. Tamamen katılıyorum
1. Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.					
2. Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.					
3. Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.					
4. Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.					
5. Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.					
6. Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.					
7. Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.					
8. Eleştiri almaktan kaçınırım.					
9. Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.					
10. Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.					
11. Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.					
12. Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.					
13. Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesi beni rahatsız eder.					
14. Reddedilmeyi utanç verici bulurum.					
15. Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.					

SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?	1.Kesinlikle katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Tamamen katılıyorum
16. Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.					
17. Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.					
18. Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.					
19. Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.					
20. Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.					
21. Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.					
22. Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.					
23. Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.					
24. Onaylanıp onaylanmadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.					
25. Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.					

Ek 5: Makyavelizm Ölçeği

MAKYAVELİZM ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?	1.Kesinlikle katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Kesinlikle katılıyorum
1. Başarıya ulaşmamda yardımcı olacağına inanırsam ahlaki davranmamaya hazırım.					
2. Hedeflerime engel oluşturlarsa, diğerlerinin çabalarını engellemeye hazırım.					
3. Yakalanma şansım düşükse hile yaparım.					
4. Diğerlerine karşı rekabet üstünlüğümü sürdürmek için yalan söylemenin gerekli olduğuna inanırım.					
5. Diğerleriyle konuşmanın tek iyi sebebi, kendi yararına kullanabilecek bilgi almaktır.					
6. Makam, mevki hayatta başarının iyi bir göstergesidir.					
7. Mal, mülk biriktirmek benim için önemli bir hedeftir.					
8. Günün birinde zengin ve güçlü olmak isterim.					
9. İnsanlar yalnızca kişisel çıkarla motive olur.					
10. Gruplara katılmaktan hoşlanmam çünkü diğerlerine güvenmem.					
11. Grup üyeleri ilerlemek için her zaman birbirlerini arkadan bıçaklar.					
12. İşyerinde herhangi bir zayıflık gösterirsem diğer insanlar bundan faydalanır.					
13. Diğer insanlar her zaman benim aleyhime olan durumlardan istifade etmeyi planlar.					
14. Başkalarıyla ilişkilerimde emir vermek hoşuma gider.					
15. Durumu kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.					
16. Diğer insanlar üzerinde kontrol sahibi olmaktan hoşlanırım.					

Ek 6: Etik İzin

**Doğu Akdeniz
Üniversitesi**

**Eastern
Mediterranean
University**

"Virtue, Knowledge, Advancement"

99620, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs /
Famagusta, North Cyprus,
10100 (Mersin-10 TÜRKİYE)
Tel: (+90) 392 630 1995
Faks/Fax: (+90) 392 630 2019
E-mail: bayrak@emu.edu.tr

Etik Kurulu / Ethics Committee

Sayı: ETK/00-2019-0220

04.11.2019

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın İbrecü Okur (18500302)

Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **04.11.2019** tarih ve **2019/24-04** sayılı kararı doğrultusunda "**Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğicilik Düzeyleri ile Sosyal Onay İhtiyacı ve Makyavelizm Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi**" adlı çalışmanız, Yrd. Doç. Dr. Gülen Uygarec danışmanlığında, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Fatma Güven Lisaneler
Etik Kurulu Başkanı

FGL/ns.

www.emu.edu.tr